

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Appendix Altera Quua Sanct-dionysiarum in Francia, Ratisponensiumque
in Germania monachorum, idem S. Dionysii corpus sibi vindicantium,
controversia examinatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](#)

A Parisiis residet, senatum (Parlementum vulgo vocant) delata, ac pluribus annis ibi agitata qualemcumque ei dati abs hoc decreti finem accepit. De decreto hoc Felibianus, Dionysianum archivum in margine citans, verbis Gallicis, quae Latina facio, in San-dionysiana sua Historia pag. 323 loquitur hunc in modum: Superest decretum, anno 1410 die Aprilis xii signatum, quo, sancti Dionysii Atheniensis caput penes San-dionysianam ecclesiam, illudque S. Dionysii Corinthiaci penes Parisienses S. Mariae canonicos esse, fuit assertum. Hinc patet, item plurimum annorum spatio, omni servata juris forma, fuisse continuatum.

*cedidere eam
sa.*

B 80 Hæc ille; porro, ut mox addit, Parisienses canonici, nihil deinde, quam hic memorat, pensi habita senatorum Parisiensem decisione, controversum, quod penes ipsos exstat, S. Dionysii caput populi reverentio pro genuino S. Dionysii, Parisiensem apostoli primisque episcopi, capite exponere perrexere. Sic sane, ut Felibianus ait, videtur habere, idque adhuc quotannis in S. Dionysii Octava seu xvi Octobris die, uti e Spiritualibus ecclesie Parisiensis Kalendariis disco, solemnioris Sacri tempore facere solent, et tamen, quam contra San-dionysianum monasterium de sacro illo pignore gesserunt, lis in eorum, uti e jam dictis appareat, favorem haud fuit decisus. Cum enim et duobus duorum Dionysiorum, Corinthiaci videbent, ac, ut tum putarunt, Atheniensis, capitibus solum esse penes illos prioris caput, senatus-consulto fuerit pronuntiatum, caputque non hujus, sed Dionysii Atheniensis, qui, ut tum putabatur, Parisiensem primus existisset episcopus, penes se esse contenderint, enim vero causa illos cecidisse, nemo non videt. Verum, etsi res ita habeat, mihi equidem, rationes, ob quas, quod dicimus, contendere, litteris nuspiam iuveniri mandatas et ne levissimam quidem vel earum, vel modi occasionis, qua ad se venisse Dionysii caput, canonici dixerint, a Felibiano fieri mentionem, mirari adhuc subit. Hic quidem scriptor, postquam, qui canonici Parisienses, litteris etiam, de qua jam actum, decisione insuper habita, Dionysii, quod habent, caput pro genuino S. Dionysii Parisiensis capite adhuc exponant, narrari, mox subjungit, verosimiliter, ut brevi difficultas illa tollatur et medio seu componatur, haud umquam esse futurum, singulosque ecclesie suæ traditionem possessionemque pro sese afferre.

*nec senatus-
consulto re-
fragandum
videtur.*

C 81 Ast vellum, in quo, quam pro se canonici Parisienses allegant, ecclesie sua traditio possessione sit fundata, definite exposuerit. Silentium istud suspicionem, nescio quam, mihi ingenerit, facitque, ut dubitem, an in exponentibus omnibus, quod ex ipso jam retulimus, dissidiū adjunctis debita sinceritate ac fide ubique utatur. Ut sit, traditio, quam, ut ait, canonici Parisienses laudent, haud citius, ut appareat, quam seculo xii (neque enim ante hoc illi penes se esse S. Dionysii Parisiensis caput, asservuisse leguntur) initium accepti; cum autem rationes, ob quas tum primum asservuisse illud videntur, haud admodum, ut ex authoris, qui seculo XIII floruit, supra huc num. 75 et 76 transcriptis verbis videtur, existenter valide, enimvero, nisi quis mihi hoc secus habere, istique adeo authori, qui San-dionysianus monachus exstitit, fidem haud adhibendam, solide probarit, jam memorato, in quantum eo S. Dionysii Parisiensis caput abjudicatum eis fuit, senatus-consulto

cum Launoyer de S. Dionysii Vita et Miraculis Observat. xi standum puto, etsi interim, qua ratione ad eos vel ipsummet S. Dionysii Corinthiaci caput venerit, ignarus, esse vel hoc ipsum penes illos pro penitus certo haud habeam, ac praeterea, nec S. Dionysii, Parisiensis episcopi, caput penes ipsosmet San-dionysianos monachos existere autem, si furto his reipsa, ut Ratisponenses contendunt, Sancti nostri corpus sub annum 890 ereptum, eaque, qua volunt, integritate Ratisponam fuerit delatum; quod an verum sit, indagaturi jam nunc sumus.

APPENDIX

ALTERA

Qua Sanct-dionysianorum in Francia,
Ratisponensiumque in Germania
monachorum, idem S. Dionysii cor-
pus sibi vindicantium, controversia E
examinatur.

CAPUT I.

Quandonam controversia de S. Dionysii corpore, furto in Germaniam delato, agitata potissimum fuerit, et quid de modo, quo id factum esse, ab anonymo seculi XI scriptore narratur, sit censendum.

Etsi quidem, cum primum, quam hic modo examinare aggredimur, controversia Sanct-dionysianos inter et Ratisponenses S. Emmeramii monachos esset exorta, Areopagite nomine tam hi, quam illi Dionysium, de cuius corpore disceptabant, distinxerint, ilt tamen dumtaxat fecerunt, quod Dionysium Areopagitam cum Dionysio, qui Parisiensibus fidem annuntiavit illustris apud hosce martyrio vitam finivit, unum esse atque eundem, existimarint. Nec aliam ob causam, dum quidam adhuc hodieque S. Dionysium, de cuius corpore sese inter Dionysianac Emmeramenses monachi disceptant, Areopagitam appellant, facere id sunt censendi; cum autem res ita habeat, ac duorum illorum Dionysiorum alter ab altero, ut in Comment., fictitiis Dionysii Areopagite Actis prævio, probatum dedimus, indubie sit diversus, nec umquam Dionysii alterius, quam qui Parisiensium Apostolus primus exstiterit episcopus, penes se esse corpus, Ratisponenses S. Emmeramii monachi, San-dionysianis contra idem etiam ejusdem Dionysii corpus sibi vindicantibus, contenderint, hic dumtaxat, misso omni de S. Dionysio Areopagita ser-

*Controver-
sia, qua de
S. Dionysii
Parisiensis
corpore dis-
ceptatur,*

AUCTORE
C. B.

mone, penesne Sanct-dionysianos, an Sanct-emmeramenses monachos S. Dionysii, Parisiensium apostoli primique episcopi, corpus sit, examinandum, aut certe merita causæ, quam tam hi, quam illi propugnant, expendenda ac suis quæque ponderibus libranda. Rem ipsam aggrediamur, ac, quo melius ratione et via procedat oratio, ab ipso statim initio, quandam potissimum, de quo hic sermo, controversiam agitari contigerit, lectori ob oculos ponamus, mox addituri etiam, quid de modo, quo S. Dionysii corpus e Francia in Germaniam farto fuisse delatum ab anonymo seculi XI scriptore narratur si ceundum.

Ratisponæ
corpo-,
quod inscri-
ptiones ad-
juncta

2 Reginwardus, qui Ratisponense S. Emmerami monasterium anno 1049 abbatis munere moderari incepit, combustam monasterii sui ecclesiam instaurare aggressus, præter exspectationem in Occidentali hujus parte in muro, e quo calx tollebatur, tres inventi lateres, qui incisis litteris, asservari ibidem S. Dionysii corpus, testabantur, idque etiam deinde, lapidibus istis seu lateribus remotis, duobus in scriniis, quorum alterum caput, alterum reliqua membra complectebatur, fuit inventum. Ita fere in sua de S. Dionysii corpore e Gallia in Bavariam translatæ Dissertatione, anno 1750 Ratisponæ typis vulgata sepiusque a nobis adhuc hic laudanda, pag. 51 et seq. celsissimus Emmeramensis princeps ac abbas Joannes Baptista, non uno etiam ejusdem Dissertationis loco indicans, memoriam corporis quod esse Dionysii, præfixi testabantur lateres, inventionem anno 1052 contigisse. Verum Cæfelius Rerum Boicarum Scriptorum tom. I, anno 1763 Augustæ Vindelicorum in lucem emiso, pag. 46 e retutissimis bibliothecæ Baricæ membranis exhibet breve Bojoriarum chronicon, ab anno Christi 732 ad annum usque 1062 deductum; licet autem hoc, quod a monacho Emmeramensi anonymo seculo, ut apparet, XI fuit conscriptum, cœnobii S. Emmerami combustionem ad annum 1062 diserte notel, nullam tamen incendiū alterius, quo antea adhuc circa annum 1052 S. Emmeramensi seu monasterium seu ecclesiam absumi contigisset, mentionem facit. Adhæc apud eundem Cæfelius Rerum Boicarum tom. proxime cit. a pag. 148 usque ad pag. 242 existat episcoporum, qui a seculo VII usque ad seculum XVI proiectum Ratisponensem sedem occuparunt, Catalogus, in tres libros divisus; etsi autem Catalogi hujus author Laurentius Hochicartus lib. 2, cap. 18, S. Emmeramensi ecclesiam hanc diu admodum ante Leonis IX Papæ Ratisponam, qui, ut infra videbimus, anno 1052 accidit, adventum incendio fuisse vastatam, memorie prodat, postea tamen id quodammodo tacite retractans sub ejusdem capituli finem sic scribit: Quamquam multa sunt hoc cap. dicta, tamen de S. Dionysio ob perpetuam rei memoriam certiora sunt hic adnotanda.

esse S. Dio-
nysi corpus

3 Corpus S. Dionysii martyris beatus Tuto episcopus cum post Arnulphi mortem accepisset, Gallicas insidias timens, venerabiles Martyris reliquias cum excisis in lateres litteris, ne per incendium res aboleretur, in murum Occidentalem templi conclusit, suo tempore revelandas. Commodum vero tunc Reginwardus abbas, nescio quid exstructurus, sub Gebardo (ab anno scilicet 1036 ad annum usque 1059 aut 1060) episcopo Ratisp. III murum dejicit: Lipsana cum excisis lateribus reperit, hos cum aliis in testimonium producit, Pontificem Romanum ad

rem confirmandam inducit. Reginwardus itaque, D seu, uti hic ab Hochwarto vocatur, Reginwardus, non ecclesiæ, quæ incendio fuisse vastata, a se instauratæ, sed muri tantummodo, ob aliud quid extruendum dejecti, occasione corpus, quod lateres, in muro illa ante hoc positi, S. Dionysii corpus esse indicabant, inventis ab Hochwarto, ut apparet, asseritur. Et vero, muri dejecti occasione dumtaxat Reginwardus id obtigisse, vel e solo, quod proxime laudavi, quodque, circa annum 1052 combustam adhuc fuisse S. Emmerami ecclesiam, non notat, antiquissimo Bojoriarum chronico verosimile appareat; cum autem, ut hinc consequitur, in assignanda, qua corpus illud fuit inventum, occasione Emmeramensis mox laudatus princeps et abbas Joannes Baptista verosimiliter erret, fit hinc, ut, ne in anno 1052, quo inventionem illam evenisse ait, pariter errarit, sit verendum. Utul sit, hanc equidem, utpote haud diu ante Leonis IX Ratisponam, qui, ut dictum, anno 1052 locum habuit, adventum factam, seculo circiter undecimo medio evenisse, omnino est certum.

4 Nec minus est certum tum quoque tres farto a Guelapides seu lateres, corpori invento seu scrinii id complectentibus praefatos, qui characteribus sibi impressis, esse illud Dionysii corpus, faciebat testatum, fuisse in muro repertos. Tres illi lateres seu cocti e luto lapides hodieque in S. Emmerami monasterio religiose asservantur. Ac inscriptions quidem, dictis characteribus expressas, quas præfervunt, Celestini Emmeramensis abbas in Operæ, quod seculo proxime elapsu edidit ac S. Emmerami Mausoleum inscripti, publici juris primum fecit; deinde vero eisdem Chalcographo imitandas dedit ac porro æri incisas in sua supra laudata Dissertatione pag. 116 exhibet celsissimus princeps ac Emmeramensis abbas Joannes Baptista. Eas, prout apud Cælestini abbatem extant, hic exhibeo. Prima sequentibus concipiuntur verbis: Emmeramus Aquitan. Dionysius Areopag. hic requiescit sub Arnulpho imperatore et Odone R.; secunda vero hisce: Sub Ebulone abbate mon. sci. Dionysii Gisalbertus furavit; ac tertia demum istis: Furatus est v. N. Jul. Huc venit II. N. Dece, temp. Toton. epi. Georgius ab Eckhart in contextis a se de Rebus Franciae Orientalis Commentariis tom. 2, pag. 746 sic scribit: Gisalbertus dicitur S. Dionysii reliquias furatus esse sub Ebulone abbate S. Dionysii. Ebulonis nomen alii, quam coetaneo homini in Germania notum fuisse vix potuit. Martius ille Ebulo vel Ebolus anno 886 abbas S. Dionysii factus est et anno 893, vi. Idus Octobris, Reginone aliquis monumentis testantibus, obit. Tuto episcopus Ratisponensis creatus est anno 894. Cum igitur sub Ebulone abbatte v. Non. Juli ablatus sit Gallie S. Dionysius, et quidem II Nonas Decembri tempore Totonis episcopi Ratisponam venerit, statuendum est pius hoc furtum anno 893 factum, et S. Dionysium ecclesiæ S. Emmerami anno 894 illatum fuisse.

5 Ita ille. Ac recte quidem, cum Ebulo, quo abbatte, sur-existente Dionysiano abbatte, S. Dionysii cor-pus farto surreptum in secunda e jam datis inscriptionibus asseritur, ultra annum 893 vitam haud protraxerit, furtum illud, si locum umquam habuit, ante annum 894 statuit. Verum, cum idem Ebulo jam inde ab anno 886 S. Dionysii abbas existiterit, Tutoque, quo existente Ratisponensi episcopo, S. Dionysius ad S. Emme-rami

A rami ecclesiam venisse in tertia e supra huc transcriptis Inscriptionibus traditur, ab anno 894 ad annum usque 931, ut Mabilionius Sze. v Benedict., parl. i ostendit, Ratisponense ecclesiae praeuerit, secundæ et tertiae duabus dictis Inscriptionibus veritas nullo omnino, ut consideranter patescat, modo exigit, ut Dionysius nec citius, quam anno 893 Dionysianis eruptus, nec serius, quam anno 894 ad S. Emmerami ecclesiam venisse statuatur. Ut quid ergo primum quidem definito anno 893, postremum vero definito anno 894 statuendum, verbis jam nunc datis laudatus Eckhartus affirmat? Id hic scriptor, qui, si Tuto jam inde ab anno 893 Ratisponensium fuisset episcopus, Dionysium hoc ipso anno non tantum Gallis eruptum, sed et ad S. Emmerami ecclesiam venisse, etiam statueret, idcirco indubie facit, quod Dionysiani corporis furtum, non Arnulpho imperatori, sed soli Giselberto, qui etiam sacrum illud pignus ecclesiae Emmeramensi donarit, attributum, quodque, cum adeo a Giselberto, ut putat, Dionysius et Gallis eruptus et ad S. Emmerami ecclesiam fuerit delatus, postremum hoc abs illo, minima dumtaxat, quam potuit, posita post furtum mora, patratus existimet. Audi, qui statim post verba proxime recitata loquatur: Gisalbertus, inquit, sine dubio, ne detegeretur atque in itinere comprehendenderetur, ambagibus usus est, et, cum dubius haeret, ubi sacrum thesaurum deponebat, illum per aliquod tempus apud se secreto detinuit. Cum vero nulla ecclesia Arnulfo tunc charior atque in Bajoaria clarius esset, quam illa S. Emmerami Ratisponensis..... Gisalbertus reliquias S. Dionysii non alibi magis honorifice, quam Ratisbonæ, requiescere posse creditit, easque ad regiam hanc urbem deportavit.

haud tamen
si Eckhartus
assentientem-
dum, Arnul-
phi impera-
toris dono,

Quod si tamen quisquam, quæ prolaturus ibidem sum, haud probans, sacri illius pignoris et fursum et factam monasterio Emmeramensi donationem, non Arnulpho, sed soli Giselberto adscribere cum Eckharto perreverit, vehementer ei reluctari mihi animus non est. Et vere ita comparatus cur non sim?

in S. Emme-
rami ecclesia
locatum fuisse,
indicabant

7 Dionysii e Gallia in Germaniam translatio lateribus seu lapidibus tribus num. 4 hic memoratis præcipue innititur, illamque Inscriptiones, hisce incisæ, Arnulphi tantum tempore, at non item rem ipsomet hoc principe vel agente vel jubente, factam fuisse produnt. Opinio guidem, quæ Dionysium ab Arnulpho ecclesiae Emmeramensi datum statuit, in litteris etiam, Leonis IX Papæ nomine inscriptis, infraque hic recitandis, seu potius in Ratisponensium, quæ media circiter seculo xi obtinuit, traditione est fundata; verum hanc tum adhuc puram nec adjunctis falsis, ex infida vulgi fama natis, auctam ac porro fedatam fuisse, pro certo quis asserat? Quis, quæso, inscriptiones, quæ eidem opinioni etiam adstipulantur, quæque, priusquam, quod supra memoravi, corpus a Reginwardo abbate inveniretur, in Emmeramensi, ut mox videbimus, ecclesia existuisse perhibentur, fuisse statim post adiectum ad hanc idem corpus positas nec multo serius e traditione, jam eo, quo mox dixi, modo corrupta, confecta, sat solide vel utcumque dederit probatum? Verum, utcumque res hæc habeat, corpus equidem, quod Dionysii esse, Ratisponenses arbitrantur, Tutone Ratisponensium jam episcope, Ratisponam, ut tertia e supra huic transcriptis inscriptionibus fidem facit, ad S. Emmerami ecclesiam venit; Tuto autem id postea, ne vel a Gallis, sacrum thesaurum sibi eruptum recuperare forsitan conaturis, dolo ac fraude surriperebet, vel ab Hungaris, sub seculi x initium in Bavariam frequenter irrumpentibus, profanaretur, Emmeramensis ecclesie muro, additis etiam, quos supra memoravi, tribus lateribus, inclusit.

8 Ast, cum tantummodo, ut appareat, pauci admodum, ne proditione forsitan sacræ reliquiae detegerentur, occultationis hujus consciæ fuisse, locus sensim, quo fuerant absconditæ, in oblivionem venit, donec tandem occasione, quam supra exposui, a Reginwardo abbate una cum corpore, quod complectebatur, sub annum 1050 fuit detectus. Ita unanimi fere consensu omnes, qui S. Dionysium e Francia Ratisponam ad S. Emmerami ecclesiam farto translatum, contendunt. Porro eti quidem, priusquam, quod ante memoravi, corpus una cum supra datis, quæ, id esse Dionysii corpus, indicabant, inscriptionibus a Reginwardo abbate seculo xi circiter medio inventaretur, res ita, ut jam dixi, haberet, diversæ tamen in Ratisponensi S. Emmerami ecclesia, si in prefata sua Dissertatione cap. 5 Joannes Baptista Emmeramensis abbas recte scribat, inscriptiones aliae, ima et picture, parietibus impressæ, quæ, ibi asservari S. Dionysii corpus, non obscure docerent, fuerint inventæ. Ac mihi quidem tales etiam jam tum reipsa ibi existitissæ inscriptiones ac picture, sat verostimile apparebunt; verum, utcumque id habuerit, rumor tamen de S. Dionysii corpore, Dionysianis surrepto atque e Francia in Germaniam delato, hactenus haud late admodum, quod, quo id in Emmeramensi ecclesia loco jaceret reconditum, ignoratur, per Germaniam ac Galliam sese diffuderat;

sub annu-
to, agitata

ast

LECTORIS
C. B.

ast is, dum Reginwardo, quod dixi, corpus fuerat inventum, magis magisque statim, majori etiam forsitan, quam par esset, cum strepitu rem fama vulgante, invalidit, ac, Emmeramensis monachis, penes se esse S. Dionysii Parisiensis corpus, ubique prædicantibus, quaquaversum sparsus male admodum, ut appareat, Gallos afficit, auribusque minime æquis per eos fuit exceptus. Quam verum id sit, ex iis, que jam nunc subdo, patescit. Leo IX Papa anno 1052, quo pacem inter Andream, Hungariæ regem, Henricumque IV imperatorem componeret, in Germaniam venti, eodemque anno, ut Pagius in Romanorum Pontificum Brevario, aliquid ad eundem annum recte docent, Ratisponam venit.

*quam maxi-
me fuit,*

Ibidem porro non tantum S. Wolfgangum, sed etiam S. Erhardum in Sanctorum numerum retulit, ac, ut nonnulli addunt, sedulo etiam, eselne, an non, penes Emmeramenses monachos S. Dionysii, primi Parisiensium episcopi, corpus, examinavit. Nec id examinarit tantum, verum etiam, si Germania fides sit, sacram illud pignus, Gallis furto ereptum, penes Emmeramenses monachos esse, datis ad Henricum, Galliarum regem, litteris declarari. Galli quidem, litteras hujusmodi a Leone datas fuisse, passim eunt inficias; verum, rectene, an secus, lectoris erit ea infra dicendis statuere. Alia interim ex parte Henricus I, Francorum rex, rumoribus de corpore, Ratispone in S. Emmerami ecclesia per Reginwardum abbatem invento, ad sese eo modo, ut dubitari de eorum veritate non posset, delatis, ne eorum forsitan, qui id S. Dionysii, Parisiensium Apostoli, corpus esse asseverabant, opinio serperet latius, scrinium seu loculum, in quo olim a Dagoberto I, Francorum rege, depositum fuisse S. Dionysii corpus credebat, publice reserandum, sacrasque illi inclusas reliquias frequenti multitudini solemnitate quam maxima ostendendas curavit. Id omnino, ut infra docebo, est certum nec ab illo revocatur in dubium; ut sane controversiam, qua de S. Dionysii Dionysiani et Emmeramenses debeat, tum potissimum, cum corpus, quod Dionysii esse inscriptiones adjuncte indicabant, seculo xi circiter medio Ratispone in S. Emmerami ecclesia fuisse inventum, contigerit agitari.

*Gallique,
Dionysi
corpus eripi
sibi*

C 10 Porro Galli, instituta, quam dici, loculi seu scrinii Dionysiani visitatione, non tantum, non esse inde S. Dionysii corpus sublatum, sed ne surripit potuisse, audacter (rectene an secus, dicenda aperient) assureret. Ac postremum quidem istud potissimum e loco munito, quo sacrum illud pignus summa cum cura custoditum semper fuisset, videntur contendisse. Certe Haymo, qui, quemadmodum infra videbinus, jam memoriam corporis Dionysiani visitationem seu detectionem sub seculi xii finem descripsit, Haymo, inquam, seu potius Galli illi, quos hic in lucubratione, qua id fecit, loquentes inducit, ita in hac apud Feibianum ad Sandionysianæ Historiæ calcem cap. 5 loquuntur: Sicut didicimus plurimorum autentica sententia, quos in littoralium atque liberalium disciplinis studiorum majoris utilitatis ac pretiis aiunt esse in nostra patria, in regis Dagoberto evidissime reperitur Gestis descriptum, quemadmodum memoriam Sanctum (Dionysium nempe) cum duabus sociis honorifice posuerit in scrinii argenteis, artificiosissimarum serarum atque obicium mirifica atque subtili diligentia, ut adhuc hodieque videri potest, interiori munitus. Collocavitque post altare in cripta tantæ profundini-

tatis, ut usque ad genua omnino se intromittat, D si quid inde voluerit abstrahere aliquis. Quin etiam, antequam ad corpora Sanctorum perveniat, criptula quedam aureis gemmis extrinsecus decorata habetur, in qua duabus seris diligenter munita Dominici clavi et coronaæ condita servantur pignora, nulloque alio aditu præter hunc scrinia Sanctorum videri, aut ab aliquo possunt ulla tenus tangi. Ecce, quomodo corpus sancti Dionysii munitum nulla adimi possit arte latronum.

11 Ita illi; ut sane ne potuisse quidem furto surripi S. Dionysii corpus, Galli tam e loco munito, quo esset reconditum, quam e summa, qua semper fuisset custoditum, cura tum contendisse videantur. Hinc porro, ni fallor, tum etiam factum, ut Germani, quo non tantum habere potuisse, sed et re ipsa habuisse locum Giselberti furtum, ostenderent, in rationem, qua committi id et potuisset et commisum re ipsa fuisset, adhibita omni cura, studiosissime indagaret. Qualemcumque saltem ita autumandi ansam præbet Emmeramensis supra plus semel jam laudatus Abbas Joannes Baptista. Hic enim celerrimus author ad suæ de Dionysio Ratisponam translato Dissertatio calcem exhibet lucubrationem, vel haud diu post vel sub seculum xi medium, uti e mox dicendis patescat, conscriptam, in qua Opusculi hujus scriptor anonymus non tantum S. Dionysii e Gallia translationem, sed et rationem, qua haec fuerit peracta, evolvit. Fuisse autem vel haud diu post, ut jam dixi, vel sub seculum xi medium lucubrationem illam exarata, certum idcirco atque indubitatum appareat, quod ad mox dictæ Dissertationis calcem præferat seu sibi præfixam habeat epistolam, ab eodem scriptore anonymo Reginwardo abbati, qui, quemadmodum laudatus Emmeramensis Abbas Joannes Baptista in suis in epistolam illam Annotationibus docet, ab anno 1049 usque ad annum 1064 S. Emmerami monasterio præfuit, inscriptam. Porro in hac scriptor ille anonymous, qui in titulo præfixo presbyter vocatur, sese, qui S. Dionysii ossa Parisiis surrepta atque in Gallia Ratisponam fuerint translata, lubentissime litteris, prout ab eo Reginwardus petierat, commendaturum esse, statim ab initio promittit ac deinde id partim e litteris, ab ipsomet Reginwardo ad se missis, partim e notitiis, quas a Gallorum (apud hosce enim, ut ait, aliquandiu fuerat moratus) sapientissimis ac veracissimis viris accepérat, executioni sese mandaturum, declarat.

12 Verum, rectene, ac veritate ubique servata, id præstabilit? Id equidem mihi haud appareat. Neque vero is, utpote non paucia parum admodum verosimilia, imo et ab omni prorsus veri specie abhorrentia scribens, fidem ullam in rebus, diu ante ætatem suam gestis, quas sine antiquiori dictorum suorum vade refert, sibi adjungit. Ut autem, an merito ita arbitratur, discipere ipsemel per se studiosus lector queat, partim saltem præfamat, qua, quod dici, anonymous ille, natione, ut apparel, Germanus, presbyter fecit, lucubrationem, plerisque tamen, que huic insuper immiscentur, inepti omissis, compendio hic exhibeo, mox etiam deinde, que in illa potissimum displiceant, subiuncturus. Omnia itaque, que ad institutum nostrum hic faciunt, lucubrationis illius capita, in compendium maiorem partem redacta, eo fere recidunt. Arnulphus imperator, quo Carolo Simplici, Francorum regi, qui, ab Odone, a Gallis in regem assumpto, e re-

*haud potui-
se, conten-
ditibus, tum
quaque mo-
dus, quo id*

E

*factum sit, a
scriptore
anonymous per
lucubratio-
nem, partim
quidem,*

gno

A gno secedere compulsus, Coloniam Agrippinam advenierat, ac ab eo, ibidem tunc commorante, auxilium adversus hostes supplex rogarat, suppicias ferat, maximo cum exercitu in Galliam ingreditur, civitates regni huius non paucas expugnat, mox tamen, etsi armis ejus ubique Galli cedant, muneribus ab Odone delinitus, in concionem et hunc et Carolum adducit, simulque, ut Odo quidem in Gallia regnare pergit. Carolus vero, ibidem dumtaxat post Odonem regnaturus, in Burgundiam secedat, decernit, ac, rebus ita compositis, cum Odone Parisios usque, quo ibidem hunc solio denuo imponat, cum exercitu suo progrederit, castra prope hanc civitatem per tempus aliquod metatur, Odonem, exercitus sui legionibus sexactum, contra Normannos, Galliam vastantes, mittit, ad Dyonsianam ecclesiam, quo sanctum loci huius patronum veneretur, accedit, ab Ebulone abbate honorifice excipitur, caesemque Dyonisii Hierarchiam, quam ab hoc accipit, animo attento in castro reversus evolit.

quod hic datur,

B hoc, quanto Dionisi corpus cura servetur, viisque fieri posse, ut arte illa surripiat, eductus, consilium, quod hic ei praebet, amplectitur, Giselbertum perduellionis seu prodigionis ex composite accusatum, coram San-dionysiano abbe Ebulone, consanguinitate ei conjuncto, extremo supplicio damnat, hocque nihilominus ac alius intercedentibus Gallis, Giselberto, in speciem reo, veniam concedit. Hic, rebus ita constitutis, magna prius ab Arnulpho, quo, quod meditabatur, corporis Dionysiani furtum ezequii possit, pecuniae summa donatus, ad S. Dionysi monasterium, tamquam ad asylum, cum Ebulone abbe, sanguinis nexus sibi conjuncto, secedit, propositum monachi ibidem induendi simulat, pecunieque, quam secum attulerat, parte altera communitatit, altera Ebuloni abbatii hunc in finem oblatu, tertixa supra ipsum S. Dionisi tumulum ponendae obtentu locum sibi, quo hic situs eset, monstrari tandem regre impetrans, ab Ebulone abbe noctis tempore in cryptam, in qua SS. Dionisi, Rustici et Eleutherii corpora jacebant recondita, per aditum occultum introduxit, diversas ibi tumbas marmoreas conspicutar, sed, in quanam

C ex hisce S. Dionisi corpus jaceret, incertus, tumulum seu tumbam, quae id complectetur, sibi aperiri petit, idque etiam demum largitionibus et precibus ab Ebulone consecutus, sanctissima Dionysiani corporis membra, dimoto non sine ingenti labore tumbe operculo, intuetur, cumque jacere in hac S. Dionisi corpus, charta prope caput inventa, fidem facaret, pecunia, quam supra id ponere se velle simularat, sacras sancti Martyris exuvias honorat preces ad Sanctum fundit.

D compendio,
14 Mox porro post crypta egressus ac jam omnia, quae ad tutu patrandum, quod meditabatur, facinus nosse desiderarant, apprime noscens, convivum, ad quod abbatem monachosque invitarat, diligentissime parat, id deinde iuxta ac subsecutam cenam diutissime protrahit, omnibusque cibo et potu oppido onustus hincque cubitum cedentibus, ipse, ut sibi nocte illa in ecclesia excubare fas sit, ab Ebulone postulat, idque simulata pietatis specie adeptus, loci sacri custodibus vinum magna copia propinat hisque inde in somnum resolutis, Giselbertus, iam omnia tuta Octobris Tomus IV.

videns, instrumentis, quae, capsellæ inclusa, afferti ad sese librorum specie jusseral, primum cryptæ, quæ Sanctorum nostrorum tumulos complectebatur, claustra ac deinde tumbam, in qua S. Dionisi corpus jacere modo supra relato dicerat, effringit, sacra Dionysii ossa inde rapit, duabus peris imponit, hisque onustus sine mora ad locum, quo equum sibi paratum teneri jusseral se confert, atque in hunc prosiliens concio cursu Arnulphi castra petit, eique, quam expetierat, sacram predam tradit in manus, ac ab eo pro meritis exceptus mox cum sacris furto surreptis S. Dionysii reliquis, quo in tuto haec ponantur, e Gallia in Germaniam, quingentis ei ad custodiā adjunctis equitibus, dimittitur. Imperator, qui nihilominus et S. Dionysii reliquis os, quod in manu ipsa haec usui infra adhuc futura scriptoris anonymi verba sunt medium connectit brachio digitum, penes se retinuerat, haud ita dudum post ab Ebulone abbate convenitur.

E 15 Cryptæ scilicet, in qua Dionysii, Rustici et Eleutherii corpora jacuerant, claustra distorta, tumbamque Dionysii, comparente nupsiam Giselberto, perruptam sancti Martyrī ossibus orbata, ecclesiæ custodes mane hanc lustrantes invenerant, dumque horum omnium mox Ebulonem reddidissent certiorem, hic id, quod res erat, subdoratus, absque illa mora ad Arnulphi castra se confert, imperatoris tentorium audacter ingreditur; ut surreptum Dionisi corpus sibi restituatur, inclamat, dumque deinde, clamoribus nihil proficiens, imperatori, ut sacram illud restitutus pignus, demisse supplicat Arnulphus sese id facturum negans, Ebuloni tamen, si hic ei pretiosum Euangeliorum librum, in abbatia sua extantem, tradiderit, concilium sese, quo omni corporis Dionysiani furto ei oborta augustia eximatur, daturum esse, pollicetur, dumque, libenti sese animo id facturum, Ebulo respondet, imperator mox, quod spōnderat, consilium ei suggestit. Id aliaque nonnulla, quæ in dicta lucubratione adhuc occurunt, singularia adeo ac mira, penedicam, ridicula sunt, ut ea omnia ipsismet, qui hanc litteris mandavit, scriptoris anonymi verbis recenseri præstet. Sic habent: Imperator dixit: Celeri cursu monasterium repetito, fratresque convocans dicit, te apud me S. Dionysii corpus repperisse, quod apostata Giselbertus furto sublatum mihi attulisset, ut in gratiam eo pacto rediisset, sed me ipsum cum dedecore abjecisse, sanctas vero reliquias, ipso fuga dilapo, mecum retinuisse, tibique, ni abnuant, condicto pretio redditum esse.

F 16 Deinde, paucis senioribus adhibitis, clam sepulchra Sanctorum accedito, et Sociorum Dionysii unum vel alieujus Martyrum, quorum numero abundas, sepulchro membra levato, et palam librum, clam reliquias ad me in castra deferto. Meum est tibi parare duas ex corio peras, his, in quibus Dionysii corpus alatum est, simillimas; has sanctis reliquis, quas attulisti, infarciri facio; quibus unum, quod penes me retinui, Dionysii sancti membrum admisceens tibi contrado. Namque per sinecdochē pars accipitur pro toto, ut possis sacramento confirmare, te vere Dionysii corpus receptum tenere. Sic onustus palam nostro comeatu tripudians e castris domum contendit; quo dum perverneris, alacris in ambonem concendito, furentique populo nunciato, te quemdam erroneum et apostatam a me extrusum et proscriptione mortique damandum jure propinquitatis eruisse, simulque conversionem

AUCTORE
C. B.

mentum, in monasterium te suspecturum, ipsum tibi Dionysii reliquias furto rapuisse, ut tali dono nostram gratiam redintegrasset, quem ego in vinculis injectum malo vellem eum exemplo ut periret, elapsum fuga disparuisse. Te vero tanti libri pretio donassem Dionysii corpore sancto. Accepto ergo tanto solatio tantoque consilio, celer monasterio revolat abbas Ebulo, fratres celerius convocavit, eisque augusti erga se munificientiam retulit, qui omnes pro hoc beneficio non solum, quem postularet, librum concedendum, sed etiam Galliae, si postularet, suadebant dimidium regnum. Post haec cum senioribus, de quorum fide et taciturnitate securus erat, cryptam latenter intravit, et alterius Sancti ossa sepulchro levavit pro Dionysii ossibus deferenda, sed et venerabilis cujusdam viri ossa, ne locus vacuus appareret, ipso vacuato sepulchro relocavit.

scriptoris
verbis

17 His ergo ita patratis, uti condicatum erat, ad augustum in castra recurrerit, cui offert librum, recipiens clam cocambiendo ipsis, quas advixerat, reliquias immixtum Dionysii membrum. Quia tunc abbas Ebulo late susciens collo, clero populoque comitatus sancto loco reportavit, moxque in ambonem concensans qualiter sanctas reliquias periderit, qualiterque recuperit furenti populo (jam enim, fama vulgata, Parisiensis plebs confluxerat) pronuntiavit. Ergo membrum jam dictum, ut in pulpito stabat, vere Ariopagitæ Dionysii hoc corpus esse, sacramento firmavit. Deinde utrum veteri sepulchro corpus sanctissimum recondi placeret, cautiuse locari in medium contulit. Quibus simul acclamantibus, cautiue debere locari, in aspectu multitudinis ipsa membra seriniolo imposuit plumbeo, hocque argenteo. *Talia sunt, que huc transcripta duxi, ipsam laudati scriptoris anonymi verba. Hic porro, post pauca adhuc subiungit:* Sic Dionysii ossa Parisius sublata, sic de Gallia sunt translatæ, sic eaque tali artificio imperator Arnolphus acquisivit, sic mira astutia omnes motus compositus; ac deinde, Arnulphum quinto, posquam ea, que jam dicta sunt, gesta essent, die e Galliis suo cum exercitu recedere cepisse, prefatus, lucubrationis sue cap. ultimo sequentem deinde adhuc loquitur in modum: Quamdiu Arnolphus incolumis vixit, sancti Dionysii ossa secum retinuit. Tandem morbo corruptus, quando finem sibi imminentem sensit, Dionysii ossa sancti Emmerami monasterio perpetualter servanda tradidit una cum Euangeliorum libro, quem præmisimus....

hic exhibi-
tam, fuit ad-
ductus; ve-
rum is

18 Tunc Tuto, Ratisbonensis presul preeavens Gallicas insidijs, et ne qua præpotens persona inde sanctas reliquias prariperet, strenue preeavit. Nam omnes, hujuscemodi rei conscos, ne quis Dionysii ossa proderet, sacramento constrainxit, dicens, cum tempestivum fuerit, haec oportunius prædestinatio divina revelabit. Ergo sancta ossa vili seriniolo recondens in sarcophago posuit, rem tamen tribus tabullis cocti lateris incisam per elementa memoria mandavit, hasque Occidentali parte mño inclusus.... Sic Dionysii ossa Ratisponam sunt locata. *En, eru-
dite lector, egregium sane modum, quo S. Dionysii corpus e Gallia in Germaniam ac Ra-
tisponam deinde, si anonymo præfalte Lu-
cubrationis scriptori fides sit, fuerit trans-
latum. Verum de modo illo quid censemund?* Scriptor, a quo traditur, medio circiter, ut jam

supra docui, seculo xi floruit, translatioque D quam memorat, sub annum, ut infra docebo, 890, si locum umquam habuit, evenit; cum autem ita habeat, vixeritque adeo abs hac sesqui amplius seculo remotus, unde, queso, modum, quo factam ait, habuit perspectum? Sese quidem, quomodo de Gallia translatus sit Dionysius, et quis eum furto Parisius tulerit, ... tam ab ipso Parisiensi abbate, quam et ab aliis, quorum contubernali diu dilectatus sit, ipsius monasterii fratribus audivisse, in sua supra laudata ad Reginardum abbatem epistola affirmat. Verum S. Dionysii corpus furto ad se e Gallia translatum, Germanis seculo circiter xi medio confidentius, quam ante fecerant, asseverantibus, id Galli, ut jam dictum, ac maxime Dionysiani monachi iherunt inficias.

19 *Eodemne ergo hi tempore rationem etiam ob ea, que* *qua id ipsum, quod factum esse Germanis negabant, factum re ipsa sit, hospitem suum, ut nati-
one Germanum, edocuerint?* Quod si ita ha-
batur, oporet sane, ut non tantum maximam a Gallis sacerdos ille Germanus anonymous inierit gratiam, verum etiam ut insignem plane apud illos fidem sibi compararit. Et vero, si ut Dio-
nysium vel ipsem et Bavaria in Galliam redu-
ceret, vel rationem, qua Ratispona auferri is possit, suggeret, interdum ab eis, facta etiam, ut ait, mercedis haud mediocris spe, fuerit ro-
gatus, haud parva certe ei apud illos fides ex-
stiterit. Res itaque, ut prodil, haberit, fue-
rintque adeo Dionysiani monachi, quod diffite-
bantur publice, hospiti suo clam et, quemadmo-
dum in sua mox laudata epistola loquitur, secre-
tus confessi, ea quidem omnia, quae ex hisce ille, sive de ipsam S. Dionysii in Germaniam transla-
tionem, sive de modo, quo haec facta sit, audivit, in sola, uti haud obscure in eadem epistola indicat, traditione erant fundata; hanc autem genuinam et veram non fuisse, rel ex eo liquet, quod scriptor anonymous, qui, adhibitis quae ex hac, ut indicat, manabant, monachorum illorum relationibus, suam de Dionysii transla-
tione lucubrationem, compendio majorem partem supra exhibitam, contexuit, haud parum in hac a veritate historica aberret. Ut id probatum dem, e multis, quibus in hanc peccat, erratis tria-
dumtaxat, brevitatibus ergo missis reliquis, adduco.

20 *Pretiosum Euangeliorum librum, de quo* *plura infra, Emmeramensi monasterio ab Ar-
nulpho imperatore, morti jam proximo, datum* *fuisse, num. 17* *huc transcriptis verbis scribit;* *verum id fuisse multo citius, a principe isthoc* *factum, certum omnino, uti ex infra dicendis* *patescat, ex Arnolfo, qui seculo xi monachus* *Emmeramensi et comite Vochburgensi factus.* *S. Emmeram miracula in litteras anno circiter* 1030 *conjectit, efficitur. Fateor quidem, ratio-* *nem, qua S. Dionysii e Gallia translationem fa-* *cit, minime ex hoc errato convelli; verum* *id e duobus aliis jam nunc memorandis sit.* *Quæcumque in compendio jam dato ac nominativis* *verbis num. 16 et 17* *jam recitatis de Ebule, S.* *Dionysii abbate, refert, necessario exigunt, ut hic* *tunc, cum Arnulphus imperator, seu potius Ger-* *manie rex, Carolo Simplici, quod anno, uti* *inter omnes convenit, 893 factum, suppetias tu-* *lit, in S. Dionysii monasterio existiterit; verum* *Ebulo, uti apud Chesiensem tom. 3 Galliae Scrip-* *torum ad annum 892 et 893 Annales Meten-* *ses docent, anno 892 in Aquitaniam jam se-* *cesserat,*

CAPUT II.

Qui præterea Dionysiani corporis furtum patratum dicatur, et, quandonam, si vel sic vel aliter reipsa fuerit commissum, evenerit.

Modus certe, quo S. Dionysii corpus Dionysianus monachis surreptum atque e Gallia in Germaniam translatum in Lucubratione, a seculi xi scriptore anonymo conscripta ac a Joanne Baptista, Emmeramensi abbe ac principe, anno 1750 vulgata, assertur, neutiquam admittendum, sed certo, veluti commentitum, rejiciendum esse, cap. proxime prægresso dilucide, nifallor, ostendi. Nunc, qui præterea furtum illud patratum dicatur, et quandonam, si vel sic vel aliter patratum reipsa sit, evenerit, examinare aggredior, Joannes Aventinus Annal. Boic. lib. 4 sic scribit: Arnulphus, contentus sorte, qua præter spem oblate erat, ipsam vel Germaniam maiorem, quam ut ab uno commode regatur, ratus, Franciam Occidentales fidei tutelæque Ottonis (communius hic ab aliis Odonis nomine distinguitur) committit.... Et Otto, quo vicissim Arnulpho gratificaretur, sacra Galliae peculiari surripit, Arnulpho tradit; nempe Dionysium illum Gallorum tutelarem cælitem, et quem tanti aestimant, librum auratum atque gemmatum, ob honorem tanti herois jussu imperatoris Caroli, Calvi, rectoris Occidentalium Francorum aureis litteris scriptum et ædi ejusdem Divi amplissime, in agro Parisiorum sitæ, dono datum.

21 Carolus, inquit, vires Odonis ferre non valens, patrocnia Arnulfi supplex exposcit. Astivit enim tempore jam dictus rex conventum publicum Wormatia civitate celebravit, ubi Carolus venit, et Arnulfum magnis muneribus sibi conciliat, regnumque, quod usurpaverat, ex ejus B manu percepit. Jussum est etiam, ut episcopi et comites, qui circa Mosam residencebant, illi auxilium ferrent, et eum in regnum inducentes in sede regia intronissent. Sed neutrum horum illi quicquam profuit. Denique Odo rex, hoc audiens, cum exercitu super ripam Axani fluminis sedit, et copias Arnulphi intrare in regnum nullatenus permisit. Dux regis, cernentes, Odonem viriliter paratus esse ad pugnam, ab eo declinaverunt, et ad propria reversi sunt. Carolus in Burgundiamcessit, et, Odone Parisius revertente, rursus regni fines occupat, sicut alternam ex utraque parte multi pereunt. Cum itaque Arnulphus memorato anno 893, missio in Caroli Simplicis auxilium exercitu, Parisios usque, uti e jam recitato Annalium Metensium textu liquet, haud penetrari, nec alias umquam Carolo Simplici subministrasse auxiliares copias legatur, enimvero id, quod de Arnulpho, Parisios usque suscepta in Odonem expeditionis occasione progresso, castraque prope hanc civitatem aliquamdiu metato, lucubrationis, de qua hic, author anonymous, uti jam dictum, scribit, veritati neutiquam consonat; cum autem id ita sit, nec, si Arnulphus cum exercitu prope Parisios aliquando haud conse dit, locum umquam, ut consideranti patescat, habere potuerit modus, quo S. Dionysii corpus Dionysianis farto a Giselberto fuisse surreptum, memoris prodit, tam hinc, quam ex iis, que de Ebulone mox dixi, consectarium est, ut modus iste, veluti commentitius, rejiciendus certo sit.

secummet ipso in concordiam

plum

AUCTOR.
C. B.

adducendus
suntet,

ptum ac, quo Arnulpho gratificaretur, principi huic traditum; deinde vero, furto illum a Giselberto sublatum, affimat.

24 Verum cum authores, qui invicem in speciem pugnant, non collidendi, sed, si fieri possit, componendi sint, verba etiam, quibus unus idemque author pugnans scribere videtur, ita intelligenda sunt, ut secundum ipso is non committatur, sed, si fieri possit, in concordiam adducatur. Cum Odo post Caroli Crassi imperatoris mortem in regem a Gallis anno 888 fuisse assumptus, ad Arnulphum, tum dumtaxat, adhuc Germanie et Lotharingiae regem, Wormatiā venit, talemque ibi, ut Annales Freherianī scriptoresque passim obvii testantur, sese exhibuit, ut cum consensu Arnulphi regnare deinceps potuerit, utque hunc, quem devincere sibi modis omnibus studebat, amissimum etiam semper habuerit ad annum usque 893, quo idem Arnulphus, partim Fulconis, Remensis archiepiscopi, litteris, partim Caroli Simplicis precibus motus arma adversus Odonem movit. Quid si ergo Dionysium Gallis surriperit Odo, non quidem per se, sed, ne inde Gallorum B concitaret in se odium, clanculum ad id adhibita Opera Giselberti, ab Arnulpho ad eum hunc in finem missi, qui dionysianos monachos simulato monachi induendi proposito decepit, surreptumque hisce astu Dionysii corpus in Germaniam, Odone ei auxilium clam præbente, detulerit? Adhac Ebulo, S. Dionysii abbas, anno 892 in Aquitaniam secessit, ibique, ut Annales Metenses testantur, ad anni sequentis x Octobris diem, quo in castri cujuspam oppugnatione periit, arma adversus Odonem gessit.

fuerit patra-
tum, anno
892, aut, si

25 Quid si ergo Odo, statim atque in Aquitaniam Ebulo secesserat, Dionysianum monasterium, quo rebellem sibi hujus abbatem puniret, occuparit, pretiosum illum, quem Aventinus memor, Euangeliorum librum ei eripuerit, Giselberto, quo Arnulpho gratificaretur, Dionysiani surripiendi corporis opportunitatem dederit, idque deinde clam una cum dicto Euangeliorum libro in Germaniam ad Arnulphum per eundem Giselbertum deferri curarit? Enimvero, si res ita gesta statuatur, neutiquam secundum ipso in verbis supra recitatis pugnare dicendus erit Aventinus. Nec hoc tantum inde habebitur, verum etiam, quo verosimilius anno Dionysianum corpus Gallis, si re ipsa modo sacram illud pignus penes Ratisponenses sit, fuerit erexit. Cum enim, ut e jam dictis appareat, furtum istud, si in eo partem rex Odo habuit, verosimiliter non prius, quam cum jam Ebulo, S. Dionysii abbas, qui, ut dictum, anno 893 obiit, in Aquitaniam anno 892 secessisset, evenerit, consecularium est, ut vel anno 892 vel seq. fuerit patrum; cum autem Arnulphus, Germanie rex, anno 893 pro Carolo Simplice bellum Odoni intulerit, nec hunc tunc Giselberto, quo Dionysianum corpus, ad Arnulphum deferendum, Dionysianis surriperet, auxiliatum esse, verosimile sit, consecularium ulterius hinc fit, ut hisce sacrum illud pignus eripi verosimilius anno 892 contigerit. Aventinus quidem, e quo ita pi illius, ut tum vocari solebat, furti et modum et tempus determinamus, haud citius, quam secundo xv floruit; verum ei verosimillime duo ut minimum prælucerint scriptores antiquiores, a quorum uno quidem Odoni, ab altero vero Giselberto Dionysiani corporis furtum fuerit adscriptum. Ita autumo, quod, ut appareat, supra huc adducta, que in speciem pugnant, litteris alioquin mandaturus haud fuisset.

26 Verum, sciscibatur forsitan non nemo, fueruntne scriptores illi, qui Aventino præluxere, admodum antiqui? Id equidem asseverare non ausim; imo vero, cum ante seculum xi de Dionysii in Germaniam translatione nihil omnino litteris mandatum inveniatur, verosimillime illi seculo xii aut seq. antiquiores haud fuerint; ut in iis, quæ de hac scribil, Aventinus, utul duces, sese etiam multa antiquiores, secutus, fidem certam atque indubitatem haud mereatur. Hinc forsitan factum, ut nonnulli, qui post Aventinum floruerent, scriptores recentiores nullam omnino, ut ipsa facit, Odoni regi partem in corporis Dionysiani farto adscriperint, idque, nota hujusmodi principi isti non inusta, sequenti fere modo statuerint patrum. Gisalbertus seu, ut alii scribunt, Giselbertus, homo Arnulfo imperatori charus, principi huic rem gratam, si S. Dionysii, primi Parisiensium, et, ut tunc putabant, antea Atheniensium episcopi, corpus Gallis suffusari eique offerre posset, sese facturum, ratus exsecutioni id mandare statuul, consilium suum Arnulfo aperit, hocque illud probante, imo et propositum furtum imperante, San-dionysianum in Francia, quo id committat, monasterium petit, seque ex veluti criminis reus, quo sanctitate loci subducetur, penæ, simulat confusisse. Benigne ab abbe et monachis susceptus sedulo omnia, quo felicem consilio suo exitum procuret, rimatur, ac in primis, ut sibi, illo in loco, tamquam in asylo, commoranti, facilis sit ad sacram S. Dionysii tumulum accessus, modis omnibus studet.

27 Rebus omnibus ad facinus patrandum compatis, abbati et monachis opiparum et lautum instruit convicium, convivio cenam non minus laudem adjungit, hanc studio nullam in noctem protrahit, omnibusque bene potis ac inde in somnum resolutis, ecclesiam ipse ingreditur, ostium tumuli Dionysiani recludit, thecam sera obstruat, in qua sacram, cui surripiendo erat intentus, continere corpus, didicerat, vi effringit, sancti Marlyris ossa rapit, sacrificare spoliis onustus magnis itineribus in Germaniam fugit, ibique sanctam prædam Arnulpho imperatori in manus tradit. Atque hic modus est, quo, ut dixi, recentiores scriptores. Dionysiani corporis furtum conjiciunt patrum; id autem faciunt, quo sacram illud pignus, utul summa semper cura custoditum locoque firmissime clauso servatum, e monasterio tamen educit atque e regno efferriri potuisse ostendant. Verum quid si Giselbertus, qui id farto abstulit, homo adeo fuerit industrius, ut quascumque etiam portas ac cistas, utl firmissime clausas, summa dexteritate aperiri ac iterum claudere potuerit, isque, in San-dionysiano monasterio, seu monachi ibidem inducendi, seu cujuscumque rei alterius obtentu, aliquandiu moratus, locumque, quo Dionysii corpus jaceret reconditum, jam probe edocitus, rara illud, quam callebat, arte et conditorio seu loculo extraxerit, atque in Germaniam, diu adhuc post Dionysianos monachos farto latente, detulerit?

28 Quid si etiam sacrum illud pignus, cum Remis, quo fuerat Normannorum metu anno 887 delatum, ad San-dionysianum monasterium primum fuisse reductum, Dionysianis monachis do lo ac fraude fuerit surreptum? Tunc sane magis, quam alias patuisse furum insidiis sacrum thesaurum, verosimillimum est, eumque aut ipsomet anno, quo Remis San-dionysiopolim fuit reductus aut certe haud dudum post, si modo penes Ratisponenses

A Ratisponenses sit, Dionysianis fuisse eruptum, et mox dicendis patescet. Ut sit, si modi omnes, jam assignati, quibus Dionysiani corporis furtum patrari potuerit, fortassis dispiceant, non est equidem, cur id nec ulla prorsus ratione alia patrari potuisse dicatur. Non pauca, diligentissime custodita ac centum, ut ita dicam, clavibus servata, farto fuere sublata, quae qua ratione surripi potuerint, nemo facile explicet. Quod si interim, de quo hic nobis sermo, furtum jam mox assignata, quae a recentioribus adstruitur, ratione fuerit patrum, oportet, ut vel anno 890 vel altero e binis sequentibus evenerit. Ita omnino statuendum, quod, uti inter omnes convenit Dionysius corpus nec citius, quam cum id Remis, quod anno 890 factum, in Ap. præced. num. 44 docui, San-dionysiopolim fuisse reductum, nec serius quam anno 893, utpote Ebolum abbati, sub quo furtum illud patrum, emortuus, Dionysianis monachis fuerit eruptum. Ceterum, si, ut Eckhartus statuit, a solo Giselberto Dionysius et Gallis eruptus et Emmeramensi ecclesia fuerit donatus primum quidem ob causam, num. 5 hic B jam expositum, anno 893, postremum vero anno 894 verosimiliter evenerit.

CAPUT III.

An vel e Witikindo, vel e scriptorum omnium ac nominatim Arnolphi monachi de S. Dionysii in Germaniam translatione silentio locum hanc certo haud habuisse, detur evictum.

Mabillonius
e Witikindo
commentarii
certo
esse

Mabillonius Sæc. v Benedict. part. 1, pag. 112, itemque Annal. Bened. loco non uno, Gerardus du Bois in ecclesiæ Parisiensis Hist. lib. 10. cap. 5, Launoyus in S. Dionysii Vitæ et Miraculis, Observatione xi et seq., multique scriptores alii, maxime Galli, supra a nobis memorata, qua S. Dionysii corpus San-dionysianus monachis furto surreptum Ratisponamque ad S. Emmeram ecclesiam tandem delatum traditur, narrationem seu potius, quod hac adstruitur, furtum voluti indubitate fabulan ac commentum, quod locum nec habuerit nec habere umquam potuerit, traducunt. Ac Mabillonius quidem, quo merito id abs se fieri ostendat, dictorum Annalium tom. 3, lib. 39, num. 29, nonnulla de surreptis ac in Germaniam delatis S. Dionisii reliquis modoque, que id factum a nonnullis adstrutur, præfatus, mox hunc prosequitur in modum: Verum ad refellendam hanc fabellam non aliis auctoribus opus est, quam Germanicis, Witichindo, inquam, Ditmari et Arnolfo, monacho sancti Emmerami, qui omnes sub finem decimi seculi scriperunt. Deinde poro, postquam e Witichindi, Ditmari, Conradi abbatis Urspergensis et Sigeberti testimonii, supra a me partim in Ap. proxime pregressa num. 66 et seq. jam adductis, a Carolo Simplice, Francorum rege, in carcere jam detento, manum pretiosi martyris Dionysii, auro gemmisque inclusam, ad Henricum Au-

cupem, Germaniæ regem, missam fuisse, ostendit, ita ratiocinatur: Cum igitur principatu Henrici regis, qui anno vicessimo post Arnulfum regnavit, hoc brachium e corpore sancti Dionysii detractum sit, consequens est, sacrum illud corpus apud Dionysianos tum servatum fuisse. Neque enim ante illud tempus Carolo impuberi et nondum regi declarato hoc brachium conces-

Dionysiani
corporis fur-
tum,

30 Verum, cum Carolus Simplex, dum manum illam, non brachium, ut Mabillonius ait ad Henricum Aucupem misit, in carcere, ipsomet fatente Mabillonio, detineretur, tuncque certe ea, qua, dare sibi pretiosum hujusmodi pignus San-dionysianos monachos jubere potuerit, potestate haud fuerit, fuisse illam tunc e S. Dionysii corpore detractam, verisimile pariter haud est; cum autem res ita sit, oportet sane ut Carolus jam inde ab anno circiter 919, quo Henricus Auceps regnare incepit, aut a tempore adhuc anteriori pretiosam illam a Witichindo memoratam Dionysii manum in thesauro suo habuerit, eamdemque ex hoc, quo, captivus E licet, nondum penitus fuerit orbatus, extractam ad Henricum Aucupem vel anno 923 vel (Ap. præced. num. 67 vides) 925 miserit. Hinc poro consequitur, ut saltem, contra ac Mabillonius vult, manum illam, regnante jam Henrico Aucepe, de S. Dionysii corpore fuisse detractam, certum haud sit. Ino vero sacrum illud pignus, quod S. Dionysii manus a Witichindo nominatur, verosimilime ante annum 890, quo circiter San-dionysianus monachus Sancti corpus surreptum narratur, fuisse ex hoc detractum, nec, contra ac Mabillonius etiam existimasse videtur, integrum existisse manum, e jam nunc dicendis patescet. Praefatum sacrum pignus seu S. Dionysii, uti a Witichindo vocatur, manus indubie vel veri Dionysiani corporis vel alterius, quod substitutum huic fuisse pars extiterit.

nulla omni-
no, uti ex iis,

31 Quod si hoc postremum habuerit locum, argumentum, quod contra assertum corporis Dionysiani furtum Mabillonius proxime huc transcriptis verbis e Witichindo dedit, nihil omnino contra id, ut considerant patescet, evincit; quod si autem primum, seu S. Dionysii manum, quam ad Henricum Aucupem Carolus Simplex misisse a Witichindo narratur, genuinam ac veram Dionysianicorporis partem existisse, admittatur, hec sane vel integra manus haud extiterit, vel F consectarium erit, ut S. Dionysii corpus, quod vel penes San-dionysianos in Francia vel penes Ratisponenses in Germania monachos seculo XI medio circa omnem controversiam extulit, tum tamen ne penes hosce, nec penes illos extiterit. Etenim, quo Ratisponenses, sibi S. Dionysii corpus vindicantes, confutarentur, vel anno, ut infra videbimus, 1053 vel haud diu ante in San-dionysiana Francia abbatia corpus, quod ibidem pro vero S. Dionysii corpore habebatur, fuit detectum, ac, ut Rigordus loco supra cit. testatur, duobus dumtaxat de collo, alleroque quedam de brachio ossibus defientibus, integrum repertum. Porro corpus, quod, haud diu admodum ante dictum annum Ratisponæ inventum, S. Dionysii corpus esse, Ratisponenses S. Emmeram monachi dixerunt, haud minori integritate, unica dumtaxat eaque minima manus dextra particula ei deficiente, existisse, universi, qui de re tractarunt, affirmant. Cum itaque tam corpus, quod San-dionysiani, quam illud, quod Ratisponenses monachi S. Dionysii esse tunc dixerunt, duabus manibus fuerit in- structum.

AUCTORIA
C. B.

qua in me-
diū

hic adducun-
tur

C

A. S. Dionysii ecclesia visitatum populoque fuit monstratum, at non item in corpore, quod Ratisponenses S. Dionysii esse dixerunt, inventa, genuinum isthoc existisse S. Dionysii corpus, illudque, quod Galli ostenterunt, suppositionis convictum, recte etiam concludat, studiosi lectoris, cum infra dicenda spenderit, erit statuere.

Dionysium-
que Emme-
ramensis-
bus ob Arnul-
pho non
fuisse da-
cum, nega-
tive, quod
ipsi semet

36 Alterum modo, quo corporis S. Dionysii furtum seu factam in Germaniam e Gallia translationem veluti commentum Mabillonius expludit, argumentum discutiamus. Id, quod, quamvis abnuntivum dumtaxat sit, palmarie appellata, loco supra cit. repetit ab Arnulfo, ex comite Vochburgensem S. Emmerami monacho. His scilicet haud diu admodum, uti ex iis, quae apud nos tom. 6 Septembrii in Comment. Actis S. Emmerami prævio num. 15 et 16 dicta sunt, apparet, post annum 1030 libris duobus, apud Cannissium Lectionum antiquarum edit. Amstelodamensis anni 1725 tomo tertio pag. 103 insertis. S. Emmerami miracula est complexus; quamvis autem horum lib. 1 cap. 5 Arnulfi imperatoris in sanctum Emmeramum benefacta singillatum commoret, prædia ab ipso data, pœacularum codi-

B. cem euangeliorum dono concessum referat, nullam tamen corporis Dionysii mentionem facit. Ac illud quidem argumentum, utut negativum, luculentiori adhuc et validiori modo idem Mabillonius Sæc. v Benedict. part. i in suis de B. Tutone, Ratisponensi episcopo. Dilucidationibus proponit. Elenum ita primum num. 7 ibidem scribit: Si haec translatio (S. Dionysii e Gallia in Germaniam) ab Arnulfo (imperatore) facta fuisset in ecclesiis S. Emmerammi, eam non omisssur fuisset Arnulfus, ejus loci monachus, qui tam accurate beneficia per Arnulfum regem in sanctum Emmeramnum collata recensuit annis fere quadraginta (imo forte ne viginti quidem) ante Leonum IX. Quid? Quod de insigni illo Euangeliorum codice agens, nequaquam illum ex Parisiensi sancti Dionysii basilica una cum sancti Martyris corpore allatum dicit, ut vulgo jactant Ratisponenses; sed dono datum ait ab Arnulfo, nulla translati corporis (ubi sane occasio exigebat) mentione facta.

scriptores il-
lius verbis
hic proponi-
tur, argu-
mento hand
me illius et-
iam, uti

37 Ac deinde num. 14 hunc arguit in modum: Verum eas (S. Dionysii reliquias, Leoni IX Ratisponæ a Sanct-emmeramensis exhibitas) sancti Dionysii, Parisiorum episcopi non esse inde patet, quod nemo ante Leonem IX hujus rei meminerit, ne quidem Arnulfus, S. Emmerammi monachus, ubi locus et occasio exigebat. Is enim, ut jam dixi, loquens de eximio codice Euangeliorum aliquis donis ab Arnulfo imperatore sancti Emmerammi ecclesiæ concessis nullam omnino mentionem facit de corpore sancti Dionysii; quod tamen in primis memorari oportebat, si quidem hoc Parisiis allatum dicunt cum illo codice Euangeliorem, quem ab Arnulfo donatum memoravit Arnulfus. Verum, etsi quidem sint, qui, Ratisponensi S. Emmerammi ecclesiæ seu monasterio datum fuisset ab Arnulpho imperatore S. Dionysii corpus, scribunt, sunt tamen etiam, qui id, non adi isti sacre, sed Ratisponensi episcopo Tutoni, a quo deinde ad hanc venerit, a principe illo tradunt fuisse collatum, cumque, tam qui primum, quam qui postremum autem, longissime a re gesta vixerint remoti, non est, cur illis potius, quam his standum putemus. Quid si ergo iis, qui sacram illud pignus ab Arnulpho Tutoni primum et abs

hoc deinde S. Emmerami ecclesiæ impertitum narrant, assentiendum? Sane, re sic habente, mirum non erit, cur Arnulfus, supra laudatus S. Emmerami monachus, dum beneficia, ab Arnulpho imperatore in S. Emmerami ecclesiæ collata, loco supra cit. enumerat, sacrum hisce haud accenseat S. Dionysii corpus, etsi etiam loquatur de insigni Euangeliorum codice, prefatæ S. Emmerami ecclesiæ per eundem imperatorem donato.

38 Verum, cum egiudem, ecclesiæ Emmeramensi donatum fuisse ab Arnulpho S. Dionysii corpus, Ratisponenses Leoni IX dixisse in litteris, Pontificis hujus nomine inscriptis infraque hic recitandis asserantur, demus etiam tantisper, et ipsimet sacre isti adi S. Dionysii corpus ab Arnulpho fuisse concessum, nec sic, doni hujus nullam omnino loco supra citato ab Arnolfo monacho fieri mentionem, erit mirandum. Id ex iis, quæ ipsem Mabillonius tom. 3 Annalium Benedict. lib. 39, num. 74 scribit, reddamus perspicuum. Ibidem itaque sic habet: Maravensem Arnulfi expeditionem hoc anno (892) referunt Annales Fulenses, in qua rex sanctum Emmeramnum in acie sibi propitium sensisse traditur (loco nempe hic a nobis mox cit.) ab Arnolfo ex comite monacho, ob idque "per cuncta Noricæ monasteria gratifica" munera misse. Prae ceteris sancti Emmeramni monasterio munificum se præbuit, cui "pro gratiarum actione contulit totum palati" ornatum, in quo erat ciborum quadratum, "cujus auro tectum tabulatum, fastigium seruo gemmari redimitum, " quod " aureis octo columellis sustentatum erat. " Erant etiam in eo Euangeliorum libri plenarii, auro et " gemmis tecti, scripti, picti ac omnimodis ornati: e quibus unus est cubitalis, opere, pretio, pondere talis, ut ei non facile inventire possit aequalis. " Superest apud sanctum Emmeramnum hic codex, aureis litteris exaratus, quemque nusquam me vidisse memini: Insuper quasi haec tante principis in sanctum patronum devotioni non sufficienter, " argenteam etiam craticulam, " prædicto ciborio supponendam, dono dedit.

39 Adjectit et pallia, " colore tum similia, tum varia, inter quæ unum, quod unius texture erat, " longitudinem triginta cubitorum " habebat. Hæc fusiunis apud Arnulfum, sancti Emmerammi uno post sæculo monachum, qui sane sancti Dionysii, Parisiorum episcopi, corpus omisssus hoc loco non fuisset, si rex Arnulphus illud, uti Emmeramenses nostri contendunt, eidem monasterio contulisset. Ita ille. Verum Arnulfus, utsi quisque, qui ejus de S. Emmerammi miraculis lucubrationem loco supra cit. insperaverit, compcriet, verbisque jam datis ipsem satis insinuat Mabillonius, ibidem dumtaxat recensel dona, quibus Arnulphus felicis sua in Maravos seu Moravos expeditionis, anno 892 vel certe, ut alii scribunt, 893 confectæ, occasione munificum sese erga S. Emmeramnum monasterium altero e duabus illis annis exhibuit; cum autem id ita sit, enimvero, si, ut factum esse potest, Arnulfus, non eadem isthac, qua insignem illum, uti e Mabillonii verbis intelligitur, Euangeliorum codicem Emmeramensi monasterio impertiit, occasione eidem monasterio S. Dionysi corpus fuerit largitus, neutquam etiam, ab Arnolfo sacram istud

ex ratione
non una, ob
quam

de illa Ar-
nulphi do-
natione Ar-
nulphus mona-
chus
F

AUCTORE
C. B.

silere potuerit;

istud pignus loco supra cit. non memorari, erit mirandum. Sunt quidem, qui ambo isthac dona uno eodemque tempore fuisse ab Arnulpho in S. Emmeramia monasterium collata, asserverant; verum id nec probant, nec, ut factum sit, ad sui veritatem postulat assertum a Ratisponensibus corporis S. Dionysii furtum.

40 Et vero ambo praefata dona uno eodemque tempore Emmeramensi monasterio haud obligisse, palam ex eo est, quod id, uti e jam dictis liquet, vel anno 892 vel certe seq. pretiosum illum Euangeliorum codicem sit adeptum, nec tamen, ut tercia ex inscriptionibus, num. 4 hue transcriptis, fidem facit, ante Totonis episcopatum, qui, quemadmodum ipsenam Mabillonius Sæc. v Benedict., part. i pag. 110 et seq. dilucide probat, anno denum 894 fuit inceptus, Dionysianum corpus accepit. Verum demus etiam, sacram isthac pignus insignemque illum Euangeliorum codicem Emmeramensis per Arnulfum imperatorem uno eodemque tempore fuisse concessum, nec sic ex Arnolfi de donatione isthac silentio Mabillonius id, quod vult, conficiat. Arnolfs enim non omnia et singula, quae felicis suæ in Moravos expeditionis occasione Arnulphus in S. Emmerami monasterium contulit, dona loco cit. enumerat. Liquet id ex ipsomet Arnolfo. Ibi enim hic scriptor, pretioso Euangeliorum codice, aliisque non paucis, quae tunc monasterio huic princeps ille impertit, memoratis donis, mox subiungit: Adjectum (Arnulphus) et pallia coloratu paria et varia: inter quæ unum unius texture, longitudinem habuit cubitorum triginta. Verum his quid diutius immorandum? Denum quippe apud S. Emmeramnum sibi jussit præparari mausoleum; quo mortem obiturus, eum benignius in ecclesiis habere patrocinantem, quem in terris utcumque vivens et valens, sui surorumque optavit, immo fecit fore potentem.

in medium

C 41 Porro etsi sane, si quas dictus Euangeliorum codex occasione, eadem etiam S. Dionysii corpus ad Emmeramenses venit, peropportune Arnolfs, ubi de illo, de isthoc quoque loqui potuisset, rationem tamen, ob quam id scriptor ille, etiamst Dionysii et Gallia in Germaniam ac deinde ad S. Emmerami templum translationem habuisse perspectam, facere haud voluisse queat, non omnino ineptam reddi in sua de corpore S. Dionysii, et Gallia in Bavarian translat. Dissertatione, anno 1750 Ratisponæ typis vulgata, Joannes Baptista sacr. Rom. imp. princeps et Ratispona ad S. Emmeram abbas, supra adhuc a nobis laudatus. Audi, qui ibidem § 155, pag. 95 loquatur. Reliquie hæc sacrae (S. Dionysii corpus) a Tuttone episcopo, ait, simulque abbate ad S. Emmeramnum, qui eas ab Arnulpho imperatore accepérat, in muro ecclesiæ absconditæ fuerunt, nemine illas, ubi posite essent, tunc (Arnolfs) nimurum seu Arnoldi, ut eum vocant, etate sciente. Arnoldus noster monachus citatum suum librum de miraculis S. Emmerami, ubi cap. 5 de donatione Arnulphi imperatoris et pretioso codice agit, Burcharto abbati inscrisit, qui per sex annos et octo menses abbatiam S. Emmerami rexit, mortuus 1036. Scripsit dein "dialogum inter Ammonitum et Collectitum sub Udalrico abbate 1044. Haec omnia Arnoldus, antequam fuit sent inventæ reliquæ S. Dionysii, (quod 1052 sub abbate Reginwardo contigit) scripsit.

42 Quid mirum, si Arnoldus, quem ipse

Mabillon et Baronius gravem scriptorem appellant, eam historiam referre noluit, de qua (reliquis nondum inventis) lis magna inter Gallos et Ratisponenses adhuc ventilabatur, sed nullas reliquias videre licebat, utpote in more absconditas. Quid mirum, si gravis scriptor Arnoldus causam inde sumpserit, de hac translatione nihil enarrandi? Licit enim fama communis de hac translatione fuerit, nullæ tamen comparabant reliquiae. Quid mirum, inquam, quod Arnoldus id silentio involverit? Narravit, liberum pretiosum ab Arnulpho imperatore traditum fuisse; hunc enim oculis vidit, manibus palpavit; reliquias tamen nec vidit, nec, ubi essent absconditæ, cognovit. Minime ergo ex hujus Arnoldi silentio firmum quid contra hanc translationis veritatem adferri potest. Caute vir iste gravis cuncta egit. Ideo in libro de Miraculis S. Emmerami nihil de reliquis S. Dionysii scribere voluisse censendus est, cum nullas viderit, nec, ubi essent, cognoverit. *Ila laudatus Emmeramensis abbas. Ejus modo meaque de silentio, quo Emmeramensis ab Arnulpho factam corporis Dionysiani donationem Arnolfs seu Arnoldus, et comite monachus, præterit, jam dicta studiosus lector expendat, dispiciatque, num hanc veluti certo commentitiam Mabillonius ob illud merito explodat. E scriptorum, cuius ratio non inepta reddi potest, silentio nihil omnino, uti inter eruditos omnes contentit, contra factum, de quo tacent, potest concludi; cum autem res ita habeat, allateque modo, ob quas, ut de Dionysii corpore, Emmeramensis per Arnulphum donato, Arnoldus locutus haud sit, factum esse potest, rationes omnes et singulæ haud facile, ut appareat, convelli atque elevari queant, enimvero haud melius e jam discussò Arnoldi silentio, quam e supra recitatis Witikindi verbis, a Mabillonio id, quod vult, confici, appareret in dubio.*

*43 Quod si tamen, contra ac futurum reor, quisquam adhuc contrarium autem, contendatque nec ulla e rationibus modo adductis factum esse posse, ut Arnolfs monachus de Dionysii corpore, Emmeramensis per Arnulphum donato, si id re ipsa hisce donatum a principe illo fuisset, mentionem haud fecisset, haud illibenter (jam supra in hac Appendixe num. 6 et dicta videsis) assentiantur Georgio Echharto, statuenti, sacram illud pignus, re etiam ipsa, non abs isto principe seu Totonii episcopo, seu Emmeramensi ecclesie, sed loco huic sacro ab ipsomet, qui id farto et Gallia sustulerat, Giselberto fuisse imperitum. Dici quidem potest, id cum Ratisponensium, utpote quæ, S. Dionysii corpus Emmeramensi ecclesie ab Arnulpho imperator donatum, prodat, traditione, in litteris, Leonis IX Pape nomine inscriptis infraque hic recilandis, expressa, aperi-
tissime pugnare. Verum quid tum? Addet etiam, si lubet, id ipsum pariter pugnare cum inscriptionibus, quæ in Emmeramensi ecclesia, priusquam in hujus muro corpus, quod adjunctæ in tribus hic jam supra num. 4 potissimum memoratis lapidibus inscriptiones alia Dionysii corpus esse indicabant, a Reginardo abbatе inveniretur, posita fuisse ab Emmeramensi abbatе Joanne Baptista (Appendix hujus num. 8 consule) in sua jam sepius cit. Dissert. memorantur. Enimvero nec hoc, nec illud ibo inficias; ast quare modo, an traditio illa genuina sit ac a primo rei geste capite seu principio deducta.*

44 Quæro

etiam autem
seus fore,
inde tamen,
Dionysium e
Francia

ad Emmeramenses non esse translatum; consecutari un haud esse,

A 44 Quæro etiam, an inscriptiones, quæ ante inventum a Reginwardo corpus, quod adjunctæ inscriptiones aliae Dionysii corpus esse indicabant, in ecclesia Emmeramensi posita fuisse dicuntur, adeo antiquæ extiterint, ut antiquitate sua a rei, quam gestam memorant, origine haud procul admodum abfuerint. Si affirmando respondeas, enimvero ex eo, quod Arnulfus monachus Dionysiani corporis mentionem haud faciat, non fuisse isthac ab Arnulpho imperatore ecclesie Emmeramensi concessum, argui non potest; neque enim vel mille etiam scriptorum silentium roboris quidquam habet ad convellendum factum, quod vel traditio, vel ipsam facti hujus origine deducta, vel scriptor quispiam æqualis ac fide dignus, vel tandem etiam, quæ scriptori hujusmodi æquivalat, inscriptio antiqua, haud diu admodum post tempus, quo factum illud contigit, perfecta ac posita, facit testatum. Quod si vero inscriptiones illas haud adeo esse antiquas, nec tam proba etiam nota memoratam Ratisponensem traditionem existere reponas, non erit sane, cur et hoc et illæ a vero non aberrare credantur, impedita que adeo non poterunt, quo minus Dionysii corpus, non ab Arnulpho imperatore, sed a solo Giselberto et furto Dionysianis eruptum et Emmeramensi ecclesiæ donatum cum Eckharto statutatur. Hinc porro seu ex his jam dictis fluit, ut, etiam si quidem forsitan, S. Dionysii corpus Emmeramensi ecclesiæ ab Arnulpho imperatore non fuisse concessum, e supra memorato Arnolfi monachi silentio possit concludi, haud pariter tamen inde, quod tamen Mabillonius aliquæ præcipue vellent sacrum illud pignus nec a Gallia in Germaniam translatum, nec Emmeramensi ecclesiæ fuisse donatum, possit inferri.

nec id etiam ex universali,

B 45 Examinemus modo, anne id ob universale, quo Dionysiani corporis ad eadem illam sacram translatio ab omnibus quoque scriptoribus aliis seu æqualibus seu supparibus præteritor, silentium fieri pariter haud queat. Launoyus de Dionysii Vita et Miraculis Observ. xi scriptores haud paucos, qui cum in Gallia, tum in Germania ab Arnulphi imperatoris tempore usque ad Leonem IX, summum Pontificem, claruere, recenset, ac deinde, cum hi, ut ait, Sanctorum miracula, reliquias harumque translationes diligentissime enumerare assueti sint, nec tamem de delatis S. Dionysii et Gallia in Germaniam reliquis loquantur, ea universalis illorum de re hac silentio merito adversus Ratisponenses lapides seu tabulas lapidea, in quibus, ut supra vidimus, S. Dionysii corpus San-dionysianis in Francia monachis furto a Giselberto surreptum atque in Germaniam delatum traditur, præscribi, confidenter affirmat. Nec ab eo hac in re Mabillonius, aliquæ Gallicarum scriptores abdulant. Et vero, si, ut vult Launoyus, asserta in tabulis illis Dionysiani corporis ad Emmeramenses translatio non potuisse non statim tam Germanis, quam Francis esse notissima, universale certe, quo nihilominus a scriptoribus omnibus involvitur, silentium valido admodum, numquam eam habuisse locum, argumento existaret. Verum quid si clam fere omnibus tam Germanis, quam Gallis fuerit peracta? Sane nihil, quod rem alio modo gestam dicere compellat, vel in Leonis IX, contra ac Launoyus vult, Diplomate infra dando, vel alibi uspiam litteris mandatum incenio.

ut ipote cuius etiam ratio

C 46 Et vero, si, ut Eckhertus secundum jam supra a nobis dicta statut, Dionysiani corporis Octobris Tomus IV.

furtum, non Arnulpho imperatori, sed soli Giselberto adscribendum sit, is certe, hoc patrato, e Gallorum, ut primum potuerit, conspectu et terris, nullo omnino facto strepitu, sese subduxerit, nec, cum in Germaniam esset reversus, rem statim, ne sacra forsan sibi eriperetur præda, vulgarit. Quid? Quod, cum ad Ratisponenses sacrum Dionysii corpus fuisset allatum, publicæ id populi venerationi fuisse expositum, haud legatur? Timuerint scilicet, qui id jam erant adepti, Emmeramenses monachi, ne Galli de thesauro sibi erupto solliciti sibi eum modis omnibus curassent reddendum. Jam vero, cum Dionysiani corporis furtum, si, ut patratum esse potest patratumque ab Heckharto statutur, fuerit reipsea etiam patratum, parum admodum, ut et jam dictis verosimile evadit, notum extiterit, enimvero mirum non est, id nec a scriptoribus, a Launoylo loco supra citato recensis-
E tis, nec ab ulla aliis seu Gallis seu Germanis, qui ab anno 890, quo circiter dicitur commis- sum, usque ad tempus, quo de eo Leo IX, anno 1048 Pontifex creatus, perhibetur locutus, flo- ruere, commemorari. Quod si porro idem furtum E imperator Arnulphi jussu fuerit a Giselberto patratum, nec, hoc etiam dalo, quidquam contra illud ea universalis, quo a scriptoribus omnibus tum æqualibus, tum supparibus involvitur, silentio potest confici. Joannes Baptista, supradhuc laudatus Emmeramensis abbas, in dicta sua de S. Dionysio et Gallia in Germaniam translati Dissertatione, nonnullis primum de argumen- tis abnuntiis vi § 155 in medium adductis, pag. 94 ita præterea loquitur: Addam ego, facile illos scriptores (a Launoylo aliisque laudatos) hoc factum (S. Dionysii et Gallia translationem) latere potuisse. Cum enim Arnulphus imperator illud corpus S. Dionysii furto e Francia in Bajoarium transtulerit, furtum hoc silentio et dolo factum scriptores plurimos latere potuit.

47 Ita ille; verum hic celerrimus scriptor, *non inepta* quod bona ejus venia dictum sit, haud satis similem ipsi videtur constare. Elenim Dissertationis sue max dicta § 148, pag. 46 sequentem etiam scribit in modum: Translationis hujus (qua sci- licet Dionysianum corpus e Gallia in Germaniam fuerit delatum) fama statim per Germaniam et Galliam invaluit. Quod si autem, statim atque F S. Dionysii corpus furto surreptum atque e Gallia in Germaniam fuerat delatum, rei hujus fama per Galliam ac Germaniam sese diffudit, qui factum esse potest, ut vel scriptores plurimi anno 1052, quo circiter S. Dionysii corpus apud sese fuisse inventum, Ratisponenses contendunt, anteriores translationem illam ignorarint? Quid si ergo Arnulphus, cum a Giselberto S. Dionysii corpus, quod hic, illa jubente, fuerat furatus, accepisset, id vel aliquamdiu penes se, re cum paucis tantum, ut Gallorum, qui sacrum thesaurum, si, quo is devenisset, habuissent perspectum, repetitum indubie fuisse, importunas preces devitaret, serearit, vel, si statim is princeps sacrum pignus aut Tuloni aut Emmeramensis monachis donavit, id hi mox, re pariter cum paucis tantummodo, quo sibi a Gallis caverent, communicata, occularint? Enimvero nihil omnino, quo minus ita rem gestam arbitremur, obstare videtur; quod si autem, ut potuit, ita etiam reipsa sit gesta, paucissimus sane initio nota extiterit, eamque adeo, attributo etiam Arnulpho imperatori Dionysiani corporis

AUCTORES
C. B.

furto a scriptoribus æqualibus supparibusve silentio involvi, mirum haud erit. Laudatus quidem abbas, quo statim atque Dionysius Ratisponam fuerat translatus, translationis hujus famam per Germaniam et Galliam invaluisse probet, antiquas quasdam ecclesie Emmeramensis inscriptions loco proxime cit. adducit.

reddi queat. 48 Verum quid si haec non prius, quam cum jam centum fere post rem gestam anni essent elapsi, e perseverante apud Emmeramenses de translato ad se Dionysio traditione fuerint confectæ? Certe, antiquiores esse, neutiquam evincent, quæ celsissimus author ibidem profert; cum autem id ita sit, ex illis sane, quod nulli, probatum haud dat. Nec id etiam prestat et litteris, Leonis IX Papæ nomine inscriptis, in quibus lis de sacro-sanctis Dionysii ossibus diutissime Gallos inter et Ratisponenses ventilata fuisse assertur. Id ex iis, quæ infra, cum meum de litteris hisce judicium feram, adducturus sum, manifestum evadet. Ea usdem quidem consecularium simul erit, ut diu saltem, imo triginta forsitan aut etiam quadragesima propromodum ante seculum XI B medium annis, non solum per Germaniam, sed et per Galliam translationis Dionysianæ fama increbuerit, aut saltem, quæ translationis huic fuisse locum prodebat, obtinuerit traditio; verum, etsi id ita sit, silentii tamen, quo etiam intra quadraginta illos trintigatae annos, seculum XI medium proxime prægressos, Dionysii translatio a scriptoribus prorsus omnibus, utut forsitan tum occasionem etiam de ea loquendi nactis, præteritur, ratio haud inepta reddi potest, hincque in finem responderi horum quidem alios translationem illum ignorasse, alios vero eam, utut forsitan cognitam, idcirco tamen, quod, Gallis sacrum illum thesaurum sese possedisse ac porro, quidquid contra Ratisponenses assererent, adhuc possidere contendentibus, rem minime crederent, aut saltem de ejus veritate dubitarent, commemorare haud voluisse. Pari etiam modo responderi posset, etsi etiam, statim atque Dionysiani furto in Germaniam fuisse delatus, translationis hujus famam per Germaniam et Galliam invaluisse, foret dicendum.

scriptorum omnium si- lencio po- test inferri. 49 Sane scriptores non tantum res, quas ignorant, sed frequenter etiam, quas haud satis habent perspectas, silentio involvunt, ita sibi faciendum rati, ne vel temere quidquam affirment, vel errandi sese periculo exponant; cum autem id ita sit, nec satis, Germanis et Gallis de re adhuc litigantibus, Dionysiani corporis furtum haberetur compertum, certe vel silentii, quo a scriptoribus omnibus, per Launoyum memoratis, furtum illud involvitur, reddi potest ratio non inepta, vel saltem mirum nemini idem silentium debero videri, ex aliis, jam supra ad ductis, liquet; ut sane ex hoc, numquam fuisse furto isti locum, indubitanter nequeat concludi. Quid plura? Fuit, ut mox visuri sumus, anno circiter 1050 scrinium argenteum, cui S. Dionysii corpus a Dagoberto I, Francorum rege, inclusum fuisse, credebatur, coram innumerabilis populi multitudine Dionysiopoli aperatum ac visitatum, et tamen visitationis hujus, utut, multis episcopis, abbatibus, regni optimatibus ac ipso metregis fratre præsentibus, maxima cum solemnitate peractæ nullus omnino scriptor ante Rigordum et Haimonem, qui ambo sub seculi XII finem ac proin centum, et quod excurrerit, annis post rem gestam floruere, mentionem fecit. Uti igitur ob scriptorum omnium ab anno circiter

1050 usque ad annum circiter 1190 de dicta visitatione silentium nemo haec revocat in dubium, ita nec Dionysii e Francia Ratisponam translatio ob scriptorum paulo dumtaxat longius de ea silentium in dubium revocanda, nedum ut certo falsa ac commentitia, traducenda videtur.

CAPUT IV.

An e scrinii Dionysiani visitatione, anno circiter 1050 facta, statuque, in quo et id, et corpus, quod complectebatur, fuit repertum, esse isthoc certo Dionysii corpus, fuerit probatum.

Mabillonius Sæc. v Benedict. pag. 112 non-
Mabillonius
ex Haimont,
ex eius stas
Dionysiani corporis furtum Arnoldus monachus præterit, itemque de S. Dionysii manu, a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem missa, in rem suam contra Ratisponenses, Dionysianum sibi vindicantes corpus, præfatus, ita mox pergit: Sed quod omnem evincit difficultatem, missis Leonis papæ IX ad Henricum, Francorum regem, et regni episcopos litteris de prætensa corporis S. Dionysii apud Ratisponenses manifestatione, statim Henricus ipse Hugoni abbati Dionysiano mandavit, ut S. Dionysii loculo solemniter resero, dispiceretur, an sacre ejus reliquia re vera furto sublatæ fuisse. Id incunctanter aggressus est Hugo, diemque solemni detectioni indixit « sub die quinto Iduum Januarii. » (Haimo apud Felibianum habet sub die v. Iduum Juniarum) Ipsò die frequenti episcoporum, abbatum, procerumque conventu reseratus est sancti Martiris tumulus ac loculus: ubi reliquia integræ cum loculo pretiosissimo reperta, nulla violati tumuli specie apparente. Ejus rei historiam re tulit Haimo, sancti Dionysii monachus, libellum, p qui, cum Sæc. v Benedict. part. 1 ederet Mabillonius, seu anno 1655 editus nondum erat, postea Felibianus, ad San-dionysianæ suæ Historię, anno 1706 vulgatæ, calcem in lucem emisi. Nec id tantum præstittit; verum etiam tempus, quo Haimo ille floruit, determinavit. Etenim ita fere in præfata sua Historia pag. 122 scribit: Haymo seu Haimo suam de detectione corporis S. Dionysii relationem seu lucubrationem in epistola, quam hæc in capite prefert, Hugoni abbati inscripsit.

51 Verum cum nullam omnino, e qua colligas, quo seculo seu hic seu ipsum vixerit, epocham notet, ac tantum, sese diu post rem gestam scribere, insinuat, credibile est, imo vero indubitatum, Hugonem illum, de quo loquitur, non esse hujus nominis abbatem, sub quo S. Dionysii corporis detectionem ponit, sed, ut verbis jam datis Mabillonius etiam insinuat, alterutrum ex ejusdem nominis abbatibus, qui S. Dionysii abbatiam, regnante Philippo Augusto, moderati sunt. Ita fere, ut dixi, Felibianus, et sane rectissime, uti ex Haimonis, quam hic memorat, epistola eva-
dit

A dit perspicuum; cum autem Philippus Augustus sub seculi XII finem ac XIII initium regnari, Haimonem tum quoque floruisse, consectarium est. Porro, etsi adeo is a corporis S. Dionysii detectione, quam dicta lucubratione describit, centum amplius annis vixerit remotus, nemo tamen, quin detectio illa seu potius scrini Dionysiani visitatio haberit locum, revocat in dubium; verum in anno, quo facta sit, inter omnes haud convenit. In titulo, quem apud Felibianum Haimon Lucubratio praesert, anno circiter 1050 facta asseritur, tunc etiam re ipsa, utspe haud dudum post corporis Dionysiani Ratisponæ inventionem peracta, haud dubie evenit. Verum, eam tum demum, cum Ratisponæ, Leone IX Papa ibidem versante, de elevando, quod Reginwardus abbas invenerat, quodque Dionysii esse dicebant, corpore actum fuisset, sub die v. Idum Juniarum habuisse locum, Haimon memoria prodit, quod si autem res ita haberit, sane, cum tunc Leo, uti ex Hermanno Contracto facile colliges, non prius quam cum jam estas anni 1052 multum esset proacta aut etiam præterita Rati-

B sponae extiterit, consectarium fit, ut, si Haimoni hic, quod tamen non immerito revocari posse in dubium, infra ostendam, fides adhibenda, sit, praefata Dionysiani corporis seu potius scrini visitatio anno 1053, utspe haud dudum post id, quod, ut Haimo ait, Ratisponæ, Leone IX ibi praesente, acciderat, peracta, loculo indubie fuerit sortita. Porro Mabillonius, tum S. Dionysii corpus, referato, in quo jacebat, loculo, integrum fuisse repertum, verbis jam datis indicare videtur; verum id Haimo, quem nihilominus laudat, nulla omnino ratione tradit.

52 Perspicue dicit quisque intelliget, qui dicetam Haimonis lucubrationem seu libellum evolverit, aut, si forsitan San-dionysiana Felibiani Historia, in qua, ut dixi, existat, ad manum non sit, idem ex inspecla S. Dionysii Sociorum ejus, quam tom. IV Franc. Scriptorum pag. 157 et quatuor seqq. Chesneus e Ms. bibliothecæ Thuanæ codice publici juris fecit, corporum Detectione, sub Henrico I, Francorum rege, facta comperiet. Hæc enim ipsissimum est Haimonis de eadem sacrorum illorum pignorum detectione libellus, priori dumtaxat capite et exemplaria, quorum unum apud Chesneum, utut initio, ut jam dixi, mutillum, alterum apud Felibianum existat, invicem collata manifestum efficient. Mabillonius Annal. Benedict. tom. 4, lib. 60, num. 34 e Chesnei tom. proxime cit. compendio exhibet, non quidem integrum Haymonis lucubrationem, sed omnia saltem, quæ ad S. Dionysii sociorumque ejus Rustici et Eleutherii corporum detectionem proprie spectant. Ut nihil omnino ex hac contra Dionysiani corporis furtum posse confici, vel ex ipso met Mabillonio studiosus lector perspiciat, verba omnia, quibus eam ex Haymone loco cit. exponit, huc idcirco, quod vel lecta rei hic probanda ostensura veritatem sint, transcribo. Si habent: Ubi ex nuntiis rescivit Henricus, Francorum rex, que Ratisponæ anno suspriori (1052 nempe) acta fuerant, inventum scilicet fuisse in basilica sancti Emmerammi quoddam corpus, quod sancti Dionysii, Parisiorum episcopi,

esse, Ratisponenses jactabant; ne haec opinio serperet latius, demunque invalesceret, loculum, in quo sancti Dionysii corpus in ejus monasterio servabatur, publice reserandum, ejusque sacras reliquias frequenti multititudini ostendendas curavit.

53 Hujus rei causa per Hugonem, Dionysianum abbatem, episcopos, abbatibus et clericos auctoritate regia ad hanc sollemnitatem convocari jussit. Praemissis jejuniis, ad conductum diem, id est, ad v Idus Januarias (*Haimo habet Junias*) convenit episcoporum, abbatum, clericorum et promiscui sexus plurima multitudo. Illic etiam vice regis adfuit Odo ejus frater cum multis proceribus. Sancti Dionysii duorumque ejus Sociorum corpora in scriniis argenteis jussu Dagoberti regis fabrefactis et diligenter obseratis, ad id tempus reposita erant post altare in crypta multe profunditatis, et reclusa in alia cryptula auro et gemmis extrinsecus decorata, in qua sub duabus seriis etiam Christi Domini clavus et corona simul asservabantur. Prolato in medium scrinio, in quo sancti Dionysii corpus reconditum erat, et non sine difficultate referato, reperta sunt sacra ejus ossa, obvoluta pallio tantæ vetustatis, ut inter manus tenentum in pulvere redigeretur. Extracta e loculo ossa circumstantibus ostensa fuere, aliquo involuta pallio, quod rex eo præmisserat. Tum sollemni pompa deportatum sacrum corpus, quod per quindecim continuos dies super altare princeps expositum fuit. Rigordus, Dionysianus cœnobita, in Vita Philippi Augusti meminit hujus detectionis. Ita Mabillonius, recensens etiam deinde episcopos, abates aliquosque illustiores brevitas causa hic a me non nominandos viros, qui detectioni interfuerunt; verum nihil præterea, quod difficultatem omnem seu S. Dionysii corpus penes San-dionysianos in Francia monachos tum adhuc fuisse asservantium, evincat, de relata ab Haymone corporis Dionysiani detectione adjungit, nec quidquam in hac hujusmodi, prout modo recitatis Mabillonii verbis narratur, occurrit; ut sane, supra huc num. 50 transcriptis verbis confidentissime a Mabillonio asserti contrarium, subeat mirari. Putavitne forsitan hic scriptor, id, quod jam dictum, idcirco e corporis seu potius scrini Dionysiani detectione dari evictum, quod, cum tunc scrinium argenteum, in quo S. Dionysii corpus a Dagoberto depositum fuisse credebatur, fuisset reservatum, corpus in eo fuerit repertum?

54 Verum quid si, an corpus, in scrinio argenteo, quod corpori Dionysiano Dagobertus confici jussert, repertum, genuinum ac verum existiterit S. Dionysii corpus, revocetur in dubium? Certe Haymo nullius uspiam seu signi seu tituli, corpori reperto adjuncti, e quo, id verum esse S. Dionysii corpus, constiterit, mentionem facit. Ac re quidem ita habente, e corpore sane, quod in Dionysiano loculo seu scrinio fuit repertum, genuinum Dionysii corpus penes Dionysianos tum fuisse, concludi haud posse videtur. Joannes Baptista, Emmeramensis jam supra laudatus pluresque adhuc infra laudandus abbas, in sua, de quajam ante, Dissertatione, pag. 111, minime a se, corpus, quod in Dionysiano Dagoberti loculo tum, cum memorata ab Haymone Sanctorum nostrorum detectio fieret, fuit repertum, genuinum ac verum existisse S. Dionysii corpus, concedi præfatus, ita mox prosequitur: Quale ergo corpus illud fuisse dicam, vel conjiciam? Cito

refert; verum
e corpore,
quod in hoc
tum fuit in-
ventum,

F
haud qua
quam quod,
quemadmo-
dum Emme-
ramensis ab-
bas

me

AUCTORE
C. B.

me expedirem, si id dicerem de Gallis monachis ad S. Dionysium, quod illi de monachis ad S. Emmeramum dicere non erubescunt. Mennini enim, dum Parisiis in monasterio S. Germani a Patris ab anno 1721 usque 1723 moratus fueram, saepiusque ad celeberrimum monasterium S. Dionysii, congregationi S. Mauri unitum, hospes accesseram, semper cum maxima charitate susceptus a sodalibus nostris, memini, inquam, me aliquando legisse in festo detectionis Reliquiarum S. Dionysii, in Lectionibus 2 Nocturni haec verba: "Monachi S. Emmerami invenientes corpus, nescio cuius hominis, dixerunt, esse corpus Areopagitæ etc; " citio, inquam, me paribus verbis expedire possem, dicens: "Monachi S. Dionysii, detegentes corpus, nescio cuius, dixerunt, esse corpus Areopagitæ."

*Joannes Ba-
ptista verbo-
nis datis su-
spicatur;*

55 At nollem tali me liberare modo. Constat, in hoc undeque celebratissimo monasterio multa Sanctorum corpora contineri; uti ex libello, 1721 Parisis impresso, patet, quem ab ipsiis sodalibus meis Sanct-dionysianis accepi; in quo descriptæ sunt variae reliquie Sanctorum, ibidem in ecclesia quiescentium. In summa arca absconditæ seu clausæ sunt reliquie S. Dionysii, ut aiunt, et SS. Rustici et Eleutherii. Jam, postquam Gisalbertus jussu Arnulphi imperatoris sacras Dionysii reliquias furatas est, quid monachis reliquum fuit? An id publice fateri et divulgare consultum fuisse? Minime. Ad piam ergo fraudem pariter illos ob angustias undique prementes confugere potuisse, idque nec vero simili nec conjecturis, facillime ita nascientibus, contrarium esse videtur. Hos afflictos monachos, ablato Patrono regni, summe vigiles fuisse, facile quisque sibi persuadere poterit, ut tale furtum et furti damnum redintegratur. Dum pluribus sanctorum corporibus ecclesia ista ornata fuerat, facile corpus alterius Sancti in hujus locum succedere potuit; talique fraude pia cultui Sanctorum, qui præcipue in Deum tendit, nihil fuisse derogatum. Non enim ossa tantum veneramur, quæ nullam in se continent virtutem. " sed ossa hujus Sancti, " melius, " hunc Sanctum veneramur. " Si ossa quavis obtrudere quis præsumeret ad cultum alieujus Sancti instituendum, pessime is faceret; at, si corpus alieujus Sancti pro alterius Sancti corpore colatur, tunc Sanctus colitur, et ossa tantum cultu respectivo ad Sanctum: Deus autem præcipue in omnibus et praes omnibus. Scimus, in variis ecclesiis corpora Sanctorum coli; scimus etiam, non raro corpus hujus Sancti in ista ecclesia venerationi exponi, quod tamen in alia ecclesia simul colitur.

*a Dionysia-
nis Sancti
alterius cor-
pus*

56 Cultus divinus per hoc neutiquam freditur; Deus enim colitur in Sanctis suis, sive corpore deinde sint in hac vel altera ecclesia. Cultus enim reliquiarum solum respectivus est. Ita ille; et sane, ut mihi equidem apparet, neutiquam inepte. Porro, paucis adhuc interpositis, subiungit: Interea ex... libro, quem presbyter quidam ad Reginwardum abbatem saeculo xi seripsisse perhibetur, et ex ejus cap. 37 et 38 in historia translationis S. Dionysii similia leguntur: quod Ebulo, abbas S. Dionysii, detecto fурto et ablato S. Dionysii corpore, angustiis circumdatus, lacrymans et ingemiscens, pedibus Arnulphi imperatoris advolutus, S. Dionysium suum sibi reddi inclamaverit. At Arnulphus imperator id neutiquam fecit, ad hoc

se tantum exorari passus, ut promitteret, si D. Ebulo abbas pretiosum Euangeli librum thesaurei monasterii sui (Arnulpho) traditus esset, se (Arnulphum) quoddam os S. Dionysii redditum fore. Ageret ergo Ebulo abbas, et secum reliquias eujusdam Sancti ad Arnulphum imperatorem deferret, a quo esset accepturus os S. Dionysii; illud cum ossibus hujus Sancti, quæ attulisset, conjungeret et sic in ecclesiam suam referret, diceretque, se lacrymis et dono Euan geliorum libri sacras S. Dionysii reliquias denuo recepisse. Vide inferius in historia translatiois S. Dionysii caput 37 et 38. Verba fere omnia, quibus duo isthac Lucubrationis hic laudatae capita concipiuntur, jam supra in hac Appendix cap. i. hoc transcripsi, cumque ibidem etiam, quæ in iis de Ebulone abbate narrantur, vera esse non posse, dilucide ostenderim, ea sane hic veluti apprime vera Emmeramensis proxime laudatus abbas perperam amplectitur.

57 Verum, elsi id ita sit, recte equidem, ut substitutum Dionysiano forsan fuerit, pones illos

E magno apud ipsos numero servantur, corporibus subrogari. Et vero, fraudi hujusmodi interdum re etiam ipsa fuisse locum, Muratorius Italic. medii xvi Antiquitatum tom. 5, col. xi non obscurè primum docet, ac deinde subiungit: Egregius est in hanc rem locus Guiberti Novingentensis abbatis, qui circiter annum mcxix ita scribat: " Considerandus etiam sub hac occasione plurimus quidem, sed non pernicious error, qui Gallicanas præcipue de Sanctorum corporibus obsedit ecclesias: " istis illum, illis eundem seu martyrem seu confessorem se habere jactantibus, quum duo loca non valeat occupare integer unus. " Georgius ab Echchart suorum de rebus Francie Orientalis Visitatione, in qua, dum seculo circiter xi medio fuit peracta; ossa in scrinio illo reperta populoque per quindecim dies ostensa fuisse perhibent, sibi objecta, ita respondet: Lubenter hoc concedo. Sed haec questio primaria est, an non monachi Dionysiani, cum corpus S. Dionysii ablatum esse sentirent, aliud substituerint de mortui hominis skeleton. Piæ enim ejusmodi fraudes non insolite fuerunt. Quot, quæso, capita S. Johannis proferuntur? Unum tamen solum genuinum, cæstera supposita esse debent SS. Crispini et Crispiniani ossa Suessionenses et Osnabrugenses sese apud se habere affirmant. Nota est concertatio de corpore S. Benedicti inter Cassinenses et Floriacenses monachos. Caput Caroli Magni Aquisgrani et Osnabrugæ ostenditur. SS. Martyrum Eobani et Adelarii corpora Erfurti adhuc esse asseruntur, et memini, me juvene, eadem ibi inspecta esse.

58 Sed series abbatum Fuldensium, ab anonymo coævo conscripta, ait, Huoggi abbatem Fuldensem " Santos martyres Eobanum et Adalharium ascivisse et partem corporis S. Viti, " arisque in eorum honore structis et dicatis, " honorifice requiescere fecisse. " Mille hujusmodi exempla addi possent; sed hec sufficient. Haec ille, amissio Dionysiano corpori corpori aliud (Sanctine, an alterius cuiuscumque mortui hominis, non edicit) supposuisse Dionysianos monachos; suspicari sese, non obscure insinuans. Et certe, utcumque res habeat, hosce equidem monachos, si Dionysianum corpus furto vere amiserint,

certo hoc tam
fuisse conse-
guitur,

A serint, huic saltem Sancti alterius corpus subtiluisse, a veritatis specie minus abhorret, quam Emmeramenses monachos, invententes corpus, nescio cuius hominis, id esse S. Dionysii corpus, sine ulla solida ratione affirmasse. Jam vero, cum id ita sit, nec corpus, quod in facta anno circiter 1050 loculi Dionysiani visitatione fuit inventum, ullum sibi seu signum, ut jam dixi, seu titulum, qui id esse Dionysii corpus, indicat, habuerit adjunctionem, enimvero et visitatione illa seu et corpore, quod, cum haec fieret, in Dionysiano loculo seu scrinio fuit inventum, nihil omnino, quo verum ac genuinum S. Dionysii corpus penes Dionysianos tum fuisse fidem facias, potest inferri. At vero, inquires, Rigordus in Philippi Augusti Gestis apud Chesneum tom. 5 Gall. scriptorum pag. 18 de Henrico I, Galliarum rege, sic scribit: Iste Henricus, auditus rumoribus, quod in Alemannia, in civitate Ratispona, in abbatia S. Emmerami martyris, inventum fuit quoddam corpus, quod dicebant esse Dionysii Areopagita, misit nuntios suos ad Henricum imperatorem cum litteris suis, ut diem elevationis illius B protelarent, quo usque per certos nuntios, utrum corpus Hieromartyris Dionysii Areopagita, Athenarum archiepiscopi, discipuli apostoli Pauli, in Francia in ecclesia, quam Dagobertus fundaverat, esset vel non, plenissime certificaretur. Quo auditio, imperator misit magnos viros et sapientes in Franciam, ut plane rei veritatem agnoscerent.

nec id etiam
e statu,

59 Visis nuntiis imperatoris, Henricus rex, convocavit archiepiscopos, episcopos et barones totius regni, et cum Odone, carissimo fratre suo, ad ecclesiam beatissimi martyris Dionysii misit. Facta autem oratione, allata sunt tria vasa argentea, Dionysii, Rustici et Eleutherii coram omni populo, diligentissime sigillata; et, aperto vase beati martyris Dionysii totum corpus ipsius cum capite inventum est, exceptis duabus ossibus de collo, que sunt in ecclesia Vergiacensi et osse quoddam de brachio, quod Stephanus tertius secum ad Romanam portavit ecclesiam, et posuit in ecclesia, que hodie schola Graecorum vocatur. Hoc videntes universi populi cum lachrymis et suspiriis puras manus C levantes ad Dominum, Deo et beatae Mariae Virgini et sanctis Martyribus se commendantes cum gaudio recesserunt. Tunc nuntii, qui missi fuerant, ad imperatorem cithissime revertentes, super his, quae viderant et audierant, imperatorem plenissime certificaverunt. Hoc fuit factum tempore Leonis Papae IX anno Domini ML; cum autem de eadem, de qua hic nobis sermo, loculi Dionysiani visitatione loquatur, tuncque, ut docet, contentum in hoc corpus iisdem plane ossibus, que ante annum circiter 890 de genuino Dionysii corpore noscebat fuisse detracta, orbatum fuerit inventum, id enimvero, minime abs hoc illud existisse diversum, argumento est. Ita e statu, in quo, cum anno circiter 1050 Dionysiani loculi visitatio facta est, contentum in hoc corpus fuit repertum, pro vero ac genuino Dionysii corpore San-dionysianis in Francia monachis vindicando potest argui.

in quo tum
vel contentum

60 Verum fuerint, an non, post annum 890 circiter duo de Dionysii collo ossa, que Rigordus seu quis (Appendicem proxime pregressam num. 58 videsis) scriptor alias modo jam recitatis verbis memorial, cum ecclesia Vergiacensi communicata, est dubium, uti etiam, an eadem il-

la ossa genuinæ Dionysiani corporis partes existenterint. Res ex iis, que in mox dicta Appendice num. 61 et seq. disserui, studiose lectori eadet perspicua. Quod autem ad os de S. Dionysii brachio, quo, cum anno circiter 1050 visitatus fuit Dionysianus loculus, contentum in hoc corpus substitutum fuisse in textu proxime huc transcripto perhibetur, jam special, haud omnino etiam, fuisse illud vere quoddam ex ossibus, que brachii structuram ingrediuntur, est certum, ut liqueat ex iis, que in eadem Appendice num. 58 et seq. in medium adduzi; cum autem res ita habeat, enimvero et tribus jam dictis ossibus, quibus inventum seu detectum anno circiter 1050 in Dionysiano loculo corpus caruit, nihil omnino certi, quo verum Dionysii corpus San-dionysianis monachis attribuas, potest concludi. Nec pariter id inde, eti etiam tria jam memorata ossa non tantum genuinas, sed et tales, quales verbis recitatis dicuntur, certo existisse Dionysiani corporis partes, tantisper dederimus, recte illatum iri, appareat.

61 Quid ni enim factum esse possit, ut *ii*, in Dionysiano qui sublatu genuino Dionysiano corpori sub- scrinio corpusstituere aliud, caute huic, cum id facerent, eas etiam omnes partes, quas genio corpori detractas autea fuisse noscebant, detrazerner? Nec est etiam, cur ex eo, quod tria jam memorata ossa invento a Reginwardo, abbate Ratisponæ corpori defuisse non memorentur, haud fuisse isthac genuinum Dionysii corpus, concludas. Praeterquam enim quod duo ex hisce, ecclesia Vergiacensi communicata, genuinæ forsitan, ut jam mox dixi, corporis Dionysiani partes haud existenterint, tria illa ossa minores dumtaxat corporis Dionysiana seu partes seu particulae existere, hincque facile factum esse potest, ut, deessente, an non invento Ratisponæ corpori, observatum haud fuerit, maxime cum ad id examinandum adhibiti, ut apparel, haud fuerint, qui anatomia essent periti. Omnibus itaque rite expensis, sane et tribus per Rigordum aut per scriptorem alterum, qui proxime huc transcripta verba in Rigordi textum intrusil, supra memoratis ossibus, in Dionysiano loculo, seu scrinio, cum visitatum id anno circiter 1050 fuit, non inventis, haud merito quidquam potest pro genuino S. Dionysii corpore Dionysianis attribuendo concludi. Hinc porro jam fit, ut pariter nec quid certi pro corporis Dionysiani possessione Ratisponensibus attribuenda possit inferri e minima manus dextræ particula, quæ corpori, Ratisponæ invento, at non item illi, quod in Francia visitatum seu detectum fuit, defuisse memoratur.

vel ipsummet
scrinium il-
lud

62 Licet enim ex iis, que jam supra in hac Appendix cap. 3 adduxi, fuisse ante annum 890 de genuino S. Dionysii corpore partem manus dextram, certum omnino sit alque indubitatum, illaque adeo pars seu minima manus dextræ particula, si in corpore, in Francia detecto, re ipsa fuisse inventa, non fuisse isthac verum S. Dionysii corpus, argumento esset perquam valido, fieri tamen potest, ut, etiamsi illa manus Dionysianæ pars detecta in Francia corpori re etiam vera defuerit, id tamen, quod minima dumtaxat esset particula, non observatum ac proin etiam memoratum haud fuerit. Jam vero, cum haec ita habeant, consecularium sane est, ut e statu, in quo corpus, in Dionysiano loculo seu scrinio contentum, anno circiter 1050, cum id visitaretur, fuit inventum, nihil etiam sat certi pro Dionysiani corporis possessione Ratisponensibus attri- buenda

AUCTORE
C. B.

buenda possit concludi. Sedulo interim hic obser-
vari velim, multo saltem adhuc meliorem Ra-
tisponensium, quam Dionysianorum, causam
esse, quod equidem os tale, quale a corpore, Ra-
tisponz invento, abfuit, a genuino Dionysii cor-
pore ante annum 890 (infra tamen cap. ultimo
dicenda videsis) fuisse re vera detractum, cer-
tum omnino et jam supra cap. 3 dictis sit atque
indubitatum; res autem, uti et jam dictis pariter
constat, secus habeat quantum ad ossa, quæ cor-
pori, Dionysiopoli delecto seu visitato, defuisse
memorantur. Dispiciamus modo, an nec e statu,
in quo Dionysianus loculus anno circiter 1050 fuit
repertus, genuinum ac verum exstisset, quod
in hoc continebat, S. Dionysii corpus, possit
concludi. Mabillonius Sæc. v Benedict. part.
1, pag. 112, de Dionysiani scrinii, de qua hic
nos, detectione loquens, Haimonis supra a me
num. 10 jam recitata verba, quibus, quam fir-
miter scrinia argentea, S. Dionysii sociorumque
ejus Rustici et Eleutherii reliquias complecten-
tia, artificiosissimis seris atque obicibus munita
essent ac clausa, exponitur, transcribit ac deinde
subjungit: Quis omnia cum integra et inviola-
ta reperta essent, nemini sublati corporis (quod
B quidem ibidem inventum est) suspicionem relin-
quere potuerunt.

fuit reper-
tum,

63 Sacrum corpus quindecim continuis diebus
dimisum est super principale altare, fratribus
ad custodium diu noctue sibi succedentibus.
Ex eo itaque, quod scrinium argenteum, in
quo S. Dionysii corpus, Dagoberto I curante,
fuerat depositum, anno circiter 1050 integrum
adhuc, nullo omnino violationis cel minimæ
apparente vestigio, exstiterit, genuinum fuisse,
quod in eo tum fuit repertum, S. Dionysii
corpus, Mabillonius contendit; verum, ait in
sua de Dionysio Ratisponam translato Disserta-
tione pag. 113 Emmeramensis supra jam sivepius
laudatus abbas Joannes Baptista: Quis suarum
rerum adeo incuriosus fuisse dicere velit monachos
S. Dionysii, ut violatas et contractas portas vel
cistulas, ubi S. Dionysii reliquias prius serva-
bantur, tales permisissent, illasque ab omni viola-
tionis suspicione communire non studiuerint?
Sane, si S. Dionysii corpus Dionysianis fuerit
re ipsa ablatum, furique, a quo id factum,
fuerint hunc in finem seræ capsæque frangen-
dæ, mox hasce ita, ut nullum fracturæ viola-
tionisre reliqueretur vestigium, summa cura
ac sollicitudine Dionysianos monachos, qui, ut
dictum, eo in casu alterius Sancti corpus surre-
pto Dionysiano corpori verosimillime substitue-
rint, reficiendas curasse, nemo non, ni fallor,
cum laudato abbate in animum facile inducit;
cum autem res ita habeat, haud melius e statu, in
quo Dionysianum scrinium, quam e statu, in quo
contentum in hoc corpus anno circiter 1050 fuit
repertum, exstisset isthoc genuinum ac verum
S. Dionysii corpus, potest concludi.

nec denique
ex aliis ad-
huc.

64 Nec validius etiam pro sacro hoc pignore
Dionysianis vindicando argueris ex eo, quod pal-
lium, cui, quæ tum in scrinio Dionysiano reper-
ta fuerunt, ossa erant involuta, tanta vetustatis
exstiterit, ut quemadmodum Haymo apud Fel-
ibianum loquitur, inter manus tenentium eva-
nesceret in similitudinem telæ aranearum. Quod
si quæ enim, genuinis S. Dionysii ossibus, an-
no circiter 890 surreptis, Sancti alterius ossa
haud diu admodum post, ut nonnulli volunt, fue-
re substituta, pallio forsitan tunc, ut factum esse
potest, fuerint involuta, huic certe vel solum cen-

tum et quinquaginta ut minimum, quod ab anno D
circiter 890 usque ad annum circiter 1050, quo
memorata Dionysiani scrinii visitatio facta, ex-
currat, annorum spatium tantam, quantum Hay-
mo ait, vetustatem facillime potuerit afferre. Ad-
hæc cum Sancti ossa, quæ genuinis S. Dionysii
ossibus anno circiter 890 fuerint subrogata, pallio
etiam, pruquam id fieret, possint fuisse involuta,
haud quaquam sane etiam e pallii, cui, quæ
anno circiter 1050 in scrinio Dionysiano reperta
fuere, ossa erant involuta, vetustate elici quid-
quam potest, quo, S. Dionysii corpus fuisse adhuc
seculo circiter xi medio a Dionysianis monachis
possessum ac porro hodieque possideri, indubita-
tum evadat. Verum utcumque ratione ac veritati,
quæ jam dixi, consona appareant, hi nihilominus
in corporis seu polius scrinii Dionysiani vi-
sitatione, anno circiter 1050 facta, triumphant, et
non secus ac si corpus, quod in eo tum fuit inventum,
certo exstiterit genuinum S. Dionysii cor-
pus, sibi hujus possessionem indubitanter ad-
scribunt. Certe Felibianus, e quo de reliquis con-
jecturam non inepte feceris, luculentissime id
facit.

65 Dionysiani enim scrinii, de qua hic nobis
sermo, visitatione in San-dionysianam suam hi-
storiam compendio ex Haimone illata, pag. 122
verbis Gallicis, quæ Latina facio, sic scribit: Edita
tanto cum strepitu actio, cuius quadammodo in
S. Dionysii, instituto, quod die ix Junii colitur, festo
annuo, consecrata est memoria, vim sufficienti
majorem, qua veritati contra illusionem victoria as-
sereretur, habere videbatur. Error nihilominus in
Germania perseveravit. Ac deinde, nonnullis ad-
huc, quæ S. Dionysii corpori Dionysianis vindica-
ndo apta judicavit, in medium adductis, pag.
124 sequentem loquitur in modum: Si Papæ ejus
(Leonis IX) tempore rumorem quempiam excita-
tavit asserta corporis S. Dionysii sublatio, Lip-
sanotheca ejus visitatio, coram regni optimati-
bus facta, ita omnem suspicionem dispulit, ut
ab eo tempore reges nostri magis etiam assidue
ad venerandas sancti Martyris reliquias accesser-
int. Ita ille; verum, etsi quidem in venerandis,
quæ in Dionysiano monasterio servantur, San-
ctorum reliquiis laudanda sit Gallize regum pie-
tas, hique faciendo, quod hic Felibianus refert,
genuinam eodem in monasterio asservari S. Diony-
sii reliquias, credidisse videantur, inde tamen,
F ut re etiam ipsa ibidem hæ existant, consecra-
tum haud est. Neque vero, rem ita indubie ha-
bere, ob factum anno circiter 1050 scrinii Diony-
sianum visitationem, quidquid etiam de omni, que
depulsa per hanc sit, suspicione Felibianus scri-
bat, in animum unquam inducam, nisi solide
probatum primum fuerit, invento in Dionysiana
Lipsanotheca, dum anno circiter 1050 reser-
tur, corpori adjunctum fuisse seu signum seu ti-
tulum, e quo, genuinum id exstisset S. Dionysii
corpus, constiterit.

66 Etenim, quidquid etiam Dionysiani mo-
nachi reclamant, solum corpus, sine omni hujus-
modi tum signo, tum titulo in Dionysiano scri-
nium repertum, haud quaquam dubitatione
jam dudum de loco, quo Dionysii reliquiae es-
sent, tunc exorta, sufficere videtur, ut illud
exstisset genuinum S. Dionysii corpus, creda-
tur. Videlicet id etiam, ni fallor, ipsem Fel-
ibianus, hincque, de iterata scrinii Dionysiani,
quæ anno 1385 locum habuit, visitatione in San-
dionysiana sua Historia pag. 299 sermonem insti-
tuens, verbis Gallicis, quæ Latine reddo, sic
scribit:

A scribit: Fuit igitur sancti martyris (*Dionysii nempe*) Lipsanotheca secundo aperta, authentique in ea tituli, qui, asservari ibi S. Dionysii, Francie Apostoli, reliquias, faciebat fidem, sunt reperti. *Hæc ille; verum quos qualesve hic memorat titulos? Id hic, ni fallor, de industria non edicit, ne hosque neutiquam esse proposito suo probando aptos proderet cogatur.* Haimo apud Felibianum cap. 8 narrat, qui corpus, in Dionysiano scrinio, dum id anno circiter 1050 reservaretur, inventum, per quindecim dies publice veneratio fuit expositum, ac deinde de corpore illo subjungit: Et tunc sibi mutuo ad custodiā sucedentibus fratribus, diei noctisque vicibus tam diu est diligentissime custoditum, donec intromissis litteris indicibus primi erroris et subsecutae veritatis seris obicibusque munatum sacros artus continentis subtili artificio scripnum, quamplurimis presentibus, suos priori loculo honorabiliter fuit restitutum. *Litteræ, quas scrinio Dionysiano post factam hujus anno circiter 1050 visitationem impositas fuisse, Haimo hic scribit, haud dubie sunt tituli, quos in B eodem scrinio, cum id anno 1385 aperiretur, repertos fuisse.* Felibianus affirmat. Ea sedet sententia, quod nec apud Haimonem, nec alibi mentionia illa occurrat tituli alterius, qui in scrinio Dionysiano, cum id anno circiter 1050 reserbaretur, fuerit repertus. Jam vero, cum id ita sit, nec tituli, tunc denum, cum scrinium Dionysianum anno circiter 1050 visitatum fuit, confecti, genuinum extilisse, quod in hoc tum fuit repertum, S. Dionysii corpus probare nati sint, et titulis pariter, quos in Dionysiano scrinio, cum id anno 1385 aperiretur, fuisse inventos, Felibianus scribit, nequit id, quod et hic scriptor et alii San-dionysiani monachi maxime vellent, concludi.

CAPUT V.

Præcipua ex argumentis reliquis,
quibus Dionysiani corporis furtum
seue Francia in Germaniam trans-
lato impugnatur, expenduntur.

E duorum,
quos tantum-
modo Rati-
sponensi vi-
dendi de-
monstrantur

Mabillonius in Itinere suo Germanico, de Ratisponensi S. Emmerami monasterio, hujusque, uti appellatur, thesauro loquens, primo scribit sequentem in modum: In thesauro, ut scribit, habetur insignis Evangeliorum liber, quo nullum pretiosiore aut elegantiorum umquam vidimus, litteris aureis majusculis optime scriptus anno 870 mandato Caroli Calvi: deinde S. Emmerami ecclesia concessus ab Arnulpho imperatore, uti Arnulfus ejusdem loci monachus tradit; ac deinde, nonnullis adhuc de pretioso, quem hic memorat, Evangeliorum libro præmissis, ita prosequitur: Hunc librum ex Parisiensi S. Dionysii monasterio una cum sancti Martyris corpore furti sublatum, donoque Arnulpho atque ab eodem ecclesie S. Emmerami traditum asserunt. At, mirum est, inquietabam, Arnulfum ejusdem cœnobii ex comite monachum, qui sub annum millesimum scriberbat, meminisse istius codicis ab Arnulpho con-

cessi, nulla corporis sancti Dionysii mentione facta. Rogavimus deinde, nobis ostendi ejus corpus seu reliquias: illi abstruso loco reconditas dicentes, duos nobis lapides doni testes protulerunt, in quorum uno antiquis litteris uncialibus hoc exaratum legitur: Sub Ebulone abate sancti Dionysii Gisalbertus furavit. in alio: Furatus est v. Non. Junii, huc venit prid. Nonas Decembri tempore Totonis episcopi, absque ulla corporis aut libri men-

tione. 68 *Ita ille, non tantum hic ex Arnolfi, sed et ex ipsorummet, quos memorat, lapidum de S. Dionysii corpore silentio, neutiquam id vel S. Emmeram monasterio ab Arnulpho imperatore donatum, vel penes Emmeramenses monachos esse, contendens. Verum, Mabillonum id, quod vult, neutiquam ex Arnolfi silentio dare erictum, jam supra ostendit; quod autem ad duorum, quos memorat, lapidum seu duarum potius, quas hisi sibi incisus habent, inscriptionum silentium spectat, hæc quidem nullam de S. Dionysii corpore faciunt mentionem; verum duo illi, quibus inscriptæ sunt, lapides seu lateres cum alio adhuc sibi adjuncto lapide, e cuius inscriptione fieri in hisce de S. Dionysii corpore sermonem, palam est, in Emmeramensis ecclesiæ muro a Reginwardo abate fuere inventi, mirorque et hunc posteriorem lapidem ab Emmeramensis monachis eruditissimo viro haud fuisse exhibitum. Is certe, ut hodie, ita etiam seculo proxime elapsò in illorum monasterio asservabatur, inscriptioque, quam præfert, unacum inscriptionibus, quas memorati a Mabillonio duo alii lapides suppeditant, fuisse Dionysii corpus furto surreptum atque ad S. Emmeram ecclesiæ translatum, non obscure indicat, uti quisque, qui vel trium illorum lapidum inscriptiones, supra a nobis in Appendice num. 4 jam datas inspecierit, facile compri-riet; ut sane e duorum, quos Mabillonius memorat, lapidum seu laterum de S. Dionysii corpore silentio nihil omnino queat contra assertum hujus a Ratisponensis furtum inferri.*

69 Porro idem Mabillonius Annalium Benedictinorum tom. 3, lib. 46, num. 40 ad annum 960 sic scribit: Tunc Dionysiani monasterii prepositus erat vir strenuus, nomine Vitalis, qui res sancti Dionysii in Anglia a regis ministris infestari gravate ferrens, Eadgarum piissimum regem adiit anno secundo regni ejus, Indictione tertia, septimo Kalend. Januarii. Rex, auditis Vitalis querelis de Togredo, regiae domus preposito, multas gravesque exactiones, a villis sancto Dionysio subjectis extorquenti, damna restituiri præcepit, ac deinceps ab hujusmodi vexationibus abstineri; cuius rei diploma per Togredum ipsum ad sepulcrum Sanctorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii deferriri jussit, quorum sacra corpora honorifice ibi locata esse asserit. Ex quo intelligitur, quam vana sit persuasio Ratisponensem, qui sancti Dionysii corpus ab Arnulfo rege obtinut, et in sancti Emmeramini cœnobio reposatum dicunt. Adhæc idem denuo Mabillonius, ita occasione diplomatis, anno 960, quem notæ chronicæ, in monumento isthac, ut testatur, expressæ, designant, ab Eadgardo, Anglia rege, concessi, Annalium Benedict. loco cit. locutus, eorumdem deinde lib. 48, num. 92 ad annum 980 sequentem fatur in modum: Neque vero imperator Otto tam cito, ut Signio visum est, Italiam adiit.

nec vel e re-
gis Eadgari,

ACTORI
C. B.

adit. Nam mense Octobri Brochsalæ versabatur, cum imperiali præcepto confirmavit possessiones monasterii sancti Dionysii Parisiensis, in ipsius imperio consistentes, rogatu Rotberti, ejus loci abbas. » Data Idus Octobris, anno » Dominicæ Incarnationis MCCCCLXXX, indictione v. » (lego viii) anno vero regni secundi Ottonis xx, imperii xiii.

et Ottonis
imperatoris

70 Actum Brochsalæ; quod de Bruxellis, ut modo vocant, olim Brutsela dicta, interpretandum est. In prædicto diplomate observandum id, quod dicitur de monasterio sancti Dionysii, « usque hodie, » inquit Otto, « ibidem corpora litera habiti. » Qui locus plane refelit opinionem Ratisponensem, qui corpus sancti Dionysii initio seculi decimi (imo sub finem seculi ix) Ratisponam ab Arnulfo imperatore translatum jactitant. Ex eo itaque, quod Eadgarus, Anglia rex, in diplomate anni 960, Dionysi corpus sum adhuc, cum illud daretur, in S. Dionysio ecclesia fuisse asservatum, insinuat, idemque etiam Otto II imperator in diplomate anni 980 faciat, sacram illud pignus Ratisponam inde translatum haud fuisse, Mabillonius contendit.

B Verum corpus, a Giselberto in Germaniam allatum, quod, cum seculo circiter xi medio a Reginwardo abbe fuit inventum, inscriptiones adjunctæ S. Dionysii corpus esse indicabant, anno 960 et anno 980 adhuc latebat in muro, cui, ut supra vidimus, a Tuteone episcopo sub seculi x initium fuerat inclusum; licet autem jam tum in S. Emmerami ecclesia inscriptiones quæpiam, quæ ibi asservari S. Dionysii corpus proderent, verosimiliter exstiterint, Ratisponenses tamen de sacri thesauri quem, quod locum etiam, quo esset absconditus, ignorarent, exhibere non poterant, possessione, ut etiam, quemadmodum ex infra dicendis apparet, in antiqua, quæ apud ipsumsos vigebat, traditione fundata, verosimillime nec multum gloriati, nec confidenter admodum fueru locuti.

seculo x da-
tis

C 71 Porro cum Galli contra, penes se esse S. Dionysii corpus, asservantissime passim predicarent, aut saltem, ne piorum erga S. Dionysium devotio teperceret, forto id sublatum, caute dissimularent, facilius factum esse potest, ut, etiamsi illis sacrum isthac pignus a longo iam tempore re ipsa forsitan fuisse eruptum, quamplurimi tamen adhuc seculo x exstiterint, qui Dionysianis monachis, sacram thesaurum penes se esse, asserantibus, aut adhiberent fidem, aut etiam hunc illis esse eruptum, penitus ignorarent. Jam vero, cum id ita sit, nec quidquam, quo minus ex horum etiam numero Eadgarus, Anglia rex, et Otto II imperator exstissemus credantur, impedit, Mabillonius sane ea eo, quod bini hi principes in supra memoratis diplomatis, fuisse adhuc, cum hec anno 960 et anno 980 darent, S. Dionysii corpus in Dionysiana Francia abbatia asservatum prodant, neuliquam id, quod null, seu sacram istud pignus Ratisponam inde sub seculi ix finem non fuisse delatum, efficaciter ac valide probat. Adhæc, ait in suis de rebus Francie Orientalis Commentariis tom. 2, pag. 747 Georgius ab Heckhart: Qui præcepta regum expetebant, iis, quidquid illis complecti volebant, suggerebant; unde concludi potest, monachos, de absentia corporis S. Dionysii apud se certos summo cum studio verba, quibus (in Ottonis nimurum supra memorato diplomate) dicitur, « S. Dionysium usque hodie corporaliter » in monasterio suo « haberi, » suggestisse, ut imperatoris confessione aliquando causam suam defendere, aut

iis etiam os obturare possent, qui jam de praesentia Sancti apud illos, non sine fundamento dubitabant.

72 Quidquid sit de fine, in quem Eckhartus, quæ hic memorat, verba Dionysianos monachos suggestisse, opinatur, tam hæc equidem, quam illa, quibus, SS. Dionysii, Rustici et Eleutherii corpora honorifice in S. Dionysio monasterio locata, in præfato Eadgari, Anglia regis, diplomate asseruntur, fuisse a dictis monachis suggesta, indubitatum appareat. Ea sedet sententia, quod, quamvis quidem forsitan non omnia, quæ in principum diplomaticis, in monasteriorum favore concessis, occurunt, a religiosis horum inquinilis dicenda sint suggesta, id tamen quantum ad ea, que de Sanctorum in sacris illis locis cultu asservatis reliquis in monumentis hujusmodi leguntur, ita ut plurimum habere existimat, qui, permultis principum præceptis seu diplomaticis mature discussis, suum hac de re tulerunt tunc. Etsi itaque nec a furti, quo Dionysius Galli fuerit eruptus, ignorante dici possent profecta, quæ Mabillonius afferit, Eadgari, Anglia regis, et Ottonis II imperatoris de Dionysiano corpore in San-dionysiana ecclesia asservato testimonia, haud merito tamen ea hisce, utpote E non per duos illos principes, sed per ipsosmet, ut jam dictum, Dionysianos monachos datis, penes hosce adhuc esse sacram illum thesaurum, ac proin in Germaniam non fuisse translatum, quispiam recte intulerit. Neo id vel e S. Eduardi, Anglia regis, charta, anno 1059 in San-dionysiani in Francia monasterii favorem data supraqæ a nobis in Appendice, quæ hanc proxime præcedit, num. 34 laudata, vel e pluribus Pontificum Romanorum litteris seu Brevis, in Dionysianorum monachorum favorem datis, meliori jure fecerit.

73 Licet enim tam in his, quæ in dicta Eduardi regis charta, Dionysius vel haberit vel quiesceret in Dionysiana Francia abbatia asservatur, verba tamen, quibus id fit, non a dicto rege summisve Pontificibus, sed ab ipsismet San-dionysianis monachis promanasse, indubitatum appareat; ut etiam a summis Pontificibus adhibita fuisse, non ad locum, qui sacras S. Dionysii exuvias possidebat, definiendum aut declarandum, sed tantummodo ad consuetudinem servandam, quæ, ut Sancti in monasteriis, quæ sacras eorum exuvias sese possidere pulant, quiescere in litteris hujusmodi P dicantur, exposcit. Joannes Baptista, Emmeramensis, jam supra sepius laudatus abbas, in sua, quam, ut dixi, anno 1750 edidit, de Dionysio in Bavariam translatu Dissertatione pag. 79 et seq. integrum afferit Alexandri IV Breve, in quo hic summus Pontifex, quadragesima dierum indulgentiam iis, qui tempore ac modo in dicto Breve assignatis ad S. Emmerami ecclesiam accesserint, concedens, Dionysium in hac una cum SS. Emmeramo et Wolfgango quiescere affirmat. Porro cum Breve illud Pontificatus Alexandri IV anno tertio, qui in annum Christi 1256 incidit, fuerit concessum, inde infert celerrimus author, seculo XIII Romæ etiam, S. Dionysii corpus Ratisponæ in S. Emmerami monasterio quiescere, fuisse persuasum. Verum, quemadmodum id saltem dicto Brevi Alexandrum IV definire seu declarare noluisse, Dionysiani in Francia monachi indubie respondebunt, sic Pontifices alios Brevis suis seu litteris, quibus S. Dionysii corpus in Dionysiano Francie monasterio quiescere asseritur, definire pariter seu declarare

diplomaticis,
vel e S. Eduardi regis

charta Pon-
tificum
litteris,

re

AUCTOR
C. B.

A re id noluisse, Ratisponenses S. Emmerami monachi haud immerito contendent.

dicit translatio locum haud fuisse, recte intuleris;

74 Neque vero laudatus Emmeramensis abbas, quamvis nec recte, ut apparel, e praefatis Alexandri IV litteris id, quod jam dixi, concludat, monasterio suo per hasce Dionysiani corporis possessionem adscribi existimavit. Postea enim, de Brevibus seu litteris Pontificis, a Nicolao II et Alexandro II ad confirmanda monasterii S. Dionysii privilegia concessis, in quibus ibi quiescere S. Dionysii corpus asseritur, sermonem intituvit, sic scribit: Nicolaus II et Alexander II dictis Brevibus privilegia monasterio S. Dionysii confirmant, nec illorum Pontificum ibi mens erat, de reliquis S. Dionysii ex proposito agere, sed monasterio S. Dionysii (ubi prius corpus S. Dionysii requiebat) et a monachis ejusdem canobii adhuc resquiescere asserebatur, privilegia confirmarunt, more in Brevibus talibus consueto junctis a notario verbis: «Ubi ipse Sanctus in corpore requiescit» etc. Tale Breve Apostolicum pro indulgentiis Lurcanis ab Alexandro IV nostrae etiam ecclesiae concessum est, ut supra vidimus.... ubi pariter haec verba inserta sunt:

«Ubi Sanctorum Emmerami, Dionysii, Wolfgangi corpora quiescent. Dum enim pro talibus privilegiis confirmationibus et indulgentiis obtinendis ecclesiae vel monasterio apud Sedem Apostolicam supplicant, suorum patronorum, quorum corpora se possiderunt gloriantur, nomina inscribunt, et gratiae petitae sepe a summa Sede impetrantur. Haec ille, dilucide indicans, e litteris Pontificis, in quibus vel in S. Emmerami vel in S. Dionysii ecclesia quiescere Dionysianum corpus asseritur, vindicare id sibi nec Dionysianos, nec Emmeramenses monachos posse. Et vero rem ita habere, ac proin sacram illud pignus Ratisponam translatum non fuisse, haud magis e dictis Pontificis litteris, quam e supra memoratis principum chartis, posse inferri, satis superque, ni fallor, ex omnibus jam dictis liquet.

75 Ad argumentum aliud, quo Dionysiani corporis furtum seu hujus et Gallia ad Ratisponenses S. Emmerami monacho translationem pariter impugnat, modo progrediamur. Id ex Othono, Frisingensi episcopo, qui, cum Henrico quarti imperatoris nepos, Henrici quinti sororius, Conradi regis frater uterinus et Frederici primi imperatoris patruus existiterit, merito a Bellarmino, non tantum veluti doctrina et pie- tate, sed et veluti nobilitate insignis predicatur, deducunt; is autem, aiunt, fidei juxta ac veritatis studiosissimus scriptor, qui seculo XII flouruit, quique, cum et Germanus esset et Leopoldi, Bavariae, ubi Ratispona sita est, ducus frater, causas certe, ob quas Ratisponensis magis, quam Francis faveret, habebat, Ratisponium tamen de Dionysii e Francia Ratisponam seu ad Ratisponenses S. Emmerami monachos translationem in contexto a se Chronico lib. 6, cap. xi sequentibus hisce perstringit verbis: Dilexit vero (Arnulphus imperator nimirum) praeter ceteris regni sui locis Metropolim Bajarie Ratisponam. Unde et muros ejus ampliavit, monasteriumque S. Emmerami pluribus ornamentis adornavit, ac largis possessionibus locupletavit. Tradunt ibi, scriptumque monstrant, quod predictus rex S. Dionysium a Gallis ad prefatum monasterium transtulerit; quod utrum ita sit, vide-

Octobris Tomus IV.

rint. Hinc porro, S. Dionysii e Francia ad Emmeramenses monachos, quam Ratisponenses asserunt, translationem ab Othono Frisingensi creditam haud fuisse, concludunt. Verum quid tum? Hanc, quam a Gallis negari sciebat, non tantum ut dubiam, sed etiam ut certo falsam habuerit Otho, consequensne hinc erit, ut certo illa numquam habuerit locum?

76 Enimvero id non magis inde, quam ex eo, quod nonnulli hodieque potius Gallis, penesse adhuc esse S. Dionysii corpus, asseverantibus, quam Germanis, id ipsum sibi vindicantibus, assentiantur, potest concludi. Adhac quid si laudatus Otho, factane esset, an non translatio, qua ad Ratisponenses devectum fuisset S. Dionysii corpus, dubitarit dumtaxat, nec rem operosius ipsem et in-dagare, sed aliorum examini relinquere volens, id tantummodo per postrema quinque e supra hac transcriptis verbis significare voluerit? Ut ut sit, haud recte equidem, quidquid etiam de corporis Dionysiani in Germaniam translatione Otho senserit, certo hanc a veritate alienam ob opinionem, quam secutus forsitan hic scriptor sit, pronuntiaris.

Eaporro mihi sedel sententia non tantum quantum E

ad Othonem, sed et quantum ad quoscumque, qui seculo x posteriores sunt, scriptores alios, si quid forsitan ex his Dionysiani corporis seu furtum seu ad Ratisponenses translationem vel negent vel etiam tantummodo revocent in dubium. At vero, inquit adhuc nonnulli, id, quod aliquo in regno tam sacrum, tam religiosum est, id, quod tanto cultu et veneratione celebratur, id, quo nihil pretiosius, nihil sanctius inter cunctas ejus gentis reliquias habetur, justissimi longissimi temporis possessoribus sine causa suffurari, extrema utique nequitiae et improbitatis est; quis autem factum esse putet, ut turpem adeo furis impium et sacrilegi notam nomini suo quisquam, sacrosanctum Dionysii corpus, quod maximo apud Gallos habebatur in pretio, quodque Dionysiani in Franciamonachi diutissimejuxta ac justissime jam possederant, suffurando, voluerit inurere? Ita adhuc, ut dixi, nonnulli; verum nam hi, qui sic arguunt, seculi IX, X, et XII mores parum admodum habent perspectos. Tum quippe ita homines, ac rel maxime etiam monachi comparati erant, ut Sanctorum reliquias furari, religioni minime ducerent, easque etiam passim, cum possent, fraudibus etiam et dolis hunc in finem F haud raro adhibitis, possessoribus suis furto sine ullo scrupulo eriperent.

77 Qui, quam verum id sit, nosse cupit, a quo fuit parta, a quo fuit parta, incurrit, nota hunc quid quem est consequens.

78 Qui, quam verum id sit, nosse cupit, a quo fuit parta, a quo fuit parta, incurrit, nota hunc quid quem est consequens.

75 ubi non pauca sacrarum reliquiarum furta, a scriptoribus variis partimque etiam in opere nostro relata, longo ordine recenset; cum autem, qui furta isthac patrarunt, minime, ut complices, erubuerint furis nomen, non est sane, cur Dionysii corpus furto haud fuisse sublatum, arguamus ex eo, quod, qui id fecisset, turpe furis nomen adsciturus sibi fuisset. Nec, factum id non fuisse, recte etiam argueris ex eo, quod Dionysiani monachi die IX Junii Dionysiani corporis detectionem seu scrutinii, in quo id a Dagoberto depositum fuisse perhibetur, visitationem, anno circiter, ut dixi, 1050 factam, quotannis cele-

126 brent

AUCTORE
C. B.

brent, idque statim a visitatione isthac, Pontifice Romano sese iis hac in re non opponente, facere incepint. Uti enim illi dictam detectionem seu visitationem die ix Junii, ita Emmeramenses monachi Dionysii e Francia ad ecclesiam suam translationem Dominica ultima post Pentecostenum quotannis celebrant, idque etiam jam inde a seculo xi facere coeperunt, quemadmodum in sua de Dionysio in Germaniam translatu Dissertatione § 151 sat recte ostendit sapissime jam laudatus abbas Joannes Baptista, contendens etiam, festum illud Leonis IX mandato, in litteris, Pontificis hujus nomine inscriptis infraque hic recitandis expresso, fuisse institutum.

CAPUT VI.

B An Leo IX Papa Ratisponae inventas, quas Dionysii esse dicebant, reliquias approbarit, litterasque hac de re ad Henricum I, Francorum regem, dederit.

Leonem IX
litteras, qui
bus Ratispo-
nensibus at-
tribuerit S.
Dionysiior-
pus,

Etsi quidem suppositias esse, quæ circumféruntur ac a pluribus jam edite, hic etiam a nobis iteratis typis recusat lectoris oculis cap. proxime seq. subdantur, Leonis IX Papæ nomine inscriptas ad Henricum I, Francorum regem, de invento apud Ratisponenses S. Dionysii corpore litteras, Mabillonius tom. 4 Annal. Benedict. lib. 60, num. 21 contendat, re ipsa tamen abs hoc Pontifice ad dictum Francorum regem datas fuisse de corporis S. Dionysii apud Ratisponenses manifestatione litteras, existimasse videtur. Sese certe hic scriptor, dum anno 1685 Sæc. v Benedict. part. 1 mitteret in lucem, in illa opinione fuisse, jam supra num. 50 e parte illa huc transcriptis verbis non obscurè insinuat, libelli etiam supra a nobis memorati, quo Haimo, Sandionysianus monachus, corporis Dionysiani detectio- nem, uti vocatur, descripsit, faciens mentionem. C Hinc factum, ut Joannes Baptista, iam sepius a nobis laudatus Emmeramensis abbas, Sandionysianus Felibiani Historiam, utulam ab anno 1706 una cum adepto ad hujus calcem Haimonis prefato libello publici juris factam, ad manum non habens, ab ipsomet Haimone, datas fuisse a Leone IX Papæ ad Henricum I, Francorum regem, de corporis Dionysiani apud Ratisponenses manifestatione litteras, memoriae prodi, existimari, hincque in diversos alios errores in sua supra plus semel jam memorata de Dionysio in Germaniam translatu Dissertatione sit prolapsus.

ad Henri-
cum I, Fran-
corum re-
gen, dedicata,
Haimo non
scribit; ino-
contra ea,

79 Verum, etsi quidem Emmeramensis abbas id, quod jam dixi, haud immixta e dictis, uti hæc consideranti patescet, Mabillonii verbis opinari de Haimone potuerit, hic tamen scriptor nusquam in sua jam ab anno, ut dictum, 1706 edita, quam libelli inediti nomine Mabillonius loco proxime cit. laudat, lucubratione litterarum, quas Leo IX Papa ad Henricum I, Francorum regem, de argomento, mox memorato, miserit, mentionem facit. Id cuique, qui dictum Haimonis haud magnæ molis libellum evolvere voluerit,

evadet perspicuum. Imo vero contra Haimo ea D prodit memoriaz, e quibus, si vera sint, consecrarium sit, ut Leo IX, dum Ratisponæ, quod e jam supra dictis anno 1052 factum, versaretur, nullas de dicto argumento litteras ad Henricum, Francorum regem, miserit. Ut id palam fiat, ea hic, quæ eo conductunt, compendio ex Haimone lectori ob oculos pono. Ratisponæ, invitatis eo non paucis summæ dignitatis viris ac imprimis nonnullis episcopis aliis, jam omnia, ut inventum ibi integrum unius mortui hominis corpus, quod sub testimonio fallacium, ut loquitur, et adivinitiarum litterarum Areopagitæ Dionysii dicere veriti non sunt, statuto die elevaretur, erant parata, summaque etiam, qua peragendum id erat, solemnitatè Leo IX Papa et Henricus imperator, qui Ratisponam advenierant, erant interfuturi. Verum eo ipso temporis articulo, quo res jam jam executione erat mandanda, duo repente Dei nuti Ratisponam adveniunt nunciæ, a Francorum rege rei cuiuspiam alterius causa, ad imperato-rem missi.

80 Hi, ingentem populi undequaque confluentis multitudinem conspicati ac quid rei ageretur, edicti, imperatorem adeunt, ei, quæ in mandatis habebant, capront, tum ad inventum Ratisponæ corpus, quod pro Dionysii corpore haberit, eoque nomine jam elevandum audierant, sermonem convertunt, oratione sal prolixa, jam supra num. 10 partim data, id esse non posse Dionysii corpus, contendunt, regem suum, si nihilominus pro hoc elevetur inventum illud corpus, ægerrime id latum, affirmant, ac tandem ab imperatore, ne, priusquam Dionysii corpus haud amplius reperiri in Gallia, ex amico suo Galliarum rege, diligenter rem indagatu, intellexerit, fieri id permit-
tat, exposcut. Porro imperator, si inde habiturum concilium cum domino Papa et cetera ducum et optimatum suorum, respondet, legatosque, eorum prius e Pontificis procerumque suorum consilio petitione probata ut justa, a sece dimittit. Hæc et plura alia, quæ quod minus prope ad institutum nostrum hie spectent, omitto, lucubrationis sue supra laudate capp. 3, 4, et 5 Haimo; cum autem, ut e jam dictis scribit, Leo Papa legatis Gallicis, ab imperatore, ne priusquam e Francorum rege, Dionysii corpus in Gallia haud amplius esse intellexisset, inventum Ratisponæ corpus elevari F permitteret, postulantibus, assentiendum duxerit, enimvero consecrarium hinc fit, ut Leo, si vera modo Haimo memoret, non prius certe, quam cum id examinatum fuisset, litteras, quibus Dionysii corpus Gallicis surreptum ac penes Ratisponenses S. Emmerami monachos esse, declararit, ad Henricum Francorum regem de- derit, ac proin, ut id certe annum 1053, utpote quo hic demum, essetne adhuc, an non, Dionysii corpus in Gallia, aperla ac visitata, in qua id con- tineri credebatur, Lipsanotheca, indagari cura- rit, haud fecerit.

Si Quis enim, Pontificem ante examen illud haud esse, quod Ratispona fuerat inventum, cor-
pus elevarandum duxisse, et tamen id, examine illo
non exspectato, genuinum esse Dionysii corpus,
datius etiam ad Henricum, Francorum regem, lit-
teris declarare voluisse, in animum inducat? Jam vero, cum res ita habeat, Leo sane, si vera
Haimo memoret, ad Henricum, Francorum re-
gen, litteras, quibus Dionysii corpus penes Ra-
tisponenses esse declararit, anno 1052 haud mise-
rit. Verum an Haimoni hic assentiendum? Hic
scriptor, ut e jam supra dictis facile colligies, non
cilius

a quibus Pon-
tificem illum
id non fecisse,
consequi vi-
detur,

memoriz pro-
dit; est hie,
tum ob remo-
tam suam a
re rege xta-
tem,

A citius quam sub seculi XII finem floruit, fuitque proinde ab anno 1052, quo dictæ Leonis litteræ ad Francorum regem scriptæ fuissent perhibentur, remotior, quam ut dictis suis, e quibus, nullas tum ad principem illum a Leone scriptas fuisse litteras, sit consequens, fidem certam atque indubitatem conciliat. Hanc porro adhuc minuit, non tantum ex eo, quod e monachorum Dionysianorum, qui S. Dionysii corpus penes se esse contendunt, numero existiterit, verum etiam ex eo, quod nimio partium studio abruptus sese loco non uno Emmeramensis, qui sacrum illud pignus ad ecclesiam suam furto allatum affirmant, haud satis æquum exhibeat. Ut, quam verum id sit, intelligas, audi, qui cap. 2 sub finem ac sequentis initio loquatur. In Bojoriensi, inquit, natione Radisbonensis urbs perhibetur esse, in qua probabili devotione antiquorum constructum habetur sub titulo sancti Hermentranni monasterium, cui deservit sub abbatis imperio degens concio monachorum. Qui cœcitas et ignorantia tenebris miserabiliter involuti divinitus timoris obliiti suum locum exaltare non erubuer-

B runt figura ejusdam mendacii arroganter verbosando penes se esse corpus beati Dionysii, quod omnino frivolum esse veritas indicat præfata rei.

tum ob par-
tium stu-
dium fidem
hanc mer-
tur is scrip-
tor.

82 Et quia eorum exterminanda garrulitas est prosequenda latius, huic narrationis initia seriei censuimus inserere, unde hujus exordium nequitias sibi dicantur arripuisse. Præfato loco succedentibus prosperis rebusque ejus Deo fideliter adhærentium devota munificientia ampliatis, probabile visum est abbati, ut, diruta structura operi vetusti, quoniam viles erat pretii, in melius staderet honestando construere monasterium prædicti Hermentranni. Cui operi dum studiosius insudaret, priscorumque fundamentorum loca diligentius inquireret, juxta vanam assertionem eorum unius mortui hominis corpus inventum est integrum; quem sub testimonio fallaciam et adinventiarum litterarum non veriti sunt appellare Areopagitam Dionysium. Cum itaque Haimo, qui a S. Dionysii, quam describit, sociorumque ejus Rustici et Eleutherii corporum delectio sesqui fere, ut dictum, seculo abfuit, tanto ac tali, quale hic prodit, partium studio manum ad scribendum admovevit, haud immerito sane, ne non debitam veritatis rationem ubique haberuit, est verendum. Qui si ergo de industria, quæ supra memoravi, scriperit, ut, an Leo, quas diximus, litteras dedisset, efficeret ambiguum? Utut sit, Haimo equidem, ut etiam dictis satis superque liquet, talis non est, ut id a Pontifice illo non fuisse factum, sola sua autoritate reddere queat indubitatum. Et vero, corpus, Ratisponæ a Reginwardo abbatte inventum, quod inscriptions adjunctæ esse Dionysii indicabant, re etiam ipsa verum ac genuinum esse Sancti hujus corpus, Leonem IX vel litteris, vel certe viva voce declarasse, aliunde mihi appareat sat certum.

C Leonemque inventum Ra-
tisponæ, quæ
Dionysii es-
se diceban-
tur, reliqui-
as

83 Imperatorum ab Henrico Aucupe ad Henricum V res præclare gestas descripsit author, qui, quamvis, ut ait scriptorum Brunswicken-
sium tom. I, pag. 707 Leibnitius, sit incertus, sub hoc tamen eodem Henrico, qui seculi XII initio regnavit, vitam duxit; in harum autem compendio, per monachum Hamerslebiensem confecto, quod in anno 1126 desinit, sequentia isthæc ex incerto illo auctore excerpta apud eumdem Leibnitium tom. cit. pag. 709 de Leone IX,

leguntur verba: Ratisponæ vere haberi reliquias S. Dionysii, confirmavit. Adhuc apud Georgium Eckhartum in mediæ ævi Corpore Historico tom. I exstat sub Annalista Saxonis nomine Chronicon, ab ortu regni Francie usque ad annum 1139 deductum, atque, ut laudatus ejus editor in suis ad lectorem admonitionibus præviis, dicto tomo præfixis, num. 10 docet, ab Eggehardo Uragensi, insigni, ut ait, sui temporis historiarum magistro, conscriptum; id autem, quod, quamvis quidem ab aliis Chronicum Magdeburgicum, vocetur, ab aliis tamen, quia ejus author, qui sub Henrico quinto imperatore seu seculo XII ineunte florere incepit. Saxo existit, Annalium Saxoniorum nomine haud innerrito insignitur, ad annum 1052 sic scribit: Henricus imperator iterum Pannonias petit, et inacte redit, habens in comitatu Leonem Apostolicæ sedis præsulem; qui Papa veniens Ratisponam, reliquias beati Dionysii martyris, de quibus diu dubitatum, an ibi haberentur, præsentibus Parisiorum legatis, perspexit, ibique haberi probavit.

84 Habemus itaque scriptores duos, qui, Leonem IX, cum anno 1052 Ratisponæ existiret, ibidem haberi S. Dionysii reliquias seu corpus, declarasse, memoriae produnt; cum autem ambo medio ut minimum seculo Haimonem præcesserint, nec immoderato, uti hic, partium studio acti fuisse videantur, est enimvero, cur illis potius, quam Haimoni, dum, reliquias, Ratisponæ a Reginwardo abbatte inventas, quas inscriptiones adjunctæ Dionysii esse indicabant, a Leone IX, datis ad Henricum I, Francorum regem, litteris approbatas haud fuisse, insinuat, fidem adhibeamus. Quamvis quidem, quæ circumferuntur, Leonis IX Pape nomine inscriptas de corporis S. Dionysii apud Ratisponenses manifestatione ad Henricum, Francorum regem, litteras, Mabillonius, velut spuriæ ac suppositiæ, traducat, litteras tamen, ut jam supra num. 78 dixi, ea de re ad hunc principem a Pontifice illo missas fuisse admittit, aut certe aliquando admisit; id autem, ut appareat, Annalista Saxonis, cuius modo hue transcripta verba, fide dumtaxat fecit. Certe scriptorem hunc, quem modo Chronographum Magdeburgensem, modo Annalistam Saxonem appellat, quemque, e Parisino monasterio S. Germani a Pratis Ms. eleganter exscriptum, cum Leibnitio olim, uti in suis supra memoratis admonitionibus Eckhartus docet, communicavit, magno in pretio habuisse videtur; cum autem ex his, quæ ad dictum annum Saxon ille seu Chronographus seu Annalista de S. Wolfgang, Ratisponensi episcopo, memoriae prodit, fuisse hunc a Leone IX Papa, cum hic anno 1052 Ratisponæ versaretur, de tunulo levatum, Sec. v Benedict., part. I pag. 812 notet, mihi sane neutiquam ambigendum appareat, quin pariter ex eodem scriptore, quod ibidem pag. 112 de missis, quas dixi, ad Henricum, Francorum regem, litteris ait, de-
prompsit.

85 Litterarum quidem, quas Leo IX seu ad approbadas Ratisponenses reliquias scripserit, seu ad Henricum, Francorum regem, miserit, laudatus Annalista Saxon nupsiam meminit; ve-
rum cum scriptores alii, id a Pontifice illo fac-
tum, diserte tradant, assentendum illis hac in
re esse, Mabillonius seu collegerit seu judicarit
ex eo, quod equidem, quas Dionysii esse, Ratisponenses affirmant, reliquias a Leone IX,
cum anno 1052 Ratisponæ hic versaretur, ap-
probatas

existimasse
videtur, pon-
dex ille judi-
cium,

AUCTOR.
C. B.

probatas fuisse, a laudato illo chronographo Magdeburgensi seu annalista Saxone litteris mandatum, ad mox dictum annum 1052 inveniret. Et vero id, quod non tantum dictus annalista, sed et supra laudatus Hamerslebiensis monachus e supra memoratis authoris incerti, qui, ut dictum, seculo XII ineunte floruit, imperatorum Gestis memoria prodit, fuisse re ipsa, non tantum viva voce, sed et missis ad Henricum, Francorum regem, litteris a Leone IX factum, sat verosimile appareat. Ea sedet sententia, non tantum, quod apud plures scriptores, seculo XII posteriores, missarum ad Henricum, Francorum regem, litterarum, quibus reliquias, Ratisponae a Reginwardo abbate inventas, S. Dionysii esse, Leo IX declararit, luculenta ac diserta mentio inveniatur; verum etiam quod litterae, Leonis nomine inscriptæ, quibus id hic Pontifex fecerit, typorum beneficio a multis jam vulgatae, circumferantur. Hæ quidem, ut appareat, mendosæ nævoque non uno sunt infectæ; verum suppositus indubie esse, nullasque a Leone, quæ abs hisce haud multum abluserint, ad Henricum, Francorum regem, litteras datae fuisse, pro certo asseverare non ausim. Verum infra erit de re hac plura dicendi locus. Interim, fuisse evidenter reliquias, quas Reginwardus Ratisponæ invenerat quasque inscriptiones adjunctæ Dionysii esse indicabant, a Leone IX approbatas, certum omnino atque indubitatum et supra laudatis Annalista Saxone et monacho Hamerslebiensi seu potius ex imperatorum, quæ hic in compendium contraxit, gestis apparent.

*quod ab eo,
parte ultra-
que audita,*

C At vero, inquit in ecclesiæ Pariensis Historia lib. 10, cap. 5, num. 6 Gerardus du Bois, Quis .... credit, Leonem, Pontificem maximum, causam hujus momenti, parte inaudita altera, judicasse, et ex Ratisponensium monachorum responsionibus pronunciase judicium? Nonne oportuit antea expensas esse Dionysiorum rationes, ire ad eorum monasterium, et singula ad examen revocare, tum rem ex aequo definire? Quod si autem ei assentendum, consecrarium fuerit, non tantum, ut Leo Papa litteras, quibus reliquias, Ratisponæ inventas, S. Dionysii esse, declararit, ad Henricum, Francorum regem, haud miserit, verum etiam ut hasce nulla prorsus ratione approbarit. Hic ergo quid faciendum? Ratiocinumve, jam recitatis historiographi Parisiensis laudati verbis propositum, seu, ut melius loquar, quæ ex hoc consequi is putat, amplectanur, ambosque a nobis jam adductos seculi XII scriptores, qui, ut dictum, Ratisponenses S. Dionysii reliquias a Leone IX approbatas fuisse, diserte tradunt, a veritate aberrare dicamus? Neutiquam sane; neque enim nisi orationes, quæ nullo plane modo convelli ac elevari queant, a scriptorum vel aequalium vel etiam quando hæc sunt, supparium, quales ambo illi scriptores sunt, testimonio recordendum, eruditæ omnes passim existimant. In litteris, Leonis IX Papæ nomine inscriptis infrahe hic recitandis, sequentia hæc Pontifici huic attribuuntur verba: Tui, Francorum rex, in Christo fili carissime, nos legati, tua tuorumque omnium vice sollicite rogaverunt, quatenus item, quæ inter vos et urbem predictam (Ratisponensem) super sacrosanctis ossibus beatissimi Dionysii Areopagitæ fuerat diutissime ventilata, veritate discussa, dirimere curaremus, vobis quidem eadem apud nos esse dicentibus, civibus autem atque incolis urbis

præfate astruentibus e converso, ea per invictissimum Arnulphum quondam imperatorem ac ecclesiam beati martyris Emmerami esse translatas ibidemque deinceps contineri.

E 87 Quid si ergo Leonem, dum anno 1052 cum Haimonis narratio-, Ratisponæ versaretur, a Francorum rege Henrico, ut item, quæ Gallos inter et Ratisponenses de corporis Dionysiani possessione erat, dirimeret, per legatos rogatum fuisse dicamus? Leo quidem, si Ratisponenses S. Dionysii reliquias unquam approbarit, id certe, uti inter omnes convenit, anno 1052 fecit, supraqæ jam memorata scrinia Dionysiani visitatio Dionysianopolis non citius, quam anno 1053, si iis, quæ ab Haimone memorantur, standum sit, fuit peracta; cum autem, hac nondum instituta, Henricus, Francorum rex, litis præfata decisionem a Pontifice petitus fuisse, haud videatur, consecrarium fit, ut is, si Ratisponenses S. Dionysii reliquias anno 1052 re ipsa approbavit, ac proin item, quæ Ratisponenses inter et Dionysianos monachos ventilabatur, diremit, verosimillime ad id a Francorum rege Henrico rogatus haud fuerit. Ita sane, si dicta visitatio ante annum 1053 locum haud habuit, potest argui; verum, ut quid Haimone, qui, ne citius hec ponatur, solus impedit, standum hic sit? Id sane haud satis perspicio. Sesquicento circiter, ut iam supra docui, scriptor ille a re gesta absuit, facileque adeo factum esse potest, ut in narrandis iis, e quibus, dictam visitationem anno 1053 illigandam, consequitur, a veritate aberrari.

F 88 Adhuc Francorum regis legati, ut Haimo narrat, Ratisponam, dum ibi omnia ad corpus, quod Dionysii esse dicebatur, levandum essent parata, fortuito plane nec ulla rei cognitione præhabita, adveniunt, ibique eo ipso temporis momento, quo jam jam elevandum erat dictum corpus, miraculo quodammodo et quasi e machina sistuntur præsentes, quid rerum agatur, edicunt, levationi sessi opponunt, moxque etiam hanc, donec, sitne, an non adhuc in Francia S. Dionysii corpus, fuerit examinatum, differri ab imperatore impetrant; is autem fortuitus simul et opportunus adeo ad disturbandum, de qua hic nobis sermo, levationem legatorum regis Franciæ Ratisponam adventus mihi admodum est suspectus, facilque, ut verear, ne ad fucum faciendum iis, qui tum fuisse Ratisponenses S. Dionysii reliquias a Leone IV approbatas, credituri forsitan essent, tantummodo fuerit excogitatus. Rigordus aut certe scriptor alius, qui verba num. 58 et seq. huc transcripta in Rigordi textum intrusit, Francorum regis legatos, non casu fortuito Ratisponam, dum ibi corpus, quod Dionysii esse dicebatur, fore elevandum, advenisse, sed ad imperatorem, ut levationem isthanc differendam curarent, a Francorum rege deliberato consilio missos fuisse, scribit. Rigordus quidem, Henricum I, Francorum regem, ab imperatore Henrico, ut corporis Ratisponæ inventi, donec, essetne adhuc in Francia, an non S. Dionysii corpus, examinaretur, levationem differret, per nuntios suis postulasse, etiam affirmat; verum id tum, cum Leo IX Ratisponæ versaretur, factum fuisse haud scribit, possuntque, quæ dicit, facile cum iis, quæ de Ratisponensium, quas Dionysii esse dicebant, reliquiarum approbatione, per Leonem IX facta, statuenda videntur, in concordiam adduci.

G 89 Res etiam nunc dicendis patescit. Rectene, an non, Ratisponensis corporis, quod Dionysii esse inscriptiones

projectas
tandem haud
sit; latum
esse posse
ostenditur.

inscriptions adjunctæ indicabant, inventa cum anno 1052 a Joanne Baptista Emmeramensi abbatе conjugatur, dubitari non immerito potest, uti palam est ex iis, quæ supra num. 2 et seq. disserui. Adhuc, supra memoratam scrinii Diōysiani visitationem anno 1053 factam fuisse, ex iis duntazat, quæ Haimo scribit, consequitur, cumque hec, ut jam dixi, sint suspecta, nec alioquin fidem integrā Haimo mereatur, nihil omnino, ut visitationem illam dico anno 1053 necessario affigamus, nos cogit. Quid si ergo hanc quidem, quam saltem v. Idum Juniarum seu ix Junii die ab Haimone apud Felibianum recte signari, visitationis ejusdem festum, die illo in S. Dionysii celebrari quotannis solitum, suadet, anno 1052, dictam autem corporis Ratisponensis inventionem anno 1050 statuamus? Quid si porro Henricus I, Francorum rex, cum corpus, quod Dionysii esse, dicebant, Ratisponæ fuisse inventum, de quo hoc levando agi, et relationibus minime dubiis intellexisset, per nuntios suos id distrixi, donec essetne adhuc, an non Dionysii corpus in Francia, examinasset, ab imperatore primum jam inde ab anno 1051 postularit? Quid si deinde, cum id, praesentibus etiam forsan, ut Rigordus ait, imperatoris legatis, examinari ix Junii die anno 1052 jam curasset, ac Leonem IX Ratisponam venturum, didicisset, per nuntios suos hunc, qua ratione, examine isthoc magna cum solemnitate instituit, in Diōysiano scrinio corpus fuisse repertum, reddiderit certiorem, simulque etiam, ut litem, quæ Gallos inter et Ratisponenses de corporis Diōysiani possessione ventilabatur, decideret, rogarit? Enimvero, si hec ita, ut possunt, re ipsa etiam fuerint peracta, tuncque penes Ratisponenses esse S. Dionysii corpus, Leo pronuntiarit, dictam utique litem, parte inaudita altera, haud deciderit

90 Quid si autem hec displicuerit, responderi potest, Leonem e solis monachorum Emmeramensium responsionibus sententiam haud pronuntiassse, sed eum, quod documenta, quibus sibi S. Dionysius corpus vindicabant Emmeramenses monachi, luculenta admodum ac convincentia existimaret, litem hisce, Gallis etiam non auditis, adjudicandam duxisse. Utul sit, Leonem equidem Ratisponæ inventas, quæ Dionysii esse credebantur, reliquias approbasse, certum omnino atque indubitatum e jam supra dictis est. Neque vero

C Haimo cum monacho Hamerslebiensi et Annalista Saxone supra laudatis, qui id a Leone factum, disertissime, ut jam supra docui, affirmant, aperte etiam pugnat. Etsi enim ex iis, quæ scribit, Leonem per litteras, quas ad Henricum I, Francorum regem, dederit, Emmeramensis post nuntiorum, quos hic princeps miserat, Ratisponam adventum haud adjudicasse S. Dionysii corpus, consecutarum appareat, simul tamen etiam suppeditat, e quibus, Ratisponæ inventas, quas Dionysii esse dicebant, reliquias a Leone IX ante nuntiorum eorumdem Ratisponam adventum approbatas fuisse, non inepte colligas. Cum enim, ut ait, reliquia illæ, dum Francorum regis nuntii Ratisponam cenerem, jam jam essent, presente etiam Leone IX, levandæ, nec id, nisi Pontificis hujus approbatione previa, futurum fuisse videatur, enimvero hinc, sacra illa pignora a Leone, priusquam dicti nuntii Ratisponam advenirent, approbata fuisse, concludi posse videtur; etsi autem, si iis, quæ Haimo scribit, standum sit, Henrico I, Francorum regi, Leo, id a se factum, per litteras significasse haud videatur,

hujusmodi tamen a Pontifice isthoc ad principem illum datas fuisse litteras, mihi sane ob ea, quæ jam supra dizi, sat verosimile appareat.

AUCTORIS
G. B.

91 Ac Eckhartus quidem, ex eo, quod in litteris hisce sequentia isthæ legitur verba: Vos autem, in Domino Fili dilectissime, rex Francorum, tuique fideles, quamvis invidendi Teutonie gaudio videami quidem habere justam materiam, ita ut merito putetis de Alemanno- rum vobis letitia esse dolendum; ac deinde, nonnullis adhuc interpositis, ista: Cur igitur Alemanniam ipsius ossa fovere non permittatis in solium et tutelam, quem vobis Athene, ut Christo lucrificaret, vivum recipere, audire et caelo transmittere permiserunt, sibi persuasum habet, Henricum I, Francorum regem, non tantum litteras, quibus a Leone IX item de Dionysii corpore decidi postularit, ad Pontificem hunc misisse, verum etiam iis, sibi de Alemannorum letitia dolendum esse, seque, Alemanniam S. Dionysii ossa fovere, non permissurum, declarasse. Nec id tantum e jam recitatis Litterarum Leonis IX verbis laudatus scriptor collegit, verum etiam Henricum, Francorum regem, quod Dionysium furto Ratisponam delatum, omnino crederet, hunc reposcisse. Verba pleraque, quibus has suas conjecturas exponit, cap. seq. huc transcriptur, laudatique ejus de rebus Francicæ Orientalis Comment. tom. 2, pag. 742 et seq. extant inserta. Verum anne hic Eckhartus certo assentiendum? Id equidem asseverare non aut sim. Neque enim Francorum rex, si, penes Ratisponenses esse S. Dionysii reliquias, certo credidisset, a Leone IX, ut litem, quæ de hisce Gallos inter et Ratisponenses erat, decideret, postulatur fuisse videtur; quod tamen a principe illo factum, Eckhartus admittit. Utul sit, rationes equidem, e quibus, Leonem litteras de reliquiis, quas Dionysii esse, dicebant, Ratisponæ a se approbatas, ad Henricum I, Francorum regem, dedisse, verosimile etiam apparel, jam supra adduxisse contentus cap. huic finem impone.

CAPUT VII.

Litteræ, Leonis IX Papæ nomine inscriptæ, una cum Georgii Heckharti de hisce judicio proferruntur.

Litteræ, ad Henricum I, Francorum regem, missæ, quibus, penes Ratisponenses S. Emmerami monachos esse S. Dionysii corpus, Leo IX Papa declarari, modo a Baronio ad annum 1051, a Gewaldo in Additionibus ad Hundii metropolim Salisburgensem tom. 1, pag. 169, a Celestino abbate in S. Emmerami Mau- soleo, plurimisque insuper aliis typorum beneficio fuere vulgatae. Verum etsi id ita sit, eas tamen, ut lectoris commodo serviam, hic etiam, ne alibi querendæ sint, iteratis typis, prout apud eundem Celestinum abbatem existant, recusas exhibeo. Sic habent: In Salvatoris nostri Jesu Christi nomine. Amen. Leo episcopus, servus servorum Dei, charissimo filio, inclito regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archiepiscopis, episco-

*Leo IX per litteras, quæ hic dantur,
item de Dionysii ossibus*

pis

AUCTORIS
C. B.

pis et dilectis in Christo filiis, abbatibus, prioribus, praepositis et decanis, universisque tam subditis, quam prelatis ejusdem regni salutem et Apostolicam benedictionem. Deus omnipotens, qui non immerito per prophetam in Sanctis suis esse mirabilis praedicatur, mira quædam inscrutabilis consilii sui profunditate disponit, quæ dum considerare non sufficit mens humana, ipsa suimet infirmitate deficiens, in quendam sui excessum rapi cogitur et stuporem. Quod ipsi nos nuper experti et vobis in Christo charissimis et universitati fidelium promulgare compellimus, ut et Dei opera pariter admireremur. Nam cum per instantiam serenissimi imperatoris Henrici ad partes Germaniae visitandas, ac præcipue ad urbem, qua dicitur Ratisbona vel Regensburg, evocati essemus, ad venerabile corpus beati Wolfgangi, ejusdem urbis episcopi, transferendum, hoc ea, qua decuit, reverentia et devotione peracto, tu, Francorum rex, in Christo fili charissime, nos legati tua tuorumque omnium vice sollicite rogaverunt, quatenus litem, quæ inter vos et urbem prædictam supra sacrosanctis ossibus beatissimi Dionysii Areopagite fuerat diutissime ventilata, veritate discussa, dirimere curaremus.

*quam ut de-
cidet, Gal-
lii et Ratis-
ponenses ro-
garant,*

93 Vobis quidem eadem apud vos esse dicentibus; civibus autem aut incolis urbis præfatae adstrunctionibus, ea per invictissimum Arnulphum, quandam imperatorem, ad ecclesiam beati martyris Emmerami esse translatâ ibidemque deinceps contineri; quæ quidem inibi sita est, atque ab omni subjectione ac jurisdictione libera et exempta ad jus et proprietatem beati Petri Apostolicae Sedis immediate pertinere dignoscitur, oblatione videlicet excellētissimi Romanorum imperatoris Caroli Magni ac posteriorum ipsius, qui eidem hactenus successerunt, seu in imperio seu in regno. Id ipsum nihilominus venerabilis abbas Reginhardus ac fratres ejusdem ecclesie cum universitate Ratisponensi instantissime petiverunt fieri. Nos ergo utriusque partis precibus inclinati nec volentes ulterius corda fidelium dubii hujus ambiguo caligare, in fratum nostrorum ac plurium episcoporum ac prælatorum præsentiâ, et conspecta Scriptura Arnulphi Augusti, ordinemque rei diligentissime perlegentes, nec eo contenti, capsas, thecas et scrinia, in quibus sacre reliquiae condite dicebantur, ac titulos et epigrammata eorundem oculo tenuis solerti examinatione discutiendo, nihilque omittebant, quod ad indagationem certitudinis pertinet, tam imperialibus, quam papalibus Antecessorum nostrorum litteris sufficienter instructi, picturis quoque parietum multiplicibus, et sculpturis vestitissimis exprimitibus indicia veritatis et notas, indubitate fidei compemperimus, dicti doctoris et martyris ossa venerabilia, excepta particula unica simul et minima manus dextra, apud memoratum beati Emmerami cœnobium integraliter contineri.

*in Ratispo-
nensem fa-
vorem deci-
dit,*

94 Etenim ne testimonia hominum, que jam diximus, non sufficienter, divina quoque non defuere prodigia et portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conscribi jussimus diligenter, vobisque transmitti per vestros nuntios et legatos; nec non apud ecclesiam prædictam conservari, ut et ad posteriores gestæ rei notitia deducatur et ulterius

litigandi materia penitus conquiescat. Insuper D etiam districte præcipimus statuentes, ut translationis ipsius veneranda solennitas tam a fratribus ejusdem ecclesie, quam ab universis urbis jam dictæ, annis singulis cum omni iucunditate et gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni adventui non ingrata. Vos autem, in Domino filii dilectissimi, rex Francorum tuique fideles, quamvis invidiendi Teutonice videamini justam habere materiam, ita ut merito putetis de Alemannorum vobis laetitia sit dolendum; considerantes tamen et Dei omnipotentis et invicti Martyris sui voluntatem, quem ablatum plangitis, consolationis tandem admittite placamentum, pensantes attenius, quod nec vobis totus ablatus est: quippe qui charissimos prædicationis suæ et passionis consortes Rusticum et Eleutherium in dilectionis adhuc et tutelæ pignus et rei certitudinem dereliquerit. Neo dolete, si Germanos jam visitare dignatus est vel defunctus, qui vobis adhuc vivus prædicavit et apud vos bonum certamen certavit, cursum consummando, fidem servando, triumphum peregit virtuosissimæ passionis, apostolatus sui super vos signa tam in vita perficiens, quam in morte.

95 Cur igitur Alemanni ipsius ossa favore non permittatis in solium et tutelam; quem vobis Athenæ, ut Christo lucrifaceret vos, vivum recipere, audire, et cælo transmittere permiserunt? Accedet nihilominus consolationis et alia ratio, auctoritas scilicet et excellentia subtractoris. Præiosum vos quidem thesaurum perdidisse fatemur, sed ablatoris attendite dignitatem, simulque Patris et Apostoli vestri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum atque doctrinæ suæ gaza ditavit, reliquiarum suarum saltem ac ossium prætositate locupletaret Theutonicas apothecas, tam devotum sui corporis furem habuit, quam insignem; auro utique atque topazio meliore, qui sui valore ad ossa sanctissima subtrahenda cæsareum etiam verticem inclinavit. Nec majestas imperialis, nec regia Celsitudo pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho, dummodo B. corporis exuvius, vel doli, vel furti vel sacrilegii modo sacrari atque ditescere mereretur, et qui fures atque sacrilegos F solitus erat condemnare, dummodo macarii Dionysii pretiosi corpore frueretur, fur ipse hic fieri, et sacrilegus non contempsit.

96 Cujus insuper fides et devotione dubium etiam omne per hoc penitus amputavit: quod non in ipsa Roma, non in quacunque metropoli, non in urbe qualibet regni vel arce sibi studebat eligere sepulturam, sed ubi suum se Dionysium condidisse et scivit et letabatur, suo se sperans patrocinio defendendum, et resuscitandum in die novissimo cum Beatis præsentibus. Igitur dilectionem vestram monemus attentius et hortamur in Domino; districte quoque præcipientes, quatenus BB. Rustico et Eleutherio pie contenti, non fallentes vosmetipsos et alios, beatissimi Dionysii ossa in urbe Ratisbona apud ecclesiam S. Emmerami martyris et noscati et fateamini coruscare. Datum et actum Ratisbonæ per manus Friderici diaconi Bibliothecarii et cancellarii S. R. E. Catholicæ et Apostolicæ, anno Domini MLI. Non. Octobr. etc. Georgius ab Eckhart, qui hasce quoque litteras suorum de Franciæ Orient. Rebus Comment. tom. 2, pag. 740 et

*Gallorum et
de amissione the-
sauro solatur,*

*et, ut hunc
penes Emme-
ramenses esse:
fateamur.
sedulo horta-
tur.*

A et bini seqq. integras exhibet, ita deinde in hasce obseruat: Baronius ad annum 1052 easdem has Leonis IX litteras ex Antonii Augustini scriptis veteribus Pontificum Romanorum exhibuit, et hoc earundem datum protulit: « Datum et actum Ratisbone per manus Friderici diaconi, bibliothecarii et cancellarii ecclesiae Catholicae et Apostolice, anno Domini MLI. Pontificatus domini Leonis Papae IV. Indict. vi, v. Nonas Octobris. »

*Suppositio-
tias esse lit-
teras illas,
Mabillonius
at; sed ra-
tionibus,*

97 Sed Mabillonius tom. iv Annalium Benedict. lib. 60, num. 21 ait, litteras has suppositias esse, et hoc vel ipsam contextus electionem persuadere, stylumque, qui omnino a Pontificiis Leonis aliorumque Romanorum litteris alienus sit. Ast Leonis plures bullas cum legerim, observavi, ipsum utique alio, quam priores Pontifices fecerant, stylo uti. Nec bulla est charta haec Leonis, sed epistola ad regem clerumque et populum Galliae perscripta. Falsum esse putat Mabillonius, quod in ea legitur, causam hanc « diutissime ventilatam » fuisse; quoniam ante hoc tempus apud veteres nulla de hac controversia mentio reperitur.

B Sed temporum illorum scriptores adeo steriles et siccii sunt, ut plure notatu dignissima et majoris utique momenti indicta prætermiserint. Certatum tamen inter Gallos et Germanos fuisse de S. Dionysii reliquiarum possessione, satius constat ex iis, que paulo inferius proferimus. « Falsum est, » inquit Mabillonius, « Leonem ad id discutiendum tam imperialibus, quam Papalibus antecessorum suorum litteris instructum fuisse. Quis enim unquam has impariales et Papales litteras protulit? » At periisse potuerunt. « Literae » præterea « impariales » interpretari possunt de membrana in capsula juxta reliquias reperta, quam Ratisbonenses pro testimonio propria Arnulfi imperatoris manu scripto venditarunt; qua in re Leo ipsis credidit.

C *quae hic pro-
ducuntur,*

98 An vox « Papalis » Germanica, nec alias hoc ayo usitata fuerit, nescimus. Leo tamen natione Germanus ea uti potuit, aut illa a libraria substituta est in describendo. Mabillonius ipse multoties diplomatica a libraria corrupta et interpolata profert, et, remotis vitiis, ea pro genuinis habet, atque ad probandas suas sententias adhibet. Cum vocem « Papalis » Germanicam esse dicat Mabillonius, miror, eum hanc impugnare, cum non impugnet Bullas Leonis IX annis Christi notatas; red Rei Diplom. lib. II, pag. 185, Leonem IIS usum esse, statuat, « quia ex genere ortus Germaniae imperatorum, » qui annos Incarnationis usurpabant, et « Tulli episcopus » fuerit, ubi frequens usus calculi erat, ac demum, quia « cancellarium habuerit primicerium » Tullensem, « qui ejusmodi calculo assuetus erat. Hac in re si sequi potuit morem Germanorum, cur non potuisse etiam, ut illi, voce « Papalis uti. Voces « Alemannorum » et « Alemanniae » quae in his litteris occurrunt, « posteriorum temporum genium » sapere existimat idem Mabillonius. Ast Galli, quia ex Germanis Alemanno vicinos maxime habebant, jam dudum Alemanniae nomen Germania omni tribuerunt. Leo Germanos aliquoties nominat; sed ex regis Galliae litteris « Alemannorum » et Alemanniae » appellationem desumit, quippe qui (cap. proxime praegressum num. 91 consule) scriperat,

« Sibi de Alemannorum lætitia dolendum esse » seque « Alemanniam S. Dionysii ossa favere non permisurum. »

AUCTORE
C. B.

99 Cum igitur ad hæc responderet Leo, verba ipsa, quibus rex usus erat, retinuit. Falso sum porro Mabillonius esse dicit, corpus S. Dionysii ab Arnulfo imperatore translatum esse.

Falsum hoc esse, et ipsi (jam supra in hac Appendix num. 6 et 7, itemque num. 43 et

44 dicta videsis) agnoscamus. Sed Leonem tradidit. Ratisbonensem avita in hunc historicum errorem seduxit. Ratisbonenses cum in latere supra recitato legissent, tempore Arnulfi impfuratum esse S. Dionysium, hoc ab ipso Arnulfo factum esse putarunt, qui tamen Lutetiam Parisiorum numquam venit. Exclamat Mabillonius: « Qualia verba Leonis Papæ ad Henricum, Francorum regem, quibus eum ob hanc subtractionem solari conatur? Quales sermones Pontificis, ut Arnulfi furtum approbet? »

Fateor, hunc sermonem nostris temporibus non convenire; convenient tamen temporibus illis, quibus Leo IX vivebat. Iis enim et diu etiam ante illa fulta reliquiarum inter crimina non referebantur, ut tot reliquiarum fures a viris piissimis, episopis et abbatis, sanctitate sua conspicuis, adamati et estimati ostendunt. Legenti Eginhardi libros de translatione S. Petri et Marcellini, Rudolfi monachi Vitam Rabani Mauri abbatis Fuldensis, Sigeberti Vitam Theodorici episcopi Metensis aliasque scriptores, haec satis superque probabuntur.

100 Ex his enim longus admodum furum reliquiarum insignium catalogus facilis negotio confici potest: nec ii propterea sunt culpati, sed laudati atque ample remunerati. Ego potius in litteris Leonis censoria virgula notasse initium carum: « In Salvatoris nostri Jesu Christi nomine Amen, » quod Pontificie epistolæ inconveniens, nec alias a Leone adhibitum est. In Corneri tamen exemplari hec formula non exstat. In dubium quoque vocassetur « Annum Domini MLI, » in dato additum. Licet enim sciam et jam dixerim, a Mabillonio asseri, Leonem IX omnium Pontificum primum annos Incarnationis aliquando in bullis adhibuisse; nullam tamen haec Bullam autographam atque extra suspicionem falsi positam observavi, in qua annus Incarnationis fuerit expressus. In apographis illum a libraria adjectum esse, magna suspicio est. Locutio etiam « Datum et actum Ratispona » displicet, nec cum cæteris Leonis Bullis aut epistolis congruit. Sed hi nevi a librariis scioli venire potuerunt. Res ipsa certa est; et item fuisse inter Ratisbonenses et Gallos de vera corporis S. Dionysii possessione, ea ipsa clarissime demonstrant, quia Mabillonius sub anno 1053 longo ordine profert. Ita laudatus scriptor. Ac sese quidem, quas supra dedimus, litteras, Leonis IX nomine inscriptas, pro mendosis, at non item pro falsis ac suppositiis, habere, non obscure insinuat. Verum iisdem de litteris quid censeam, cap. proxime seq. exponam, uti etiam, an objectis contra hasce a Mabillonio difficultatibus penitus per textum, modo hoc transcriptum, ab Eckharto factum sit satis.

dimitaxat es-
se, Eckhartus
contendit.

CAPUT VIII.

Quid de Litteris, Leonis IX nomine inscriptis, judicioque, quod de hisce Eckhartus tulit, sit censendum.

Leo IX in litteris anni 1052, diutissime de Dionysii corpori durasse, item.

Plerasque quidem, quas contra Leonis IX de corporis S. Dionysii apud Ratisponenses manifestatione litteras Mabilionius adducit, difficultates seu objectiones Georgius Eckhartus suis ad hasce, quae cap. proxime prægresso recensui, responsis sat apte dissolvit; verum an futurum sit, ut id, quod ad difficultatem, a litterarum illarum verbis, quibus lis de Dionysii corpore diutissime ventilata assertur, repetitam, respondet, universis satis arrideat, perspectum haud habeo. B Sane, quae afferit, Germanos inter et Gallos de S. Dionysii reliquiarum possessione fuisse certatum, luculentissime probant; verum nihil omnino, quod, certamen illud seu item diutissime, ut in Leonis litteris assertur, durasse, monstrat, in medium adducit. Rationem quidem etiam silentii, quo a scriptoribus omnibus controversia illa, ut maxime diuturna præteritur, adjungit, dicendo, temporum illorum scriptores adeo steriles et siccios esse, ut plura notata dignissima et majoris utique momenti indicta prætermiserint. Verum quid si saltem ostendatur, facile factum esse posse, ut re etiam ipsa diutissime controversia eadem durarit? Enimvero sic quisque, locum hanc, ut ab omnibus silentio præterit, haud modico etiam temporis spatio habuisse, propensiis in animum induxerit. Nonnulla itaque, quae item illam seu controversiam, quam diu saltem durasse, coniiciendi ansam Annalista Saxo num. 83 huc transcriptis verbis præbet, facile potuisse diutissime etiam durare, suadere sint nata, hic modo responso, quod Eckhartus afferit, adjungamus.

utpote qua jam inde ab anno circiter 1049, immo multo citius,

102 Necessa non esse, ut corporis, quod Dionysii esse, Inscriptiones adjunctæ indicabant, inventionem, Ratisponæ a Reginwardo abbate factam, anno 1052 innectamus, perspicuum est ex iis, quæ in hac Appendix num. 2 et 3 disserui. Quid si ergo inventionem illam, non ipso anno 1052, quo Leo IX supra memoratas litteras disse perhibetur, sed jam inde ab anno 1049, quo Reginwardus Ratisponensem S. Emmerami abbatiam moderari incepit, aut saltem sub anni 1050 initium contigisse dicamus? Enimvero, cum Emmeramenses monachi, statim aliquid præfatum corpus in ecclesia sua fuisset inventum, penes se esse sacras S. Dionysii exuvias, quaqueversum, ut supra vidimus, publicarint, facieque, read Gallos delata, hi mox contra Ratisponenses de sacro illo thesauro contendisse seu disceptasse queant, ita forsitan haud difficulter poterit intelligi, qui, item de sacrosanctis Dionysii ossibus diutissime Gallos inter et Ratisponenses fuisse ventilatam, Leo IX, veritate salva, dicere potuerit in litteris, anno 1052, ad mensem Octobrem jam prædictum, concessis atque ad Henricum, Francorum regem, missis. Res cuique, qui, quæ jam dixi, expenderit, evadet, ni fallor, perspicua. Quod si tamen trium circiter dumtaxat, quod ita inter corporis Ratisponensis, quod Dionysii

esse, inscriptiones adjunctæ indicabant, inventionem anno circiter 1049 factam seu inceptam inde de Dionysii corpore contestationem, dictaque Leonis litteras intercesserit, annorum spatium sufficer fortassis haud videatur, ut in hisce contestationem illam seu item diutissime fuisse ventilatam, Leo IX, veritate salva, dicere in litteris, anno 1052 datis, potuerit, alia adhuc, qua, qui hic Pontifex id fecisse, lisque adeo illa diu etiam ante annum inchoata esse queat, intelligentias, via sat apta, ut appareat, atque expedita suppetit.

103 Aperit hanc supra laudatus, qui, quam cap. i compendio partim exhibuit, petitiā per Reginwardum abbatem de Dionysio in Germaniam translato lucubrationem conscripsit, sacerdos Germanus anonymous in sua ad hunc abbatem epistola, una cum lucubratione illa, ut supra docui, a Joanne Baptista, Emmeramensi abbatore, anno 1750 in lucem emissā. Sacerdotis quidem illius Germani authoritas in iis, a quibus procul is vixit remotus, flocci admodum aut nihil etiam est pendenda, ut ea, quæ cap. proxime cit. adduxi, satis suē perque ostendunt; verum, etsi id ita sit, facere tamen non possum, quin ei in iis, quæ sese vel vidisse vel audivisse affirmat, fidem adhibeam. Et vero, vel in iis saltem scriptori isti credendum, vel dictam, quæ ei una cum scripta ad Reginwardum abbatem epistola attribuitur, lucubrationem pro puro ac puto figura, seculo demum tertio decimo aut adhuc serius ad fidem asserta Dionysii et Gallia in Germaniam translationem faciendam excogitato, esse habendam, nemo non statuet, qui, qua ratione scriptorum antiquorum dicta assertaque estimanda sint, habuerit compertum; cum autem, eamdem lucubrationem epistolam, quam apud laudatum Emmeramensem abbatem in capite præfert, suppositiis seu commentiis indubie esse, haud facile quisquam, ut mihi equidem appareat, probaturus invicta sit, rationis æquitas exigere videtur, ut sacerdoti isti Germano anonymo in iis, quæ sese vel vidisse vel audivisse ait, fidem adjungamus. Quid plura?

104 In scriptor, qui, quemadmodum supra docui, inter annum 1049 et annum 1064 præfatam suam lucubrationem huicque apud Emmeramensem abbatem Joannem Baptistam præfixam epistolam litteris mandavit, narrat in hac, qui, dum apud San-dionysianos Francia monachos hospitaretur, haud raro cum hisce de Dionysii et Gallia in Germaniam translatione fuerit locutus, ac qui semel, dum id faceret, factum sit, ut Remorum abbas (verosimilime S. Remigii) casu supervenerit, isque, continuato de Dionysii translatione sermone, nonnulla etiam de hac adduxerit in medium. Ac primo quidem, ut ait, dixit, e patrum traditione, Dionysii corpus Ratisponæ in S. Emmerami monasterio contineri, maxime si bī ac civitatis ejusdem incolis notum esse, hincque tribus vicibus diversis Ratisponam, ut inde illud, dolo astute surreptum, reducere in Galliam posset, peregrini sub habitu sese contulisse; deinde vero, postquam adhuc, sese, re infecta, redire inde vicibus singulis fuisse compulsum, adjunxit, mox etiam, ut laudatus scriptor Germanus anonymous ait, idem abbas, aliis nonnullis, quæ hoc non spectant, præmissis, narravit, qui, cum tercia jam vice Ratisponam dictum in finem ivisset, ac ad S. Emmeramimonasterium, nondum ibi, quod inscriptiones adjunctæ Dionysii esse indicabant,

de Remensis abbatis Arnofisque F

A dicabant, corpore invento, sese contulisset, in monasterii praepositum, nomine Arnolfum, inciderit, ac qui hic tum, nonnullis primis ultro citroque de civitate Ratisponensi et de S. Emmeramo collatis verbis, monasterio suo inter innumeros aliorum Sanctorum cineres teneri etiam sancti Dionysii corpus, idque sese e Patrum traditione habere compertum, affirmari.

Emmeramensis praepositi colloquio, minime, ut ut appareat,

105 Arnulfus, monasterii S. Emmerami praepositus, de quo hic sermo, alias verosimillime non est, quam qui, ut supra vidimus, haud ita dudum post annum 1030 duobus libris S. Emmerami miracula fuit complexus; cum autem e dictis jam memoratum, in quo Dionysiani corporis possessionem monasterio suo e Patrum traditione asservuit, colloquium, Ratisponae nondum, quod inscriptions adjunctae Dionysii esse indicabant, corpore invento, accidet, consecutarium est, ut ante seculum circiter XI medium seu, corpore ibi ibidem nondum invento, apud Ratisponenses obtinuerit de S. Dionysii corpore ad Em-

B meramenses translate traditio. Verum quid si illud Arnolphi praepositi cum Remensi abate colloquium dicatur fictitum? Seculo circiter XI medio, ante quod idem colloquium, si locum unquam habuit, evenisse debet, solum et unum Remi S. Remigii monasterium a moderatore, abbatis appellatione distincto, gubernabatur; cum autem, ut iam dicta produnt, idem Remensis abbas et præfatum, Ratisponae nondum, quod dixi, corpore invento, colloquium jam abbas habuerit, et sese illud habuisse, presbytero Germano anonymo supra laudato tum primum, cum idem corpus ibidem inventum jam fuisse, narravit, nec id ulli, nisi abbatii Herimaro, qui, quemadmodum Galliae Christianæ Auctæ scriptores tom. IX col. 228 et seq. docent, ab anno circiter 1048 usque ad annum 1071 Remensi S. Remigii abbatie præfuit, quadrare posse videoatur, consecutarium fit, ut idem illud Arnolphi praepositi cum Remensi abate colloquium eveniret vel anno circiter 1048 aut sequenti, si Ratisponae corpus, quod inscriptions adjunctae Dionysii esse indicabant, sub anno 1050, ut puto, fuerit inventum, vel certe anno circiter 1048 aut aliquo

C e quatuor sequentibus, sit inventio illa anno 1052, ut særissime jam laudatus Emmeramensis abbas Joannes Baptista statuit, configerit.

106 Verum num tunc adhuc in vivis superstes fuit Emmeramensis monasterii praepositum egit Arnulfus? Quod si vel alterutrum secus habeat, fictum indubie est jam mémoratum colloquium hincque, fictilias pariter esse presbyteri Germani anonymi, quæ id complectitur, ad Reginwardum abbatem epistolam, subnexamque huic de Dionysio Germaniam translato lucubrationem, fas erit suspicari; cum autem, talesne sint, an non, lucubratio isthæ a præmissa ei epistola, magni ad præsens, de qua hic agimus, quæstionis decisionem intersit, in annum Arnolfi emortualem studiosissime inquisiri, nec quidquam, quo hic ante annum 1048 videri posset figendus, reliqui inobservatum. Ita scilicet presbyteri illius Germani anonymi, qui, quemadmodum supra vidimus, særissime in rebus, proculab etate sua gestis, a veritate aberrat, fidem pariter in iis, quæ, veluti ipsam etate sua gesta atque a se vel auditæ vel visa, commemorat, elevare fui conatus; verum, quidquid etiam hunc in finem aut tentarim aut egerim, fru-

Octoberis Tomus IV.

stra fui; etsi enim, Arnolfum anno 1048 in vivis adhuc fuisse, et Emmeramensis monasterii prepositum egiisse, nusquam diserte notetur, nihil tamen etiam, quod contrarium suadeat, litteris uspiam mandatum invenire quiri; cum autem id ita sit, ejusque adeo cum Remensi abate colloquium pro commentatio habendum haud sit, non est etiam, cur vel Ratisponensem de translato ad S. Emmerami ecclesiam Dionysio traditio, quæ, stante colloquio ejusdem veritate, dicitur etiam, antequam corpus, quod inscriptions adjunctæ Dionysii esse indicabant, Ratisponæ inveniretur, locum habuerit, revocetur in dubium. Eo itaque jam nostra, unde digressa est, reveratur oratio.

107 Facile sane vel e traditione illa vel e confectis ex hac atque in ecclesia Emmeramensi positis seu titulis seu inscriptionibus factum esse potest, ut diutissime, ino tringita forsitan aut plurium etiam ante datas, quæ Leonis IX nomine annoque 1052 nolantur, litteras annorum spatio Dionysiani monachi, cum vel dictam traditionem proponi, vel e prefatis inscriptionibus, adscribere sibi S. Dionysii corpus Emmeramenses monachos, intelligenter, subinde cum hisce, data opportunitate, de sacri illius thesauri possessione disceptari. Certe, statim atque in colloquio proxime memorato Arnulfus praepositus S. Dionysii corpus Emmeramensi suo monasterio e Patrum traditione asservasset, disputatio hinc illum inter et Remensem abbatem, ut abs hoc ipso sese audivisse presbyter Germanus anonymous in sua supra laudata ad Reginwardum abbatem epistola refert, fuit exorta; ut si sane, cur id pariter intra triginta aut plurium annorum spatium, quod litteras Leonis nomine inscripas, proxime præcessit, locum subinde Dionysianos inter et Emmeramenses monachos habuisse credatur; quod si autem, ut potuit, ita etiam reipsa hosce inter disputatio seu controversia hujusmodi subinde tum exarserit, ita equidem haud difficulter poterit intelligi, qui, item de sacrosanctis Dionysii ossibus diutissime Gallos inter et Ratisponenses fuisse ventilatam, Leo IX, veritate salva, in litteris, anno 1052 datis, dicere potuerit.

108 Ad verba modo, quibus Dionysiani corporis furtum Leo IX in dictis suis litteris approbat, seu laudes potius, quibus ob id Arnulphum imperatorem effert, progrediamur. Recentiores scriptores quidam, quo, has a Leone profectas esse non posse, probent, Arnulphum imperatorem impissimum fuisse ac in scelerum suorum pœnam morbo pediculari interisse, e Luitprando aliisque nonnullis antiquioribus annotant; verum, etsi quidem hac in re falsos illos esse, e Pagii in Criticis ad annum 899, et e Georgii Heckharti in særissime jam laudatis de Rebus Francie Orientalis Commentariis tom. 2, pag. 786 dictis persuasum mihi habeam, Arnulphum tamen ob dictum furtum a Leone laudatum fuisse, haud facile crediderim. Undecimo quidem, quo Pontifex hic floruit, seculo, ino etiam diu el ante et post illud reliquiarum farta, ut jam supra etiam docui, criminibus haud accensebantur, nonnullique etiam reliquiarum fures temporibus illis ab ipsomet viris, pietate justa ac dignitate conspicuus, amatæ ac estimati fuisse inveniuntur. Verum audi, qui Ital. Medii ævi Antiquit. tom. 5, Dissert. 58, col. 10 Muratorius hac de re, haud paucis primum reliquiarum

Verum tau-
des, quibus
Dionysiant
corporis fur-
tum in litteris
illis

127 enumeratis

AUCTORE
C. B.

enumeratis furtis, loquatur. Innumerata sunt, inquit, per universi Christiani imperii fines id genus exempla, quum in tot diversis urbibus, non dicam modicæ reliquiae, sed capita et corpora ipsi unius ejusdemque cœlitis habeantur atque colantur. Porro liquet, quoties clam et farto ex antiquis tumulis sublatæ fuere corpora Sanctorum, id contra canones actum, quum, inconsulto episcopo, transferre sacras reliquias minime liceret, qui veritatem rei agnosceret, fidemque faceret tum præsentibus, tum posteris nihil erroris, aut fraudis intercessisse. Atqui, urbi farto res agebatur, piis illis furibus dumtaxat erat habenda fides.

*effertur, a
Pontifice il-
lo profectus
non viden-
tur,*

109 Cum itaque, uti ex hisce Muratoriis verbis consequitur alio latunde constat, Dionysiani corporis furtum, si locum id unquam habuit, sacrorum canonum prescriptio fuerit adversatum, factum esse quis puto, ut id, seu potius Arnulphum, a quo id commissum, profusis adeo laudibus, quales in dictis litteris leguntur, Leo IX, Pontifex sanctissimus, extulerit? Ut sit, nullum haecen reliquiarum furtum, quod cel ab uno Ecclesiæ Catholicæ summo Pontifice Christique in terris vicario fuerit laudatum, incenire quivi; ut vel hinc, tantis, quantis id in Leonis litteris fit, laudibus abs hoc Pontifice elatum fuisse dionysiani corporis furtum seu furem, vero etiam queat haud immitterito videri absimile. Nec magis vero simile appareat, quod de Arnulfo imperatore, qui ad ossa sanctissima subtrahenda (adi num. 95) cereum etiam verticem inclinaret, in iisdem litteris asseritur, nisi forsitan verba hæc de sanctissimis ossibus, Arnulpho quidem imperante, at non ipsomet hoc principe sacras exuvias afferente, Gallia sublati seu subtracti queant intelligi. Verum, si hic forsitan quantum ad Arnulphum error in Leonis litteris cubet, is e Ratisponensium traditione (Georgii Eckharti cap. præced. recitata verba videsis) promanaret, potestque, adhibita iisdem Ratisponensibus fide, a Leone fuisse admissus; quod autem ad immodicas, quibus Dionysiani corporis furtum seu ob hoc admissum Arnulphus imperator, in Leonis litteris effertur, laudes spectat, hæc certe, utpote prorsus, ut appetat, summo Pontifice indignæ, a

C Leone IX nequeunt esse profectæ, debentque adeo aliunde litteris ejus accessisse.

*cumque ex-
dem litteris,
in quibus
duo adhuc*

110 Verum cum res ita habeat, natusque adhuc aliis, ut eruditæ passim autuant, litteræ istæ sint infectæ, quid tandem modo de hisce statuendum? Meam nos hac super re promam sentiam, cum duo adhuc, quæ in iisdem litteris etiam displicant, quæque Georgius Eckhartus reliqui intacta, lectori posuerit ob oculos. Primum suppedant sequentia hæc de Arnulpho imperatore verba. Cujus insuper fides et devotione dubium etiam omne per hoc penitus amputavit; quod non in ipsa Roma, non in quacumque Metropoli, non in urbe qualibet regni vel arce sibi studebat eligere sepulturam, sed ubi suum se Dionysium condidisset, et scivit et letabatur, suo se sperans patrocinio defendendum et resuscitandum in die novissimo cum Beatis præsentibus. Ita ibidem; verum Arnulfus, Emmeramensis e comite Vochburgensi monachus, sepius jam laudatus, in S. Emmerami Miraculis lib. i cap. 5 sub finem de eodem Arnulpho imperatore sic scribit: Demum... apud S. Emmeramnum sibi jussit præparari mausoleum, quo mortem obiturus eum benignius in

ecclesiis haberet patrocinantem, quem in terris D uteunque vivens et valens sui suorumque optavit, imo fecit fore potentem. Quod si itaque scriptori huic fides sit, ob S. Emmerami, quod si autem Leonis litteris credendum, ob S. Dionysii patrocinium sepeliri in S. Emmerami ecclesia Arnulphus imperator voluerit. Fieri quidem protest, ut hoc, quo tam unum quam alterum Sanctum sibi haberet propitium, is princeps voluerit; verum, etsi id ita sit, nullam equidem per hunc expectati pariter a Dionysio patrocinio fieri ab Arnolfo monacho mentionem, appareat mirum. Ad alterum modo, quod hic adhuc de dictis litteris proponendum, progredivior. Leonis in hisce sequentia tribuuntur verba: Indubitate fidei comprehenduntur doctoris et martyris (S. Dionysii nempe) ossa venerabilia.... apud B. Emmerami cœnobium integraliter contineri.

111 Etenim, ne testimonia hominum, quæ jam diximus, non sufficerent, divina quoque non defuere prodigia et portenta, que dubium omne penitus abegerunt; quæ nos quoque conscribi jussimus diligenter, vobisque transmitti per vestros nuntios et legatos, nec non apud prædictam ecclesiam conservari. Verum, inquit, qui Leonis litteras ut suppositias vel saltē ut suspectas corruptas habent, quænam sunt illa divina prodigia, quænam portenta, quæ dubium omne penitus abegere, quæque Leo jussu suo conscripta ad Francorum regem transmisit? Tribus lateribus seu coctis et luto lapidibus, qui incisis sibi, ut supra num. 4 docui, inscriptionibus quiescere in S. Emmerami ecclesia S. Dionysii corpus, faciebant testatum, ex ecclesiæ ejusdem muro sub seculum xi medium exemptis, duæ apparuerunt capsellæ, in quarum una caput, in altera ossa reliqua Dionysiani, ut aiunt, corporis fuere inventa. Porro, cum universi, caputne illud ac ossa reliqua ad unum idemque spectarent corpus integrum, hæcerent dubii, fuit Dominus, paulo antequam Leo IX Papa Ratisponam anno 1052 advenirebat, dubitationem ea de re omnem, uti in Emmeramensi antiquo translationis S. Dionysii Officio Lect. iv legitur, evidenti miraculo tollere dignatus. Verba, quibus id ibidem exponuntur, sequentia hæc sunt: In omnium... aspectu, qui aderant, ecce capsæ bajula capitî pretiosi videbilet ad capsam sacri corporis gerulam per se sensim accessit, et continuo dulci nexu et federe una uni conjugit, et commercio antiquo consariant et compoununt, non sine omnium, qui astabant, gaudio et stupore...

112 Quæ res dum ad papam et imperatorem principesque, qui aderant, fideli et certa fuisset attestatio delata; ipsi propria insuper inspectione ac contrectatione manuum propriarum rem curiosius inquirentes.... tantis ac talibus miraculis Papa beatus et imperator, nec non et attestatio et scriptis antecessorum tam Francis, quorum legati tunc aderant, quam Germania toti, totum dubium removerunt publicis instrumentis etc. Emmeramensis abbas Joannes Baptista, postquam hæc ipsa officiæ translationis S. Dionysii verba e monasterii sui codice, notis numericis 499 distincto seculique XII aut XIII, ut ait, characteribus conscripto, in suam de S. Dionysio, Ratisponam translatæ dissertationem pag. 57 intulit, ita deinde observat: De his divinis prodigiis et portentis, ut mihi persuadeo, Leo Papa in litteris suis intelligendus est, quæ ipsi fideli et certa attestatio fuerunt delata. Verum, quidquid sit de prodigio

A prodigio seu miraculo, quo capsula S. Dionysii caput continens ad capsam, reliqua Sancti ossa complectentem, sponda accesserit, istud equidem unum dumtaxat et solum est; cum autem res ita habeat, qui, quæso, divina quoque, quæ dubium omne penitus abegerint, non defuisse prodigia et portenta, Leo Papa, veritate salva, in dictis litteris dicere potuit? Auxesine forsitan usus pluralem pro singulari adhibuit? Ast id vero admodum simile haud appareat. An alia forsitan adhuc, quæ, quod Ratisponæ fuerat inventum, Dionysii esse corpus, testarentur, divina fuere patrata prodigia? Verum id nusquam memorie proditum inventitur, nec, ut credatur, sufficere videntur litteræ Leonis IX Papæ nomine inscriptæ. Etenim, ut quid de hisce sentiam, modo edicam, loco non uno, uti ea iis, quæ jam dixi, colligere fas est, corruptæ, adscititiisque additionibus interpolatione verosimillime sunt; cum autem id ita sit, quis, quod de prodigiis, omnem omnino de Dionysiani corporis Ratisponæ inventum veritate dubitationem amolitis, in iisdem assertur, additum pariter iis haud fuisse, pro certo

B affirmet?

*varius alius
navis vero-
similissime
sunt infectæ,*

113 Ast vero, inquiet forsitan non nemo, si ita quantum ad Leonis litteras res habeat, nihil plane ex hisce certi, quo Dionysii corpus Ratisponensis asseratur, potest confici. Fateor, sic habet: neque enim, contra ac Eckhartus velle videtur, minoris tantummodo momenti nævris, qui a librariis sciolis, corrigeri forsitan, quod corrigendum non erat, conatis, venire facile potuerint, sunt infectæ, verum etiam, ut m' hi equidem appareat, majoris momenti alii, qui non nisi a scriptoribus, litteras illas variis pro arbitrio suo additamentis immutare integrissimum etiam sensibus augere ausis, sint profecti. Hinc porro fit, ut, etsi quidem, litteras illas certo esse suppositiæ, asseverare non ausim, eas tamen valde habeam suspectas, imo etiam verear, ne non primigeniæ sint Leonis litteræ, variis tantummodo interpolationibus fœdate, sed nove, quæ hisce, incendio aliore casu amissis, fuerint substituta. Emmeramense monasterium anno 1062, ut antiquissimum hujus, quod supra num. 3 laudari, Chronicon testatur, combustionē fuit absumpsum. Quid si ergo infelici isthoc cassa Leonis de Dionysiani corporis apud Ratisponenses manifestatione litteræ perierint, hisque tum aliae a quipiam, qui, quæ in primigeniis ac genuinis Leonis litteris haberentur, probe noscebat, fuerint substituta? Nihil quidem, quod vel utcumque, fuisse hoc re ipsa factum, suadeat, litteris mandatum inventio; verum, quod nonnumquam alias, Pontificum regumne diplomatis seu litteris perditi, factum reperitur, id quoque, si litteræ, quas Leo de approbatione, a se Ratisponensis S. Dionysii reliquis ad Henricum I, Francorum regem, missis, prefato infortunio perierint, factum fuisse, suspicari haud prorsus est absonum.

*Ratispon-
ensis mul-
tum suffra-
gari haud
quenit.*

114 Quod si porro re etiam vera factum forsan id fuerit, enimvero in litteris illis, quales modo circumferuntur, nonnulla a veritate aliena cubare, neutiquam erit mirandum, ut cumque etiam, qui litteras illas primigeniis Leonis litteris substituerit, putari, sese habere, quid in his contineretur, compertum; facile enim is vel in errores memoria lapsu incidere, vel ea, quæ Ratisponensem de translato ad se Dionysio opinioni plus æquo suffragantur, e nimio partium studio iisdem litteris inserere potuerit. Verum simul etiam nonnulla veritati

consona commemorari. Ac in primis quidem in iis, quæ de lite, Gallos inter et Ratisponenses de Dionysianis reliquiis diutissime ventilata, de Leone IX, utrumque, ut illam decidet, rogato, de sententia in Ratisponensem favorem pronuntiata, litterisque, quibus hanc declaravit, ad Henricum I, Francorum regem, missis, docet, veritatem, ni fallor, attigerit. Ita opinor, quod hæc omnia fuisse re etiam ipsa facta, vere admodum simile appareat ex iis, quæ jam supra de approbatione a Leone, quas Dionysii esse dicebant, Ratisponensis reliquiis disserui. Verum, utcumque hæc habeant, sinceras equidem, puras ac genuinas, esse quales Leonis nomine circumferuntur, hac de re litteras, supra modo a nobis recitatas, neutiquam est certum atque indubitatum, uti que disputata jam nunc sunt, efficiunt perspicuum: cum autem res ita habeat, Ratisponenses sane e litteris illis pro sua de Dionysiano corpore, ad se e Galliis translato, opinione firmanda haud multum habent presidiū; verum valida, quibus hanc probatam dent, rationum momenta, aliunde petita, haud desunt, ut modo cap. seq. luculentius ostendam.

E

CAPUT IX.

Præcipua rationum momenta, quæ Ratisponensis favent, expenduntur.

Varia inter rationum momenta, quæ opinioni de Dionysio in Germaniam translato adstipulantur, locum non insimum tenet Ratisponensem, quæ Dionysii esse dicebantur, reliquierum approbatio, a Leone IX, ut duo scriptores suppares supra laudati, Annalista Saxonimur et monachus Hamerslebiensis anonymus, in suo supra memoralo compendio, testantur, Ratisponæ seu vita voce, seu, uti e supra cap. 6 adductis verosimilius appareat, etiam litteris anno 1052 certissime facta. Fateor quidem, Pontificum passim in factis, quæ etiam suam multum prægressa, asserendis haud majorem, quam si corum, a quibus haec illis suggesta, autoritatem esse; verum, etsi id ita sit, illorum tamen etiam tum, cum de meris factis historicis agitur, declarationes haud temere rejiciendæ; imo vero haec, quando, accurate ac diligenter examine præmisso, date noscuntur, magno in pretio habendæ opinionique, cui adstipulantur, magnum pondus adjicere sunt censendæ; ut sane, S. Dionysii corpus penes Ratisponenses esse, Leonis IX, qua hisce adjudicatum illud fuit, declaratio, utpote, maturo iuxta atque accurate examine præmisso, facta, arguento sit perquam valido. Isti porro declarationi, seu Ratisponensem, quæ Dionysii esse dicebantur, reliquierum approbationi, per Leonem IX factæ, accedit traditio, qua, quemadmodum e supra memorato Remensem abbatem inter et Arnulfum, Emmeramensis monasterii præpositum, colloquio liquet, penes sese esse S. Dionysii reliquias, Ratisponenses, nondum etiam corpore, quod Dionysii esse, inscriptiones adjunctæ indicabant, in S. Emmerami ecclesia invento, credere.

116 Emmeramensis supra særissime jam laudatus abbas Joannes Baptista Ratisponensem huic,

Leo IX ac
traditio Ra-
tisponensem
opinionem
maxime fir-
mant;

AUCTOR
C. B.
et si autem
huc, contra
ac Emmera-
mensis abbas

huic, quam, quae suæ de Dionysio in Germaniam
translato Dissertationis § 148 afferit, sat valide
probant, traditioni Dissertationis ejusdem § 153
ad junxit pretiosum, cuius jam supra loco non
uno meminimus, Evangeliorum codicem, in S.
Emmerami monasterio servatum; ut autem,
Ratisponensis de Dionysio ad se delato opini-
onem non parum momenti e pretiosissimo illo li-
bro accedere, probatum est, nonnulla primum
tum de hoc, tum de Chesne, qui de eodem libro
ex Aventino loquens nonnulla scriptoris hujus ver-
ba omisit, praefatus, sequentem arguit in modum:
Placuit Andreæ du Chesne referre, codicem pre-
tiostum, auratum et gemmatum, jussu Caroli Calvi
pro monasterio S. Dionysii fuisse conscriptum et
eidem cenobio donatum; at displicuit huic scrip-
tori, quod hic codex una cum reliquis S. Dio-
nysii jam monasterio divi Haimerami obtigisse
ab Aventino dicatur..... Omisit ergo narrare,
quod displicuit, et narravit, quod arrisit. Sane
advertisit scriptor du Chesne, codicem hunc jussu
Caroli Calvi anno 870 in Bajoaria non potuisse
conserbi. Facile autem sibi persuasit, a Carolo
Calvo, qui in ecclesie S. Dionysii sepultus
quiescit, hunc librum S. Dionysio fuisse dona-
tum. At, quomodo ad monasterium S. Emme-
rami transferri voluerit, ubi nunc monstratur,
anxius hascit, consultumque duxit, ne cuneta
diceret.

Joannes Ba-
ptista con-
tendit, e pre-
tiiso Evan-
geliorum

117 Profecto, benevole lector, tibi mecum fa-
cile persuadebis, haud leve hunc pretiosum
Evangeliorum codicem esse monumentum, quo
veritas translationis corporis S. Dionysii in Bajo-
ariam communitor. Cum codex actus illius
(Caroli Calvi) imperio, id est, jussu illius
exaratus fuerit, non utique in Bajoaria, sed in
Gallia, cum is nobis ab Arnulpho imperatore,
ut gravis author Arnoldus noster seculo xi scribit,
et non a Carolo Calvo traditus fuit; cum Arnulphus
imperator ante finem seculi non in Franciam ve-
nit, indeq[ue] vixit redierit; cum traditis et historia
presbyteri ad Reginwardum abbatem seculo xi
scripta, hunc librum una cum ossibus S. Dionysii
huc Ratisponam venisse, referant; cum liber iste
auratus et gemmatus adhuc a nobis monstretur,
quis neget, hunc codicem magnum esse monu-
mentum, quo veritas hujus translationis (Dio-
nysiani corporis ad S. Emmerami ecclesiam)
stabilior? Ita laudatus celsissimus scriptor.
Verum, elsi quidem pretiosum, quem memorat,
Evangeliorum codex, non in Bajoaria, sed in
Gallia, Caroli Calvi jussu fuerit conscriptus,
facile factum esse queat, ut is abs hoc prin-
cipice monasterio Dionysiano fuerit donatus, ni-
hil tamen uspiam, quod, fuisse id re ipsa a Caro-
lo Calvo factum, suadeat, occurrit. Quid si ergo
liber ille, haud S. Dionysii monasterio donatus,
sed post Caroli Calvi mortem ad Ludovicum Bal-
bum et Carolum Crassum et abs hoc deinde ad
Arnulphum venisse dicatur?

codice ab
Emmera-
mensibus
hodieque pos-
sesso haud
multum

118 Certe eum Arnulphus, ut pote qui (Ap-
pendicis hujus cap. 1 vides) cum exercitu in
Gallias numquam venerit, secum ex hoc regno vi-
aut fraude surreptum in Germaniam haud tu-
lerit. Verum demus etiam, pretiosum illum
Evangeliorum codicem a Carolo Calvo fuisse
monasterio San-dionysiano donatum, indeq[ue]
etiam illum ad Arnulphum venisse, haud pro-
pterea tamen, Dionysianum pariter corpus ad
principem hunc e sacro illo asceterio fuisse dela-
tum, recte existimaris. Quid ni enim codex sine
sacro isthoc pignore potuerit afferri? At vero, ait

celsissimus author, traditio et historia presby-
teri ad Reginwardum abbatem seculo xi scripta,
hunc librum una cum ossibus S. Dionysii huc Ra-
tisbonam venisse, referunt. Fateor, sic habet;
verum quid tum? Hic certe tam traditio,
quam laudata a celsissimo authore historia,
a veritate aberrat. Dictus enim Evangeliorum
codex non serius quam anno 893 S. Emmera-
mi monasterio, uti in hac Appendix num. 39
probatum dedi, ab Arnulpho fuit donatus; Dio-
nysianum autem corpus eo certe, uti in eadem
Appendice num. 40 jam monstravi, haud citius,
quam anno 894, advenit. Adhac Historia illa,
qua in rebus, diu ante seculum xi medium gestis,
nullam omnino, vel certe admodum exiguum,
ut jam supra docui, fidem meretur, jam supra
partim hic transcripto cap. ultimo sic habet:
Quamdiu Arnolphus incolumis vixit, sancti Diony-
sii ossa secum retinuit. Tandem morbo correptus,
quando finem sibi imminere sensit, Dionysii ossa
sancti Emmerami monasterio perpetualiter ser-
vanda tradidit una cum Evangeliorum libro, quem
premisimus.

E
presidi acci-
piat, e tribus
tamen jam
ante memo-
ravit,

119 Cum autem, uti e jam dictis nemo non col-
liget, sex annis ut minimum ante annum 899,
Arnulpho imperatori emortualem ac proin multo
citius, quam verbis hisce innatur, pretiosus
ille Evangeliorum codex Emmeramensi mona-
sterio ab Arnulpho imperatore fuerit donatus,
consecularum fit, ut dicta Historia seu presby-
teri Germani anonymi de Dionysio, Ratispo-
nam translato, lucubratio, jam supra scipio lau-
data, non tantum perperam, ut traditio facit,
corporis Dionysiani donationem cum pretiosi
Evangeliorum codicis donatione conjungat, ve-
rum etiam, ut hanc serius, quam patiatur veri-
tas, differat. Jam vero, cum id ita habeat, enim
vero e pretiosi illo codice, penes Emmeramenses
modo asservato, praefatisque traditione et histo-
ria, qua una cum hoc Dionysianum corpus iis-
dem Emmeramensibus ab Arnulpho impertitum,
ferunt, haud valide admodum, ut consideranti
patescat, pro vindicando hisce sacro illo pignore
arguitur. Verum id e tribus supra memoratis
lapidibus seu potius e tribus, quas hi incisas
sibi habent, quasque num. 4 e Celestini abbatis
Ratispona Monastica seu S. Emmerami Mausoleo
integras jam exhibui, Inscriptionibus validissime
fit. De hisce, de quibus jam supra non
nulla adduci in medium, meum modo specia-
tim magis promendum judicium. Inscriptiones
illæ characteribus uncialibus, quales seculo ix
ac x in usu fuerunt, sunt conscriptæ. Id quis-
que, qui eas, vel in ipsis illis tribus lapidibus,
in S. Emmerami monasterio servatis, prout æri
incise apud sapissime jam laudatum Emmera-
mensem abbatem Joannem Baptistam loco su-
pra cit. exhibentur, consulere voluerit, compe-
riet; ut sane dubitandum non sit, quin lapidi-
bus, in ecclesiæ S. Emmerami muro sub Re-
ginwardo abbate (Appendicem hanc cap. 1 vide-
sis) circa seculum xi medium inventis, haud diu
admodum post annum 899, quo circiter Dionysii
corpus e Francia Ratisponam dicitur allatum,
incisa fuerint seu insculpta.

120 Certum omnino atque indubitatum id ap-
paret, ita tamen ut, cum Arnulphus ante an-
num 896 imperator haud existiterit, hocque tamen
titulo princeps ille in priori e tribus dictis in-
scriptionibus distinguatur, hæc equidem ante
dictum annum 896 posite indubie haud fue-
rint. Porro dictorum lapidum inscriptionum
que,

A que, quas incisas sibi hi habent, jam supra sæpius laudatus sacerdos Germanus anonymus in sua ad Reginwardum abbatem epistola etiam meminit, ac in iis pro vindicando contra Gallos Ratisponensibus S. Dionysii corpore vim maximam ponit. Negue vero, ut appareat, innverito: cum enim nullo plane, ut ipsimet Galli fatentur, errore Chronologio laborent, eaque, quam jam dixi. antiquitate polleant, quid ni ad reliquiarum S. Dionysii translationi, quam diserte produnt, faciendam fidem valeant? Ut veræ Sanctorum reliquiae secernantur a falsis, concilium Mediolanense iv, sub S. Carolo Borromeo celebratum, requirit Primo, ut scripta, tabulae, litteræ, certi Annalium codices aliave cuiusvis generis monumenta, que ipsis ecclesiis earumve atris atque sedibus aut aliis locis exstant, scheduleque va sculis arcisive sacrarum reliquiarum affixa inclusæ recognoscantur accurate et diligenter, unde illarum vel translatio vel colloccatio ibi facta cognoscit aut alia ejusmodi notitia earumdem haberiqueat.

B 121 Cum ergo, ut dictum, in S. Emmerami ecclesia tres supra num. 4 date inscriptiones, quæ, ibidem quiescere S. Dionysii corpus, faciebant testatum, fuerint sub seculi xi medium inventæ, quid ni illarum fide sacram isthoc pignus re etiam ipsa ibidem quiescere, concilii Mediolanensis regulam, modo hoc transcriptis verbis expressam, sequentes, merito etiam credere possumus? Eodem Leone IX, qui reliquias, Ratisponæ a Reginardo inventas, Dionysii esse declaravit, universi Christi Ecclesiam sub seculo xi medium gubernante, sepulcrum quodpiam, ut Honoratus a S. Maria in suis in Criticen Animadversionibus tom. 3, lib. 5, dissert. 6, part. 2 docet, in Germania fuit apertum, cumque invento in hoc corpori tabula plumbea, quæ sequentem hanc inscriptionem, Corpus sancti Aurelii episcopi tempore Arnulphi regis depositum, Herderado abbatte, viii Kal. Septembri, præferebat, esset adjuncta, absque hesitation ulla, esse illud S. Aurelii episcopi corpus, universi credidere. Sanctorum martyrum Papie et Mauri, Romanorum militum, corpora Romæ in ecclesia in titulo Equitii quiescere, Cardinalis Baronius, ut ipsem in Ecclesiasticis suis Annalibus ad annum 270, num. 10 refert, persuasus sibi habuerat; verum, cum in ecclesiæ S. Adriani sepulcro tabula marmorea cum hac inscriptione, In hoc loco requiescent corpora sanctorum martyrum Papie et Mauri, fuisset inventa, in æde illa sacra re etiam ipsa quiescere duorum horum sanctorum Martyrum corpora, haud difficeret et Baronius et alii credidere. At vero, inquires, exemplis et muro tribus, quos supra memoravimus, lateribus seu lapidibus, duæ apparuérunt capse seu thecæ, in quarum una quidem humani corporis caput, in altera vero ossa reliqua fuerunt inventa.

inscriptionibus, alteraque item, tabellæ, cuius hic datur notitia,

122 Ila sane in Ratisbona Monastica Cœlestinus abbas, aliisque passim omnes, qui de S. Dionysii corpore, in S. Emmerami ecclesia per Reginwardum abbalem invento, tractarunt; cum autem et tribus, quæ in Lapiibüs, ante thecas illas seu capsas positis, fuerunt repertæ, inscriptionibus prior habeat, Emmeramus Aquitanus, Dionysius Areopagita hic requiescit, oportet, ut vel S. Emmerami ecclesia per adverbium hic in inscriptione isthac significetur, vel ut tam S. Emmerami, quam S. Dionysii ossa duabus illis capsis seu thecis fuerint inclusa. Fateor, sic ha-

bet; verum, sola S. Dionysii ossa duabus illis thecis fuisse inclusa, ex eo habetur compertum, quod alio ecclesiæ Emmeramensis loco, omnibus et singulis notissimo, S. Emmerami ossa essent servata. Adhæc in altera e duabus dictis thecis seu capsis inventa fuit tabella, sequenti isthac inscriptione munita: Hic reconditum fuit corpus sanctissimi patroni nostri Dionysii Areopagite. Emmeramensis abbas Joannes Baptista sèpissime jam laudatus, qui, quod de præfata tabella jam dixi, in sua de Dionysio in Germaniam translatæ Dissertatione docet, sequentem de illa ibidem § 150 præbet notitiam: Sollicite cum quodam ex dilectissimis meis sodalibus inquisivi, ex qua materia tabula ista parva confecta esset. Deprehendimus ambo ex particulis a latere dextro superiori hujus tabulae avulsi, corticem sive corticis potius particulas, cum sapone... conjunctas, hic esse adunatas, licet oculis illa pars, unde avulsa sunt particulæ, ita objiciatur, ac si tota tabella ex subtilissimis foliis quibusdam conglutinatis consisteret. Levissima est ista parva tabula manibusque caute tractanda, ne ob E vetustatem vel parum fortiori digiti attactu conteratur.

123 Porro idem abbas, qui parvam istam tabulam seu tabellam in monasterio sui archivo ho dieque custodiri loco cit. etiam ait, inscriptionem jam datam, quam, ut dictum, hæc complectitur, æri seu potius æneæ, ejusdem plane, cuius tabella est, longitudinis ac latitudinis, lamina incisanæ Dissertationis præfata pag. 116 proxime ante tres inscriptiones alias, æri pariter, ut supra dictum, incisas hucque jam num. 4 transcriptas, exhibet; cum hinc autem atque ex iis, quæ proxime datis verbis de tabella ista laudatus abbas tradit, hanc admodum esse antiquam, si necesse, sane vel in altera e supra memoratis capsis seu thecis vel saltem haud procul abs hisce una cum invento per Reginwardum corpore fuisse repertam, vero apparet simillimum; ut enimvero, ex inscriptione, proxime hic jam recitata, quam sibi habebat impressam, contineri in dictis thecis, non S. Emmerami, sed S. Dionysii reliquias, potuerit concludi. Dubitat quidem laudatus celissimus scriptor, fueritne dicta tabella e Francia cum sacris S. Dionysii ossibus allata, an contra hisce tantummodo adiuncta a Tutone F episcopo, dum ecclesiæ S. Emmerami muro corpus, seu ossa eadem, a Reginardo postea inventa, inclusit. Adhæc Georgius Eckhartus (verba ejus, cap. proxime prægresso huc transcripta, videsis) dubitare etiam videtur, an tabella ista seu, uti eam vocat, membrana, in capsæ juxta reliquias reperta, a Ratisponensibus Leoni IX Papæ pro testimonio propria Arnulphi imperatoris manu scripto venditata haud fuerit; verum, quidquid sit de hisce Georgii Heckharti, ac laudati celissimi scriptorius dubiis, dicta equidem tabella seu jam data, quam hæc præferebat, inscriptio, asservari penes Emmeramenses monachos S. Dionysii ossa, argumento etiam est perquam valido.

124 At vero, aiunt, eti quidem passim inscriptionibus, quæ thecis, Sanctorum reliquias completentibus, vel appositor vel affixæ reperiuntur, indubie quantum ad Sanctos, quorum has esse produnt, sit standum, id tamen locum haud obtinet, quando aliqui occurruunt, ob quæ inscriptiones illæ fraudis dolive querunt haberi suspectæ; cum autem, quæcumque in proxime jam data aliisque tribus num. 4 hoc transcriptis inscriptionibus dicuntur, ex iis dumtaxat, quæ Giselbertus,

nec inscri-
ptiones illas
e Giselberti
dictis

AUCTORE
C. B.

Giselbertus, Dionysianum corpus, ut aiunt, furtus, Ratisponensibus de hoc suo farto dixit, promansse videantur; est sane, cur inscriptionibus illis, aliisque, quae in hisce fundantur, Emmeramensis de S. Dionysii corpore, Ratisponam translato, placitis fides indubitate haud habeatur. Gerardus du Bois in ecclesiae Parisiensis Hist. lib. x. cap. 5, num. vi sic scribit: Nihil ego moror narrationem Gisalberti, quem confingunt furtum perpetrasse. Quae enim fides dictis hominis, qui compositis mendaciis irripit in aedes Dionysianas, ut hospites circumveniat, qui sub simulatione amicitiae convivium malo animo apparat, ut abbatem et monachos cibo meroque ingurgitet, qui effringeret Sanctorum sepulcra haud dubitat, qui sancta spolia improbe et nulla sacri loci reverentia diripit?

*factas for-
san esse,
multum re-
fert,*

125 Nulla certe alia illi debetur fides, quam quae furi, quae prædoni, quae sacrilego, cui vel vera dicenti non credetur. *Ita ille; verum, etsi quidem omnes et singulae quatuor jam memoriae inscriptiones e Giselberti dictis factæ forsan fuerint, solæque a sacrarum reliquiarum prædoniis seu furibus adductæ relationes neutriam sufficiant, ut quicumque hærebitus reliquiæ, furtu a se sublati, dixerint, pro indubitate habeantur, interdum tamen reliquiæ, quas fuerant furati, adjuncti sibi haberunt luculentæ ac minime dubia indicia, e quibus illas esse Sanctorum, quorum esse a furibus asserebantur, constabat. Ac reliquiæ quidem seu corpus, quod Ratisponam Giselbertus tulit, indicia pariter haud obscura, e quibus id esse Dionysii corpus, constiterit, videtur sibi habuisse adjuncta; ut soli Giselberto, afferre sese S. Dionysii reliquiæ, asseveranti, sine ulla assertione sua probatione credendum haud fuerit. Indicia porro hujusmodi re etiam ipsa reliquiæ, quas Ratisponam Giselbertus tulit, adjuncta sibi habuisse, vel ex eo liquet, quod Leo IX, qui, maturo primu[m] atque accurato instituto examine, reliquiæ illas, ut supra vidimus, approbat, approbaturas eas aliquin verosimilime haud fuisse; licet autem quenam illa omnia extitisse queant indicia, edicendo non sim, unum tamen sat clarum ac luculentum cap. proxime seq. adducam in medium.*

C

CAPUT X.

Quis, qui S. Dionysii reliquiæ furtatus dicitur, Giselbertus fuerit, an corpus, quod Ratisbonam attulit, Dionysii esse, rite probavit, et an id Dionysii re ipsa extiterit.

*Giselbertus,
Dionysii
corpus fu-
ratus, e ele-
tro*

*R*eliquiarum S. Dionysii furem ex Arnolphi imperatoris proceribus extitisse unum, eumque locupletissimum, Aventinus verbis, num. 23 *huc transcriptis, in Annalibus Boiorum ait: verum supra jam sæpius citatae de Dionysio Ratisponam e Francia translato lucubrationis autho[r] Germanus anonymous cap. viii de Giselberto, quem Dionysii reliquiæ suffratum esse, post narrat, sic scribit: Erat in ministerio impera-*

toris quidam clericus, nomine Gisalbertus, vir D liberalis ingenii, litteris apprime eruditus, rhetor facundissimus, consilii aptus, vultu reverendus, moribus honestis conspicuus; quem ob ingenii famam imperator Gallia excutum sibi auricularium et praceptorum a secreto statuerat. *Talis is, qui S. Dionysii corpus farto e Galliis abstulit, extiterit, si scriptori isti Germano anonymo fides sit; verum, etsi quidem viro huic in iis, a quibus nullum vivit remotus, parum admodum fidam, Giselbertum tamen, ut ut sesqui circiter seculo ab ætate ejus distante, vere extitisse e clero, haud difficulter adducatur, ut credam. Ita porro animo comparatus ut sim, facit Georgius Eckhartus in suis de rebus Francie Orientalis Commentariis tom. 2, pag. 746 sic scribens: Gisalbertum traditio vulgaris procerum unum et ditissimum vocat ex conjectura; sed ego illum ex clero fuisse suspicor; homines enim laicos reliquias sacras furtos esse aut manibus suis contrectasse, raro legitim.*

127 Atque, en! In vicina Ratisponæ Frisingensi diocesi eodem hoc tempore vivebat Gisalbertus diaconus, bonorum proprietorum possessor, quem S. Dionysii plium furem fuisse suscipieris. Meichelbeckius Hist. Frising. T. i Part. Instrumentar. cap. 805 chartam profert, qua dicitur, "episcopum, et quandam diaconem, nomine Kipalperht, quandam commutationem, fecisse. " Dedit episcopus diacono praedicto cum consensu canoniconorum suorum et "per licentiam serenissimi regis Arnolfi" in loco, qui dicitur, "Puitilinpach curtem, domum, horreum, de arabilis terra jugera xxxi. de pratibus carradas iii. et in recompensationem harum rerum a diacono recipit ad ecclesiam jure hereditario possidenda in loco vilissima nuncupato curtem, domum, horreum, de arabilis terra jugera xxxi. de pratibus carradas viii. de silva jugera v. " Ita hactenus Eckhartus, et quidem etiam sat recte, ut mihi appareat. *Dispiciamus modo, quid Giselbertus, quem verosimilime e clero extitisse, modo adducta ostendunt, Ratisponam e Gallia attulerit, et an sese inde Dionysii corpus rapuisse rite probabit. Dubitandum equidem e supra jam dictis non est, quin pius ille Dionysii, ut ferunt, fur corpus aliquod Ratisponam attulerit. Dubitandum etiam non est, quin id et Dionysii corpus esse dixerit, et dictis suis apud Ratisponenses invenerit fidem.*

128 Verum anne hanc etiam, legitimis, quibus, quod dicebat, probari, rationibus adductis sibi promeruit? Cælestinus abbas in Ratispona monastica seu in S. Emmerami mausoleo ait, in una e duabus capsis, in quarum altera caput, in altera reliqua corporis, a Reginwardo Ratisponæ inventi, ossa fuere reperta, inventam fuisse schedam, hæc complectentem verba: In nomine sancte et individua Trinitatis notum sit omnibus, quod hic est corpus sanctissimi Dionysii, qui a loco Areopagite et patrioce nomine Ionicus, Christiano autem agnomine est appellatus Macharius, a S. Paulo apostolo Atheniensium ordinatus archiepiscopus, apostolica auctoritate beati Clementis Papæ universalis totius Galliarum constitutus apostolus, pro fide Christi sub Domitiano cassare, peccato Sisinnio vii Idus Octobris gloriosum martyrium perpetravit, et caput proprium per duo millia fere deporavit usque ad locum, in quo nunc Dei dispositione

*schedamque,
enjus conten-
tum hic da-
tur,*

A dispositione requiescebat humatum sine cessatione te laudans et dicens: Gloria tibi Domine; hanc autem schedam seu chartam fuisse reipsa, ut Cælestinus abbas ait, in altera e capsis, S. Dionysii ossa, a Reginwardo abbate Ratisponæ reperta, continentibus, inventam, argumento milii est jam supra sepius laudata presbyteri Germani anonymi de Dionysio Ratisponæ et Francia translatu lucubratio. In hac enim (Appendicem hanc num. 18 videsis) refertur, Giselbertum, dum in San-dionysiana abbatis, commiso nondum corporis S. Dionysii furto, versaretur, ab Ebulo abate in cryptam, in qua SS. Dionysii Rustici et Eleutherii corpora jacebant, fuisse introductum, ibique in tumba, Dionysii corpus complectente, schedam seu chartam, quæ id esse Dionysii corpus, fidem faceret, conspexisse; hac autem charta seu scheda in Lucubratione illa cap. 25 integræ etiam exhibetur, tisdemque plane, quibus charta, e Cælestino abbate jam transcripta, verbi constat.

una cum re-
porto, ut i-
tis.

129 At vero, inquiet, hinc quidem, chartam illam Dionysianis ossibus, in Gallia adhuc existentibus, fuisse adjunctam, at non item in altera e capsis, hæc in Germaniam jam translata

B complectentibus, sub seculum xi medium fuisse inventam, intelligitur. Fateor, sic habet; verum Lucubrationis illius author, presbyter Germanus annonymus, qui, quemadmodum e jam supra dictis liquet, res diu ante extatem suam gestas sat probe perspectas haud habuit, eas fere omnes, quas de Dionysio et Francia in Germaniam translatu in Lucubratione illa referit, vel e Dionysianorum, apud quos, ut jam supra dictum, hospitatus aliquamdiu fuerat, monachorum relationibus, vel e notitiis, ab ipsomet Reginwardo abbate acceptis, in litteris, ut supra docui, conjectit. Ac id quidem certum appareat; verum duobus hisce, e quibus sua potissimum hausit, fontibus conjecturas etiam, facile ex hisce seu nascentes seu formatas, interdum adjunxit, ut dubitandum non appareat. Hinc, cum in altera e capsis, Ratisponæ a Reginwardo abbate inventum corpus complectentibus, chartam seu schedam, quam e Cælestino abbe dedi, fuisse inventam, et missis ad se a Reginwardo notitiis disceret, simulque e verbis, quibus hanc concipi videbat, fuisse illam Dionysii ossibus, in Gallia

C adhuc quiescentibus, primitus adjunctam judicaret, eam etiam a Giselberto in Dionysii tumba, cum hæce, in Dionysiana abbatis versanti, Ebulo abbatis jussu reseraretur, fuisse conjectam, verosimilime et conjectura tantum, inde formata, memorie prodiderit. Sane, cum nullis omnino documentis antiquis, ut ipsem satis indicat, fuerit munitus seu instructus, singulaque nihilominus verba, quibus præfata scheda seu charta concipitur, suppeditet, id verosimilime e notitiis, a Reginwardo abbate ad eum missis, fecerit, simulque, quam dixi, conjecturam inde formari.

quæ in me-
diū

130 Jam vero, cum id ita sit, illamque adeo chartam seu schedam Reginwardus abbas cum laudato presbytero Germano anonymo verosimilime communicarit, consecrarium fit, ut in altera e duabus dictis capsis seu thesis charta eamdem, utpote quam alioquin nec ipsem Reginwardus habiturus fuisse videatur, fuerit abs hoc Ratisponæ una cum S. Dionysii corpore reperta. Porro scriptorem illum id, quod jam dixi, e conjectura, quam e notitiis, a Reginwardo abbate subministratis, formarit, dumtaxat scripsisse, vero-

similius adhuc ex eo evadit, quod e S. Dionysii reliquiis, Dionysianis monachis a Giselberto jam furto erexit, membrum unum, quod in manu medium connectit brachio digitum, Ebulo abbatib ab Arnulpho imperatore restitutum fuisse scribat, idque, ut apparel, e simili conjectura pariter faciat. Fuisse scilicet quodpiam S. Dionysii os Ebulo abbatib ab Arnulpho redditum, vel e Dionysianis monachis audierit, vel ex eo, quod, Dionysianis reliquiis in Germaniam jam delatis, ossa nihilominus, in scrinio per Dagobertum aservandis S. Dionysii reliquiis confecta quiescentia seu sercata, pro Dionysii ossibus in Francia honori, conspiceret, idque, nisi saltem quodpiam hisce Dionysii os fuisse immixtum, factum iri haud putaret, conjecterit; cum autem, quale Dionysii os seu membrum Ebulo ab Arnulpho restitutum fuisse, compertum haud haberet, conjectura id eo, quem jam nunc exponam, modo determinari. Os, quod a corpore, Ratisponæ invento, absuit, fuisse os, quod in manu medium connectit brachio digitum, docet nos Joannes Baptista Emmeramensis abbas in sua jam superserpicissime cit. Dissert.

131 Etenim in hac pag. 70 et sex seqq. exhibet officiū ecclesiastici, seculo, ut ait, xii vel seq. hic adducuntur, exarati tuncque ab Emmeramensibus monachis in translationis S. Dionysii festo, quod quotannis ab hisce ultima post Pentecosten Dominica celebratur, recitari soliti, lectiones octo; in harum autem sequentia fere isthac leguntur verba: Papa et imperator et principes Rem curiosius inquirentes corpus Martyris (S. Dionysii nimirum) pretiosi cum omni membrorum integritate, membro excepto, quod in manu dextra medium connectit brachio digitum, apud nos invenerunt. Os itaque seu membrum, quod a corpore, Ratisponæ invento, absuit, exstitit, ut hinc apparel, membrum seu os, quod in manu medium connectit brachio digitum. In litteris, Leonis IX nomine inscriptis supraque jam datis os illud vocatur minima manus dextra particula; sed id, ut consideranti patescet, cum appellatione eidem in officio ecclesiastico proxime laudato tributa haud pugnat. At vero, inquiet forsitan non nemo, os, quod a corpore Ratisponæ per Reginwardum invento, absuit, illud ipsum est os, quod aurez manui (adi cap. 3 Appendicem hanc) a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem missæ, erat inclusum; hoc autem, si miraculorum S. Dionysii scriptore, ibidem, transcriptis etiam ejus verbis, citato, standum sit, non membrum seu os, quod in manu medium connectit brachio digitum, sed tantummodo digiti pars existiterit. Fateor: os, quod manui isti erat inclusum, digiti pars a scriptore illo nuncupatur; verum id abs illo, ut mihi equidem appareat, fit, non quod re ipsa pars digiti existaret, sed quod cum digito in corpore humano proxime sit conjunctum, quodque, quo nomine os illud, quod, non secus ac pars digiti, partem manus constituit, alioquin appellaret, haud satis haberet compertum.

132 Elsi itaque os, quod manui aurez a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem missæ erat inclusum, verosimilime, ut mihi equidem appareat, existiterit illud ipsum os, quo corpus, Ratisponæ inventum, fit, non quod re ipsa pars digiti existaret, sed quod cum digito in corpore humano proxime sit conjunctum, quodque, quo nomine os illud, quod, non secus ac pars digiti, partem manus constituit, alioquin appellaret, haud satis habet compertum.

apparet, Ra-
tisponæ cor-
pore inven-
tum, e Galliis
verosimiliter
tulit,

AUCTORE
C. B.

tiis verosimilime notarit, hinc hic scriptor, Ebuloni abbatii ab Arnulpho imperatore os, quod in manu medium connectit brachio digitum, restitutum fuisse scripsert. Id porro e conjectura, quam ex osse, in inventis Ratisponae reliquis non reperto, formari, verosimiliter dumtaxat fecerit; hinc autem fit, ut id, quod de charta seu scheda in Dionysiano scrinio, priusquam inde Dionysii corpus furto surriperetur, a Giselberto conspecta, scribit, pariter illum et conjectura dumtaxat, quam e scheda seu charta, prope inventas Ratisponae reliquias reperta, formari, scripsisse, verosimilius evadat. Jam vero, cum id ita sit, dictaque adeo charta debet a Reginaldo cum dicto presbytero Germano anonymo fuisse communicata, verosimilius pariter, fuisse hanc una cum S. Dionysii ossibus in altera e duabus capsis seu thecis, haec complectentibus, Ratisponae inventam, evadit. His præmissis, quid e charta illa, prope S. Dionysii ossa Ratisponae inventa, possit confici, videamus. Dicitur in hæc: Hic est corpus sanctissimi Dionysii, qui.... caput

B proprium per duo millia fere deportavit usque ad locum, in quo nunc Dei dispositione requiescit; cum id autem, ut nemo non admittet, de loco, in quo Dionysius, et Gallia in Germaniam jam delatus, Ratisponæ quievit, dici haud queat, oportet, ut charta ista Dionysianis ossibus, in San-dionysiana abbatia adhuc quiescentibus, adjuncta indecum cum hisce Ratisponam fuerit delata.

183 Quid multa? Cum ea prælerea, quæ in charta illa dicuntur, soli S. Dionysio convenient, Giselbertus sane, qui, ut apparel, vere hanc una cum S. Dionysii ossibus e Francia in Germaniam portavit, luculentum simulatulerit indicium, quo, a sess non alterius, quam S. Dionysii ossa afferriri, dederit probatum. At vero, inquires forsitan, fieri potest, ut ipsem Giselbertus chartam illam confinxerit, eamqueri probandæ, quam sibi habebat propositam, pro arbitrio aptarit. Fateor, sic habet; verum, cum fraus, si id ille fecisset, nullo potuisset detegi negotio, fuisse id re ipsa ab illo factum, verosimile haud appareat. Elsi porro id ita sit, fueritque adeo charta illa in ipsomet Galliis verosimiliter confecta, non est tamen, cur quis eam Dionysii ossibus, cum hæc in novo scrinio Dagobertus I depositus, fuisse adjunctam, inducat in animum. Id enim ne quidem ante C scripta ab Hilduino Areopagitico seu annum 836 factum esse, vel ex eo liquet, quod aliquin probandis Hilduini de Dionysii Areopagitismo placitis documentum illud foret admodum optum, nec ullam tamen hujus mentionem uspiam instituat Hilduinus, qui, cum omnes bibliothecarum Parisiensium forulos, monasterii sui loca abdita non pauca, ut inde documenta, Dionysii Areopagitismo probando idonea, erueret, perlustrarit, verosimiliter eundem in finem sarcophagum etiam, in quo Dionysius a Dagoberto depositum fuisse, noscebat, fuerit scrutatus. Hinc porro jam fuit, ut scheda illa seu charta verosimiliter post scripta ab Hilduino Areopagitica seu post annum 836 fuerit confecta ac S. Dionysii reliquias, in Francia adhuc quiescentibus, adjuncta; ac id quidem, ut mihi appetat, vel Hilduino, qui anno circiter 840 obiit, in vivis adhuc superstite, vel certe haud diu post ejus mortem evenerit.

184 Verum, quocumque tandem anno rem factam statueris, e dicta equidem scheda seu charta, una cum corpore, Ratisponæ invento, e Francia in Germaniam, uti eam dictis appa-

ret, allata, esse illud S. Dionysii corpus, haud inepte prorsus, ut jam insinuatum, Giselbertus dederit probatum; anne autem id re etiam ipsa Dionysii corpus existiterit, modo dispiciamus. S. Dionysii corpus e Francia in Germaniam furio non esse delatum, nec ex Arnolfi Emmeramensi monachi aliorumque scriptorum omnium de re hac silentio, nec e Dionysii manu, a Carolo Simplice ad Henricum Aucupem post annum 920 missa, nec e scrinii Dionysiani visitatione, anno circiter 1050 Dionysiopolis facta, nec denique ex aliis, quæ in rem suam Galli afferunt, dari evictum, dilucide, ni falor, e jam supra allegatis liquet; verum, etsi id ita sit, inde tamen, fuisse re ipsa Dionysii corpus e Gallia Ratisponam furto delatum, consecrarium nondum est. Nec, id factum esse, certum omnino atque indubitatum erudit vel e super memorala Ratisponensium de translatiis ad se Dionysii reliquias traditione vel e tribus num.

4 huc transscriptis Incriptionibus, quarum una Dionysius in S. Emmerami templo quiescere, altera a Giselberto furto surreptus, ac tertia denique pridie Nonas Decembri ad S. Emmerami E monasterium dicitur allatus. Etenim, etsi quidem et haec et traditio, Ratisponenses, statim atque Giselbertus corpus, quod Dionysii esse dicebat, Ratisponam adulterat, viro isti adhibuisse fidem, ostendat, existisse tamen illud re ipsa Dionysii corpus, evincendo atque extra omnem controversiam ponendo aptæ haud sunt. Quod autem ad declarationem, quæ Leo IX inventum Ratisponæ corpus, quod Dionysii esse inscriptiones illæ indicabant, pro genuino Dionysii corpore anno 1052 agnoverit, jam spectat, ex ea quidem videtur pro Ratisponensibus aliquanto adhuc argui posse validius, attamen, cum summi etiam Pontifices in meris decidendis factis errori sint obnoxii, nec e declaratione illa, penes Ratisponenses esse S. Dionysii corpus, omnino est certum.

185 Verum jam supra sepissime laudatus sa- cerdos Germanus anonymous in sua ad Reginaldum abbatem epistola sic scribit: Quomodo vero (sanctus Dionysius) de Gallia sit translatus, vel quis eum furto Parisius tulerit, vel sub quibus principibus actum sit, tam ab ipso Parisiensi abba te, quam et ab aliis ipsius monasterii fratribus, quorum diu contubernio delectabatur, uti manifestius in consequentibus clarebit, fateor, saepius non sine gemitu et contritione cordium secretius audivi. Hoc autem tenore intestinus Gallorum dolor de translatione sanctissimi Dionysii mihi perlatus est, ut, si, fide interposita, Bauvariam accederem, atque, quali tutela sacrosanctæ reliquie inibi servarentur, vel si quomodo hinc auferri potuissent, cautius explorasse, salva mercede mea, perpetuum mihi memoriale apud se conquerarem gloriamque cumularem. Cum itaque, uti ex hisce presbyteri Germani anonymi verbis intelligitur, scriptor hic, dum in S. Dionysii in Francia monasterio hospitaretur, non tantum ex ipso met hujus abbate, sed etiam monachis, Dionysium e Gallia furto sublatum, intellexerit, enimvero, quin is Gallis, modo vera hic memorem presbyter ille Germanus anonymous, re ipsa fuerit ereptus, atque ad Ratisponenses translatus, dubitandum haud videatur. Ea quidem, quæ S. Dionysii abbas ac monachi de translatione isthac presbyteri isti dixerunt, in traditione dumtaxat, uti in hac Appendice num. 19 jam docui, erant fundata.

186 Verum,

*nece ex his
data presbyte
ri anonymi
narratione*

A omnino sit certum, potior tamen Ratisponensis causa videatur.

A 136 Verum, etsi quidem id ita sit, traditio-
que ista in translationis illius adjunctis, ut cap.
1 ostendit, veritati ubique consono haud fuerit,
eam tamen quantum ad ipsammet translationem
haud existitis falsam, vel ex eo fas est statuere,
quod cum Ratisponensis eadem de re traditione
apprime convenerit. Attamen, cum presbyter
ille Germanus anonymus suam ad Reginwardum
abbatem epistolam subnexamque huic de Diony-
sio in Germaniam translato Lucubrationem inter
annum 1049 et annum 1064, ut jam supra docui,
litteris mandarit, eoque temporis spatio, pe-
nes se adhuc esse S. Dionysii corpus, San-dionysia-
ni publice contendenterint, hinc sane, uti in hac
Appendice num. 18 et 19 jam insinuavi, esse vide-
tur, cur narratio, qua iudicem Dionysiani monachi,

farto sibi erectum esse S. Dionysii corpus, clam
et secreto tempore eodem fassi, a presbytero illo
Germano anonymo referuntur, habeatur utsun-
que suspecta. Verum, etsi id ita sit, ac proin,
Ratisponenses Emmeramenses esse S. Dionysii
corpis, haud magis e narratione illa, quam ex
alii supra adductis argumentis asseverare ausim
omnino indubitatum, potiorem tamen, sedulo
modo liberatis omnibus, Emmeramensem, qui S.
Dionysii corpus farto ad se delatum aiunt, quam
Dionysianorum in Francia monachorum, qui pe-
nesesse illud adhuc asservari affirmant, causam
esse, in animum induo, nec, ut puto, immerito
id a me fieri, facile quisquam contendet, qui,
quæ in hac Appendice jam disserui, seposito par-
tium studio, accurate et mature expanderit.

DE S. DOMNINO SEU DONNINO M.

BURGI S. DOMINI IN DUCATU PARMENSI

COMMENTARIUS PRÆVIUS

E
J. B.

B S. Domini in Fastis sacræ memoria, fuga, martyrium, et ædes sacræ.

SUB MAXIMIA-
NO.
S. Domini
in Martyro-
logiis

Inter Parmam Placentiamque via Emilia, in-
quit Ughellus tom. 2 Italæ sacræ auctæ col.
62, in Gallia Cisalpina, sive Cispadana Lombardia,
S. Domini civitas (anno 1601 a Cle-
mente VIII sede episcopali donata) sita est, que
a S. Domino, qui ibi desæuentis Maximiliani
(lege: Maximiani) persecutionem declinans,
nobilem tulerat palmarum martyrii, nomen traxit.
Inscriptus est S. Dominus Martyrologio Hieronymiano Florentinii ad hunc diem, sed sine loco in hunc modum: Natalis S. Domini martyris.
*Item Martyrologio Rabani, sed elogio paulo ampliori: Eadem die natale est, inquit, Domini martyris, qui sub Maximiano imperatore propter fidem Christi decollatus est jussu ipsius imperatoris. Ilic post martyrium suum multa miracula fecit in sanitate infirmorum et debili-
um. Italis universe adscribitur a Wandelberto versus sequenti:*

Dominoque Itali claro cum martyre fulgent.
*Acta ejus antiquiora a Surio, sed mutato stilo, edita, scriptaque, ut appareat, cum nondum Bur-
gi S. Domini nomen inveniat, milliari xv a Julia Chrisopoli, seu civitate Parmensi ad Sistene-
riōnum fluvium via Claudia passum aiunt: nec
multo aliter recens Martyrologium Romanum lo-
quitur, cuius hec verba: Apud Julianum in ter-
ritorio Parmensi, via Claudia, S. Domini martyris sub Maximiano imperatore: qui, cum vellet persecutio-
nis rabiem declinare, a persecutib⁹ gladio transverberatus gloriose occubuit.*

*memoria,
martyrii*

2 Preverat Martyrologii Romani auctoribus
dudum iisdem fere verbis Usuardus: Apud Ju-
lianum, via Claudia, S. Domini martyris sub
Maximiano, qui, cum vellet persecutio-
nis rabiem declinare, protinus insecurus, et nihilominus
gladio transverberatus, gloriose occubuit. Accuratus
Usuardi verba Auctorum de S. Domini
Octobris Tomus IV.

martyrio ejusque adjunctis sensum exprimunt,
quam ut ea non vidisse censendus sit. Viderit illa
verosimiliter et Rabanus, indeque hauserit ea,
quæ de S. Domini a martyrio suo factis prodigiis narrat. At quem locum Usuardus Julie, et Auctorum scriptor Julie Chrisopolis nomine
intellexerunt? Parmensem civitatem dictam fuisse
Juliam augustam, eoque titulo ab Augusto cæsare
ornatam colligit Cellarius lib. 2 Geographiae an-
tiquæ cap. 9 ex veteri hac, quæ apud Gruterum
pag. 492 num. 5 est, inscriptione:

Patr. col. Jul. Aug. Parm.
Patr. municipiorum Forodruent. et Foro
novanorum.

Neque Julianum modo, sed et Julianum Chrisopolim
dictam fuisse, scribit anonymous Ravennas, qui
circa seculum viii vixit, Geographiae sue lib. 4
num. 33 apud Porcheronum pag. 213 ita scri-
bens: Item civitas Placentia, Florentiola, Fi-
dentina, Julia Chrysopolis, quæ est Parma. Cui
item Donizo seculo xii suffragatus est in Vita
Mathildis comitissæ lib. i cap. 10 de Parma sic
loquens:

Chrysopolis dudum Græcorum dicitur usu,
Aurea sub lingua sonat hæc urbs esse Latina,
Scilicet urbs Parma.

Fortasse loco nomen hoc inditum, inquit Mu-
ratolius tom. v scriptorum rerum Italicarum
pag. 354 in suis ad Donizone Annotatis, quum
Graci augusti universæ dominarentur Italæ,
nimirum seculo vi sub Justiniano. Parmam itaque
tam Auctorum scriptor anonymous, quam Usuar-
dus Julie nomine intellexisse evidentur: non quod
Parmae martyrium S. Dominus subierit, sed
non procul inde, xv scilicet miliaribus, et locum
palæstræ S. Domini, minus forte sibi notum,
non accurate et exacte, sed paulo latius per vici-
nam notioremque, ad quam pergebat, civitatem ex-
plicare, satis habuerit Usuardus. Volunt quidem

128 aliqui